

॥ तैत्तिरीय संहिता ॥

॥ काण्डम् १ ॥

॥ प्रथमः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे प्रथमः प्रश्नः ॥

<इषे त्रिचंत्वारिंशत्। (1)>

इ॒षे त्वो॒र्जे त्वा॑ वा॒यव॑स्स्थोपा॒यव॑स्स्थ दे॒वो व॑स्सवि॒ता
प्रा॒र्पय॑तु श्रेष्ठ॑तमा॒य क॑र्मण॒ आ प्या॑यध्वम॒घ्निया
दे॒वभा॒गमूर्ज॑स्वतीः प॒यस्व॑तीः प्र॒जाव॑तीरनमी॒वा अ॑य॒क्ष्मा मा
व॑स्स्तेन ई॒शत॒ माऽघ॑श॒सो रु॒द्रस्य॑ हे॒तिः परि॑ वो वृणक्तु
ध्रु॒वा अ॒स्मिन्गोप॑तौ स्या॒त ब॒ह्वीर्य॑ज॒मान॑स्य प॒शून्पा॑हि॥ [1]

<सहस्रं वल्शा अष्टात्रिंशच्च। (2)>

य॒ज्ञस्य॑ घोष॑द॒सि प्र॑त्यु॒ष्टः रक्षः॑ प्र॒त्युष्टा॑ अ॒रा॒तयः॑
प्रे॒यम॑गाद्धि॒षणा॑ ब॒र्हि॒रच्छ॑ म॒नु॒ना कृ॒ता स्व॑ध॒या
वि॒त॑ष्टा॒ त आ॑व॒हन्ति॑ क॒वयः॑ पु॒रस्ता॑द्दे॒वेभ्यो॑ जुष्ट॑मि॒ह
ब॒र्हि॒रा॒सदे॑ दे॒वाना॑म॒परि॑षू॒तम॑सि व॒र्षवृ॑द्धम॒सि दे॒व॑ब॒र्हि॒र्मा
त्वाऽन्व॑ङ्गा ति॒र्यक्प॑र्व॒ ते रा॒ध्या॑समाच्छे॒त्ता ते मा

रिष॒न्दे॒व॒र्ब॒र्हि॒श्श॒त॒व॒ल्श॒र्विँ रो॒ह स॒ह॒स्र॒व॒ल्शः [2]

वि व॒य॑ रु॒हेम॑ पृथि॒व्यास्स॒म्पृचः॑ पा॒हि सु॒स॒म्भृताँ॑ त्वा
स॒म्भ॒रा॒म्यदि॑त्यै रा॒स्नाँऽसी॒न्द्रा॒ण्यै स॒न्न॒ह॒न॒म्पूषा॑ तेँ ग्र॒न्थि॒ङ्ग॒भ्रातु॑
स ते॒ माऽऽस्था॑दि॒न्द्रस्य॑ त्वा बा॒हु॒भ्या॒मुद्य॑च्छे बृ॒ह॒स्पते॑र्मूर्धा
ह॒रा॒म्युर्व॑न्त॒रि॒क्ष॒मन्वि॑हि दे॒वङ्ग॑म॒मसि॑॥ [3]

<सोमे॑नाष्टौ च। (3)>

शु॒न्ध॒ध्व॒न्दैव्या॑य॒ कर्म॑णे दे॒वय॑ज्यायै मा॒त॒रि॒श्व॒नो घ॒र्मोऽसि॑
द्यौर॑सि पृथि॒व्यासि॑ वि॒श्वधा॑या अ॒सि पर॑मे॒ण धा॒म्रा द॒ह॒स्व
मा ह्वा॒र्वसू॑ना॒म्प॒वि॒त्रम॑सि श॒तधा॑र॒वँसू॑ना॒म्प॒वि त्र॑म॒सि
स॒ह॒स्र॒धार॑ हु॒तस्स्तो॒को हु॒तो द्र॒प्सोऽग्नये॑ बृ॒ह॒ते ना॒काय॑
स्वाहा॑ द्यावा॑पृथि॒वीभ्या॑ सा वि॒श्वायु॑स्सा वि॒श्वव्य॑चा॒स्सा
वि॒श्वके॑र्मा स॒म्पृच्य॑ध्व॒मृता॑वरीरू॒र्मिणी॑र्मधु॒मत्त॑मा म॒न्द्रा
धन॑स्य सा॒तये॑ सोमे॑न॒ त्वाऽऽत॑न॒च्मीन्द्रा॑य॒ दधि॑ वि॒ष्णो
ह॒व्य॑ र॒क्षस्व॑॥ [4]

<मा त्वा षट्त्वारि॑शच्च। (4)>

कर्म॑णे वा॒न्दे॒वेभ्य॑श्श॒केय॑वँषाय॒ त्वा प्र॑त्युष्ट॒
रक्षः॑ प्र॒त्युष्टा॑ अ॒रा॒तयो॑ धूर॑सि॒ धूर्व॑ धूर्व॒न्त॒न्धूर्व॑

तय्योऽस्मान्धूर्वति तन्धूर्व यव्वयन्धूर्वामस्त्वन्देवानामसि
 सस्त्रितमम्पप्रितमञ्जुष्टतमव्वहितम- न्देवहूतममहुतमसि
 हविर्धानन्दः हस्व मा ह्वामित्रस्य त्वा चक्षुषा प्रेक्षे मा भेर्मा
 सव्विक्था मा त्वा [5]

हिः सिषमुरु वाताय देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्य
 हस्ताभ्यामग्नये जुष्टन्निर्वपाम्यग्नीषोमाभ्यामिदन्देवानामिदमु
 नस्सह स्फात्यै त्वा नारात्यै सुवरभि वि ख्येषवैश्वानरज्योतिर्दः
 द्यावापृथिव्योरुर्वन्तरिक्षमन्विह्यदित्यास्त्वोपस्थे सादयाम्यग्ने
 हव्यः रक्षस्व॥ [6]

<त्वा भाग एकादश च। (5)>

देवो वस्सवितोत्पुनात्वच्छिद्रेण पवित्रेण वसोस्सूर्यस्य
 रश्मिभिरापो देवीरग्रेषुवो अग्रेषुवोऽग्र इमय्यज्ञन्नयताग्रे
 यज्ञपतिन्धत्त युष्मानिन्द्रोऽवृणीत वृत्रतूर्य यूयमिन्द्रमवृणीध्ववृत्र
 प्रोक्षितास्स्थाग्नये वो जुष्टम्प्रोक्षाम्यग्नीषोमाभ्याः
 शुन्धध्वन्द्वेव्याय कर्मणे देवयज्याया अवधूतः रक्षोऽवधूता
 अरातयोऽदित्यास्त्वगंसि प्रति त्वा [7]

पृथिवी वे॑त्त्वधि॒षव॑णमसि वानस्प॒त्यम्प्रति॑ त्वाऽदि॒त्यास्त्वग्वे॑
वा॒चो वि॒सर्जन॑न्दे॒ववी॑तये त्वा गृह्णाम्यद्वि॑रसि वानस्प॒त्यस्स
इ॒दन्दे॒वेभ्यो॑ ह॒व्यः सु॑शमि॑ शमि॒ष्वेष॒मा व॒दोर्ज॒मा
व॒द द्यु॒मद्व॑दत व॒यः संघा॑तञ्जै॒ष्म व॒र्षवृ॑द्धमसि॒ प्रति॑
त्वा व॒र्षवृ॑द्धवै॒त्तु परा॑पूतः॒ रक्षः॑ परा॑पूता अरा॑तयो
रक्ष॑साम्भा॒गोऽसि वा॒युर्वो वि॒विन॑क्तु दे॒वो व॑स्सवि॒ता
हिर॑ण्यपाणिः॒ प्रति॑ गृह्णातु॥ [8]

<प्राणायं त्वा पञ्चदश च। (6)>

अव॑धूतः॒ रक्षो॑ऽव॑धूता अरा॑तयोऽदि॒त्यास्त्वग॑सि॒ प्रति॑ त्वा
पृथि॒वी वे॑त्तु दि॒वस्स्क॑म्भ॒निर॑सि॒ प्रति॑ त्वाऽदि॒त्यास्त्वग्वे॑त्तु
धि॒षणा॑ऽसि पर्व॒त्या प्रति॑ त्वा दि॒वस्स्क॑म्भ॒निर्वे॑त्तु
धि॒षणा॑ऽसि पार्व॒तेयी॑ प्रति॑ त्वा पर्व॒तिर्वे॑त्तु दे॒वस्य॑ त्वा
सवि॑तुः प्र॑स॒वेऽश्विनो॑र्बा॒हुभ्याम्पू॑ष्णो ह॒स्ताभ्या॑मधि॒वपामि॑
धा॒न्यम॑सि धि॒नुहि दे॒वान्प्रा॑णायं त्वाऽपा॒नायं॑ त्वा व्या॒नायं॑
त्वा दी॒र्घाम॑नु प्र॑सि॒तिमायु॑षे धान्दे॒वो व॑स्सवि॒ता हिर॑ण्यपाणिः॒
प्रति॑ गृह्णातु॥ [9]

<चक्षुरष्टाचत्वारिंशच्च। (7)>

धृष्टिरसि ब्रह्मं यच्छापांऽग्नेऽग्निमामादञ्जहि निष्क्रव्यादः
 सेधा देवयजवँह निर्दग्धः रक्षो निर्दग्धा अरांतयो ध्रुवमसि
 पृथिवीन्दः हायुर्दःह प्रजान्दःह सजातानस्मै यजमानाय
 पर्यूह धर्मस्यन्तरिक्षन्दःह प्राणन्दःहापानन्दःह
 सजातानस्मै यजमानाय पर्यूह धरुणमसि दिवन्दःह चक्षुः
 [10]

दृःह श्रोत्रन्दःह सजातानस्मै यजमानाय पर्यूह
 धर्माऽसि दिशो दृःह योनिन्दःह प्रजान्दःह सजातानस्मै
 यजमानाय पर्यूह चितस्स्थ प्रजामस्मै रयिमस्मै सजातानस्मै
 यजमानाय पर्यूह भृगूणामङ्गिरसान्तपसा तप्यध्वय्यानि घर्मे
 कपालान्युपचिन्वन्ति वेधसः। पूष्णस्तान्यपि व्रत इन्द्रवायू
 वि मुञ्चताम्॥ [11]

<सविता द्वाविंशतिश्च। (8)>

सवँपामि समापो अद्विरंगमत समोषधयो रसेन सः
 रेवतीर्जगतीभिर्मधुमतीर्मधुमतीभिस्सृज्यध्वमद्भ्यः परि
 प्रजाता स्थ समद्भिः पृच्यध्वञ्जनयत्यै त्वा सय्यौम्यग्र्यै

त्वाऽग्नीषोमं॑भ्याम्मखस्य॑ शिरोऽसि॑ घर्मोऽसि॑ विश्वायुरु॑रु
 प्रथस्वो॑रु ते॑ यज्ञप॑तिः प्रथतान्त्वचं॑ङ्गृहीष्वाऽन्तरि॑तः
 रक्षोऽन्तरि॑ता अरा॑तयो दे॒वस्त्वा॑ सवि॒ता श्र॑पयतु॒ वर्षि॑ष्ठे
 अधि॑ नाकेऽग्निस्ते॑ त॒नुव॑म्माऽति॑ धा॒गग्रे॑ ह॒व्यः र॑क्षस्व
 सम्ब्र॑ह्मणा पृच्यस्वैक॒ताय॑ स्वाहा॑ द्वि॒ताय॑ स्वाहा॑ त्रि॒ताय॑
 स्वाहा॑॥ [12]

<देवयजन्ये ब्रजन्तमतो मा विरप्शिन्नेकादश च। (9)>

आद॑द इन्द्र॑स्य बा॒हुर॑सि॒ दक्षि॑णस्सहस्र॑भृष्टि॒शत॑ते॒जा
 वा॒युर॑सि॒ तिग्म॑ते॒जाः पृ॑थिवि॒ देव॑यज॒न्योष॑ध्यास्ते॒ मूल॑म्मा
 हि॑सिष॒मप॑हतोऽरुः॒ पृथि॑व्यै ब्र॒जङ्ग॑च्छ गो॒स्थान॑
 वँर्ष॑तु ते॒ द्यौर्ब॑धान॒ देव॑ सवि॒तः पर॑मस्याम॑परा॒वति॑ श॒तेन॑
 पाशै॑र्योऽस्मान्द्वेष्टि॒ यश्च॑ व॒यन्दि॑ष्मस्तम॒तो मा॑ मौ॒गप॑हतोऽरुः
 पृथि॑व्यै दे॒वय॑जन्ये ब्र॒जम् [13]

ग॒च्छ गो॒स्थान॑वँर्ष॑तु ते॒ द्यौर्ब॑धान॒ देव॑ सवि॒तः
 पर॑मस्याम॑परा॒वति॑ श॒तेन॑ पाशै॑र्योऽस्मान्द्वेष्टि॒ यश्च॑
 व॒यन्दि॑ष्मस्तम॒तो मा॑ मौ॒गप॑हतोऽरुः पृथि॑व्या अ॒देव॑यज॒नो
 ब्र॒जङ्ग॑च्छ गो॒स्थान॑वँर्ष॑तु ते॒ द्यौर्ब॑धान॒ देव॑ सवि॒तः

पर॒मस्याम्परा॒वति॑ श॒तेन॒ पाशैर्योऽस्मान्द्वेष्टि॑ यश्च
व॒यन्दि॒ष्मस्तम॑तो॒ मा [14]

मौ॒ग॒रुरु॑स्ते दि॒व॒म्मा स्का॒न् वस॑वस्त्वा परि॑गृह्णन्तु गाय॒त्रेण॒
छन्द॑सा रु॒द्रास्त्वा परि॑गृह्णन्तु त्रैष्टु॑भेन॒ छन्द॑साऽऽदि॒त्यास्त्वा॒
परि॑गृह्णन्तु जा॒गते॑न॒ छन्द॑सा दे॒वस्य॑ सवि॒तुस्स॒वे कर्म॑
कृ॒ण्वन्ति वे॒धसं ऋ॒तम॑स्यृत॒सदन॑मस्यृत॒श्रीर॑सि॒ धा
अ॑सि स्व॒धा अ॑स्युर्वी चा॒सि वस्वी॑ चा॒सि पु॒रा क्रू॒रस्य॑
वि॒सृपो॑ वि॒र॒प्शि॒न्नुदा॑दाय॒ पृथि॑वीञ्जी॒रदा॑नु॒र्यामै॑रयश्च॒न्द्रम॑सि
स्व॒धाभि॒स्तान्धी॑रा॒सो अनु॑दृश्य॒ यज॑न्ते॥ [15]

<उप॒ नी रु॒श्मिभि॑श्शुक्र॑ पोड॑श चा॒ (10)>

प्रत्यु॑ष्टः॑ रक्षः॒ प्रत्यु॑ष्टा अ॒रा॒तयो॒ऽग्नेर्व॑स्तेजि॑ष्ठेन॒ तेज॑सा॒
निष्ट॑पामि गो॒ष्ठम्मा निर्मृ॑क्ष॒वाँजिन॑न्त्वा स॒पत्न॑सा॒हः
सम्मा॑जिर्म॒ वाच॑म्प्रा॒णश्चक्षुः॑ श्रोत्र॑म्प्रा॒जाय्यो॑नि॒म्मा निर्मृ॑क्ष॒वाँजिनी॑
स॒पत्न॑सा॒हीः सम्मा॑ज्म्या॒शासा॑ना सौम॒न॒सम्प्रा॒जाः
सौभा॑ग्यन्त॒नूम्। अ॒ग्नेरनु॑व्रता भू॒त्वा सन्न॑ह्ये सुकृ॒ताय॒ कम्।
सुप्र॑जस॑स्त्वा व॒यः सु॒पत्नी॒रुप॑ [16]

सेदि॑म्। अ॒ग्ने स॒पत्न॑द॒म्भ॒न॒मद॑ब्धासो अदा॑भ्यम्।

इमद्विष्यामि वरुणस्य पाशय्यमबध्नीत सविता सुशेवः।
 धातुश्च योनौ सुकृतस्य लोके स्योनम्मे सह पत्या
 कृणोमि। समायुषा सम्प्रजया समग्रे वर्चसा पुनः। सम्पत्नी
 पत्याऽहङ्गच्छे समात्मा तनुवा मम। महीनाम्पयोऽस्योषधीनाः
 रसस्तस्य तेऽक्षीयमाणस्य निः [17]

वपामि महीनाम्पयोऽस्योषधीनाः रसोऽदब्धेन त्वा
 चक्षुषाऽवैक्षे सुप्रजास्त्वाय तेजोऽसि तेजोऽनु प्रेह्यग्निस्ते
 तेजो मा वि नैदग्नेर्जिह्वाऽसि सुभूर्देवानान्धाम्नेधाम्ने
 देवेभ्यो यजुषेयजुषे भव शुक्रमसि ज्योतिरसि तेजोऽसि
 देवो वस्सवितोत्पुनात्वच्छिद्रेण पवित्रेण वसोस्सूर्यस्य
 रश्मिभिश्शुक्रन्त्वा शुक्रायान्धाम्नेधाम्ने देवेभ्यो यजुषेयजुषे
 गृह्णामि ज्योतिस्त्वा ज्योतिष्यर्चिस्त्वाऽर्चिषि धाम्नेधाम्ने
 देवेभ्यो यजुषेयजुषे गृह्णामि॥ [18]

<बाहुरसि प्रिये सदर्सि पञ्चदश च। (11)>

कृष्णोऽस्याखरेष्ठोऽग्नये त्वा स्वाहा वेदिरसि बर्हिषे त्वा
 स्वाहा बर्हिरसि सुग्न्यस्त्वा स्वाहा दिवे त्वाऽन्तरिक्षाय
 त्वा पृथिव्यै त्वा स्वधा पितृभ्य ऊर्गभव बर्हिषद्भ्य ऊर्जा

पृथिवीङ्गच्छतु विष्णोस्स्तूपोऽस्यूर्णाम्रदसन्त्वा स्तृणामि
 स्वासस्थन्देवेभ्यो गन्धर्वोऽसि विश्वावसुर्विश्वस्मादीषतो
 यजमानस्य परिधिरिड ईडित इन्द्रस्य बाहुरसि [19]

दक्षिणो यजमानस्य परिधिरिड ईडितो मित्रावरुणौ
 त्वोत्तरतः परिधत्तान्ध्रुवेण धर्मणा यजमानस्य परिधिरिड
 ईडितस्सूर्यस्त्वा पुरस्तात्पातु कस्यांश्चिदभिषांस्त्या
 वीतिहोत्रन्त्वा कवे द्युमन्तः समिधीमह्यग्रे बृहन्तमध्वरे
 विशो यन्त्रे स्थो वसूना रुद्राणामादित्याना सदसि सीद
 जुहूरुपभृद्धुवाऽसि घृताची नाम्ना प्रियेण नाम्ना प्रिये सदसि
 सीदैता असदन्धसुकृतस्य लोके ता विष्णो पाहि पाहि
 यज्ञम्पाहि यज्ञपतिम्पाहि माय्यज्ञनियम्॥ [20]

<अहुत एकविंशतिश्च। (12)>

भुवनमसि वि प्रथस्वाग्रे यष्टरिदन्नमः। जुह्वेह्यग्निस्त्वा
 ह्वयति देवयज्याया उपभृदेहि देवस्त्वा सविता ह्वयति
 देवयज्याया अग्राविष्णू मा वामवं क्रमिष्वि जिहाथाम्मा मा
 सन्तामल्लोकम्मे लोककृतौ कृणुतविष्णोस्स्थानमसीत इन्द्रो

अकृणोद्वीर्याणि समा॒रभ्यो॒र्ध्वो अ॒ध्वरो दि॒विस्पृ॒शम॑हुतो य॒ज्ञो
य॒ज्ञप॑तेरिन्द्रा॒वान्थ॒स्वाहा॑ बृ॒हद्वाः पा॒हि मा॑ग्रे दुश्च॑रिता॒दा मा
सुच॑रिते भज म॒खस्य॒ शिरो॑ऽसि स॒ञ्च्योति॑षा ज्योति॑रङ्गाम्॥

[21]

<दिवंश्च वित्वा गातुञ्जयोदश च। (13)>

वाज॑स्य मा प्रस॒वेनो॑द्गा॒भेणोद॑ग्रभीत्। अथा॑ स॒पत्ना॑ꣳ
इन्द्रो॑ मे नि॒ग्राभे॑णाध॒राꣳ अकः॑। उ॒द्गाभ॑श्च नि॒ग्राभ॑श्च ब्रह्म॑ दे॒वा
अ॒वीवृ॑धन्। अथा॑ स॒पत्ना॑निन्द्रा॒ग्नी मे॑ विषू॒चीना॒न्व्यस्य॑ताम्।
वसु॑भ्यस्त्वा रु॒द्रेभ्य॑स्त्वाऽऽदि॒त्येभ्य॑स्त्वा॒क्तꣳ रिहा॑णा वि॒यन्तु
वयः॑। प्र॒जाय्यो॑नि॒म्मा निर्मु॑क्ष॒मा प्या॑यन्ता॒माप॒ ओष॑धयो
म॒रुता॑म्पृष॑तयस्स्थ॒ दिवम्॑ [22]

ग॒च्छ॒ ततो॑ नो वृष्टि॒मेर॑या। आ॒युष्पा अ॑ग्रेऽस्यायु॑र्मे
पाहि॑ चक्षुष्पा अ॑ग्रेऽसि॒ चक्षु॑र्मे पाहि॑ ध्रु॒वाऽसि॑
यम्प॑रि॒धिम्प॑र्यध॑त्था अ॒ग्रे दे॒व प॒णिभिर्वी॑यमाणः। तन्त॑
ए॒तमनु॑ जोष॑म्भरामि॒ नेदेष॑ त्वद॑पचे॒तया॑तै य॒ज्ञस्य॒ पाथ॒ उप॒
समि॑तꣳ सꣳस्रा॒वभा॑गास्स्थे॒षा बृ॒हन्तः॑ प्र॒स्तरे॑ष्ठा ब॑र्हिषदश्च

[23]

दे॒वा इ॒मावाँच॑म॒भि विश्वे॑ गृणन्त॑ आ॒सद्या॒स्मिन्ब॒र्हिषि॑
मादयध्वम॒ग्नेर्वा॒मप॑न्नगृहस्य॒ सद॑सि सादयामि सु॒म्राय॑ सु॒मिनी॑
सु॒म्रे मा॑ धत्तन्धुरि धुर्यो॑ पात॒मग्ने॑ऽद॒ध्यायोऽशी॑ततनो पा॒हि
माऽद्य॑ दिवः पा॒हि प्र॑सित्यै पा॒हि दुरि॑ष्ट्यै पा॒हि दु॑रद्व॒न्यै
पा॒हि दु॒श्चरि॑तादविष॒न्नः पि॒तुङ्क॑णु सुष॒दा योनि॑ः॒ स्वाहा॑ दे॒वा
गा॒तुवि॑दो गा॒तुर्वि॑त्वा गा॒तुमि॑त् मन॑सस्पत इ॒मन्नो॑ दे॒व दे॒वेषु॑
य॒ज्ञः स्वाहा॑ वा॒चि स्वाहा॑ वा॒ते धाः॥ [24]

<जुषेथामा स नो यजादा त्रयोविंशतिश्च। (14)>

उ॒भा वा॑मिन्द्रा॒ग्नी आ॒हुव॑ध्या॒ उ॒भा रा॒धस॑स्सह मा॒दय॑ध्वै।
उ॒भा दा॒तारा॑विषा॒ रयी॑णामु॒भा वा॒जस्य॑ सा॒तये॑ हुवे वाम्।
अ॒श्रव॑ः हि भूरि॒दाव॑त्तरा वा॒र्वि जा॑मातुरु॒त वा॑ घा स्या॒लात्।
अथा॒ सोम॑स्य॒ प्रय॑ती यु॒वभ्या॒मिन्द्रा॑ग्नी॒ स्तोम॑ञ्जनयामि॒
नव्य॑म्। इन्द्रा॑ग्नी नव॒तिम्पु॑रो दा॒सप॑त्नीरधूनु॒तम्। सा॒कमे॑के॒न
कर्म॑णा। शुचि॒न्नु स्तोम॑न्नव॒जात॑म॒द्येन्द्रा॑ग्नी वृ॒त्रह॑णा जुषेथाम्॥
[25]

उ॒भा हि वा॑ः सु॒हवा॒ जोह॑वीमि॒ ता वा॒जः स॒द्य
उ॒शते॑ धेष्टा॑। व॒यमु॑ त्वा पथस्पते॒ रथ॑न्न वा॒जसा॑तये। धि॒ये

पूषन्नयुज्महि। पथस्पथः परिपतिवँचस्या कामेन कृतो
अभ्यानडुर्कम्। स नो रासच्छुरुधंश्चन्द्राग्रा धियन्धियः
सीषधाति प्र पूषा। क्षेत्रस्य पतिना वयः हितेनेव जयामसि।
गामश्चम्पोषयित्वा स नः [26]

मृडातीदृशे। क्षेत्रस्य पते मधुमन्तमूर्मिन्धेनुरिव पयो
अस्मासु धुक्ष्व। मधुश्चुतङ्घृतमिव सुपूतमृतस्य नः पतयो
मृडयन्तु। अग्ने नय सुपथा राये अस्मान् विश्वानि
देव वयुनानि विद्वान्। युयोध्यस्मञ्जुहराणमेनो भूयिष्ठान्ते
नमउक्तिव्विधेम। आ देवानामपि पन्थामगन्म यच्छक्रवाम्
तदनु प्रवौढुम्। अग्निर्विद्वान्त्स यजात् [27]

सेदु होता सो अध्वरान्त्स ऋतून्कल्पयाति।
यद्वाहिष्ठन्तदग्नये बृहदर्च विभावसो। महिषीव त्वद्रयिस्त्वद्वाजा
उदीरते। अग्ने त्वम्पारया नव्यो अस्मान्त्स्वस्तिभिरति
दुर्गाणि विश्वा। पूश्च पृथ्वी बहुला न उर्वी भवा तोकाय
तनयाय शय्योः। त्वमग्ने व्रतपा असि देव आ मर्त्येष्व।
त्वय्यज्ञेष्विडाः। यद्वो वयम्प्रमिनाम व्रतानि विदुषां देवा
अविदुष्टरासः। अग्निष्टद्विध्वमा पृणाति विद्वान् येभिर्देवाः

ऋतुभिः कल्पयाति॥ [28]

॥द्वितीयः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः॥

(वर्च ओषधीरुष्टौ च)॥ 1॥

आपं उ॒न्दन्तु जी॒वसे॑ दी॒र्घायु॑त्वाय॒ वर्च॑स॒ ओष॑धे
त्राय॑स्वैन॒ः स्वधि॑ते॒ मै॒नः॑ हि॒ःसी॑र्दे॒वश्रू॑रे॒तानि॒ प्र व॑पे
स्व॒स्त्युत्तरा॑ण्यशी॒याऽऽपो॑ अ॒स्मान्मा॒तरः॑ शु॒न्धन्तु॑ घृ॒तेन॑ नो
घृ॒तपु॑वः पुनन्तु॒ विश्व॑म॒स्मत्प्र व॑हन्तु रि॒प्रमु॑दा॒भ्यः शुचि॑रा
पू॒त ए॑मि॒ सोम॑स्य त॒नूर॑सि त॒नुवं॑ मे पाहि मही॒नां प॑योऽसि
वर्चो॑धा अ॒सि वर्चः॑ [1]

मयि॑ धेहि वृ॒त्रस्य॑ क॒नीनि॑काऽसि चक्षु॒ष्पा अ॑सि चक्षु॒र्मे
पाहि॑ चि॒त्पति॑स्त्वा पुनातु वा॒क्पति॑स्त्वा पुनातु दे॒वस्त्वा
सवि॑ता पु॒नात्व॑च्छि॒द्रेण॑ प॒वित्रे॑ण॒ वसोः॑ सूर्य॑स्य र॒श्मिभि॑स्तस्य॑
ते प॒वित्र॑पते प॒वित्रे॑ण॒ यस्मै॑ कं पु॒ने तच्छ॑के॒यमा॑ वो दे॒वास
ईम॑हे सत्य॑ध॒र्माणो॑ अध्व॒रे यद्वो॑ दे॒वास आ॑गुरे यज्ञि॑यासो
हवा॑मह॒ इन्द्रा॑ग्नी॒ द्यावा॑पृथि॒वी आप॑ ओषधी॒ (2) स्त्वं

दीक्षाणामधिपतिरसीह मा सन्तं पाहि॥ [2]

(मा योनिरसि त्रिंशच्च)॥ 2॥

आकू॑त्यै प्र॒युजे॑ऽग्नये॒ स्वाहा॑ मे॒धायै॑ मन॑से॒ऽग्नये॒ स्वाहा॑
दी॒क्षायै॑ तप॑से॒ऽग्नये॒ स्वाहा॑ सर॑स्वत्यै पू॒ष्णे॑ऽग्नये॒ स्वाहा॑ऽऽपो॑
दे॒वीर्बृ॑हतीर्वि॒श्वश॑म्भुवो॒ द्यावा॑पृथि॒वी उ॒र्वन्त॑रि॒क्षं बृ॑ह॒स्पति॑र्नो
ह॒विषा॑ वृ॒धातु॑ स्वाहा॒ विश्वे॑ दे॒वस्य॑ ने॒तुर्म॑र्तो॒ऽवृणी॑त स॒ख्यं
वि॒श्वे रा॒य इ॑षु॒ध्यसि॑ द्यु॒म्नं वृ॑णीत पु॒ष्यसे॒ स्वाह॑र्क्सा॒मयोः॒
शि॒ल्ये॑ स्थ॒स्ते वा॒मा र॑भे ते मा॑ [3]

पा॒त॒माऽस्य॑ य॒ज्ञस्यो॑द॒च इ॒मां धि॒य॒ः शि॒क्ष॑माणस्य दे॒व
ऋतुं॑ दक्षं॑ वरुण॒ स॒ः शि॑शाधि॒ यया॑ऽति॒ विश्वा॑ दुरि॒ता तरे॑म
सु॒त॒र्मा॑ण॒मधि॑ नाव॑ः रुहे॒मोर्ग॑स्याङ्गि॒रस्यू॑र्ण॒म्रदा॑ ऊ॒र्जं मे॑ यच्छ
पा॒हि मा॒ मा मा॑ हि॒ः सी॒र्वि॒ष्णोः॒ शर्मा॑सि शर्म॒ यज॑मानस्य
शर्म॑ मे यच्छ॒ नक्ष॑त्राणां मा॒ऽतीका॑शात् पा॒हीन्द्र॑स्य॒ योनि॑रसि
[4]

मा मा॑ हि॒ः सीः॑ कृ॒ष्यै त्वा॑ सु॒स॒स्यायै॑ सु॒पिप्प॒लाभ्य॑स्त्वौष॑धीभू॒
सूप॒स्था दे॒वो वन॑स्पति॒रू॒र्ध्वो मा॑ पा॒ह्योद॑चः स्वाहा॑ य॒ज्ञं

मनसा॒ स्वाहा॒ द्यावा॑पृथि॒वीभ्या॑ꣳ स्वाहो॒रोर॒न्तरि॑क्षात्स्वाहा॑
य॒ज्ञं वा॒तादा॑ र॒भे॥ [5]

(आ त्वꣳ हयोऽसि मम भोगाय भव स्य पञ्चविंशतिश्च)॥ 3॥

दैवीं॑ धियं॑ मनामहे सुमृ॒डीका॒मभिष्ट॑ये वर्चो॒धां य॒ज्ञवा॑हसꣳ
सुपा॒रा नो॑ अस॒द्वशे॑। ये दे॒वा मनो॑जाता मनो॒युजः॑ सु॒दक्षा॒
दक्ष॑पिता॒रस्ते नः॑ पा॒न्तु ते नो॑ऽवन्तु तेभ्यो॒ नम॒स्तेभ्यः॑
स्वाहाऽग्ने॑ त्वꣳ सु जा॑गृहि व॒यꣳ सु म॑न्दिषीमहि गोपा॒य
नः॑ स्व॒स्तये॑ प्र॒बुधे॑ नः॒ पुन॑र्ददः। त्वम॑ग्ने व्रत॒पा अ॑सि दे॒व
आ म॒र्त्येष्वा॑। त्वम् [6]

य॒ज्ञेष्वी॒ड्यः॑॥ वि॒श्वे दे॒वा अ॒भि मा माऽव॑वृत्रन्
पू॒षा स॒न्या सोमो॑ राध॒सा दे॒वः स॑वि॒ता वसो॑र्वसु॒दावा॒
रास्वेय॑त्सोमाऽऽभूयो॑ भर॒ मा पृ॑णन्पू॒त्या वि रा॑धि
माऽह॑मायुषा च॒न्द्रम॑सि मम॒ भोगा॑य भव॒ वस्त्र॑मसि मम॒
भोगा॑य भवो॒स्त्राऽसि॑ मम॒ भोगा॑य भव॒ हयो॑ऽसि मम॒ भोगा॑य
भव [7]

छा॒गोऽसि॑ मम॒ भोगा॑य भव मे॒षोऽसि॑ मम॒ भोगा॑य
भव वा॒यवे॑ त्वा वरु॑णाय त्वा नि॒र्ऋत्यै॑ त्वा रु॒द्राय॑ त्वा

देवीरापो अपां नपाद्य ऊर्मिर्हविष्य इन्द्रियावांन्मदिन्तमस्तं
 वो माऽवक्रमिषमच्छिन्नं तन्तुं पृथिव्या अनु गेषं भद्रादभि
 श्रेयः प्रेहि बृहस्पतिः पुरणता ते अस्त्वथेमव स्य वर आ
 पृथिव्या अरे शत्रून् कृणुहि सर्ववीर एदमगन्म देवयजनं
 पृथिव्या विश्वे देवा यदजुषन्त पूर्व ऋक्सामाभ्यां यजुषा
 सन्तरन्तो रायस्पोषेण समिषा मदेम॥ [8]

(दक्षिणा सोमसखा पञ्च च)॥ 4॥

इयं ते शुक्र तनूरिदं वर्चस्तया सं भव भ्राजं गच्छ जूरसि
 धृता मनसा जुष्टा विष्णवे तस्यांस्ते सत्यसंवसः प्रसवे वाचो
 यत्रमंशीय स्वाहा शुक्रमस्यमृतमसि वैश्वदेव९ हविः सूर्यस्य
 चक्षुराऽरुहमग्नेरक्षणः कनीनिकां यदेतंशेभिरीयंसे भ्राजमानो
 विपश्चिता चिदसि मनाऽसि धीरसि दक्षिणा[9]

असि यज्ञियाऽसि क्षत्रियाऽस्यदितिरस्युभयतःशीर्ष्णी सा
 नः सुप्राची सुप्रतीची सं भव मित्रस्त्वां पदि बंधातु पूषाऽध्वनः
 पत्विन्द्रायाध्यक्षायानु त्वा माता मन्यतामनु पिताऽनु भ्राता
 सगर्भ्योऽनु सखा सयूथ्यः सा दैवि देवमच्छेहीन्द्राय सोम९
 रुद्रस्त्वाऽऽवर्तयतु मित्रस्य पथा स्वस्ति सोमसखा पुनरेहि

स॒ह र॒य्या॥ [10]

(अस्य ग्रीवा एकात्रिंशच्च)॥ 5॥

वस्व्य॑सि रु॒द्राऽस्यदि॑तिरस्यादित्या॑ऽसि शु॒क्राऽसि
च॒न्द्राऽसि बृ॒हस्पति॑स्त्वा सु॒म्ने र॑ण्वतु रु॒द्रो वसु॑भिरा चि॒केतु
पृथि॑व्यास्त्वा मूर्ध॒न्ना जि॑घर्मि देव॒यज॑न् इडा॒याः प॒दे घृ॑तव॑ति
स्वाहा॒ परि॑लिखित॒ः रक्षः॑ परि॑लिखिता॒ अरा॑तय इ॒दम॑ह॒ः
रक्ष॑सो ग्री॒वा अपि॑ कृ॒न्तामि॒ योऽस्मान् द्वेष्टि॑ यं च व॒यं
द्विष्म॑ इ॒दम॑स्य ग्री॒वाः[11]

अपि॑ कृ॒न्ताम्य॑स्मे रा॒यस्त्वे रा॒यस्तो॑ते रा॒यः सं दै॑वि
दे॒व्योर्वश्या॑ पश्यस्व॒ त्वष्टी॑मती ते सपे॒य सुरे॑ता॒ रेतो॑ दधा॒ना
वी॒रं वि॑दे॒य तव॑ स॒दृशि॑ माऽह॒ः रा॒यस्पोषे॑ण॒ वि यो॑षम्॥
[12]

(अनु सप्त च)॥ 6॥

अ॒ःशु॒ना ते अ॒ःशुः पृ॑च्यतां परु॒षा परु॑र्गन्धस्ते॒ काम॑मवतु
मदा॑य॒ रसो॑ अच्यु॑तोऽमा॒त्योऽसि॑ शु॒क्रस्ते॒ ग्रहो॑ऽभि त्यं
दे॒वः स॑वि॒तार॑मू॒ण्योः क॒विक्र॑तुम॒र्चामि॑ स॒त्यस॑वस॒ः
रत्न॑धा॒मभि॒ प्रियं॑ म॒तिमूर्ध्वा॑ यस्या॒मति॑र्भा अदि॑द्युत॒त्सवी॑मनि॒

हिरण्यपाणिरमिमीत सुक्रतुः कृपा सुवः। प्रजाभ्यस्त्वा
प्राणाय त्वा व्यानाय त्वा प्रजास्त्वमनु प्राणिहि प्रजास्त्वामनु
प्राणन्तु॥ [13]

(ऊरुं द्वाविंशतिश्च)॥ 7॥

सोमं ते क्रीणाम्यूर्जस्वन्तं पयस्वन्तं वीर्यावन्तमभिमातिषाह
शुक्रं ते शुक्रेण क्रीणामि चन्द्रं चन्द्रेणामृतममृतेन सम्यत्ते
गोरस्मे चन्द्राणि तपसस्तनूरसि प्रजापतेर्वर्णस्तस्यास्ते
सहस्रपोषं पुष्यन्त्याश्चरमेणं पशुना क्रीणाम्यस्मे ते बन्धुर्मयि
ते रायः श्रयन्तामस्मे ज्योतिः सोमविक्रयिणि तमो मित्रो
न एहि सुमित्रधा इन्द्रस्योरु मा विश दक्षिणमुशन्नुशन्तः
स्योनः स्योनः स्वान् भ्राजाङ्गारे बम्भारे हस्त सुहस्त
कृशानवेते वः सोमक्रयणास्तान्नक्षध्वं मा वो दभन्॥ [14]

(हृत्सु पञ्चत्रिंशच्च)॥ 8॥

उदायुषा स्वायुषोदोषधीनाः रसेनोत्पर्जन्यस्य
शुष्मेणोदस्थाममृताः अनु। उर्वन्तरिक्षमन्विह्यदित्याः
सदोऽस्यदित्याः सद आसीदास्तभ्राद्यामृषभो अन्तरिक्षममिमीत
वरिमाणं पृथिव्या आसीदद्विश्वा भुवनानि सम्राड्विश्वेत्तानि

वरुणस्य व्रतानि वनेषु व्यन्तरिक्षं ततान् वाजमर्वत्सु पयो
अघ्नियासु हृत्सु [15]

ऋतुं वरुणो विक्ष्वंणि दिवि सूर्यमदधात्सोममद्रावुदुत्यं
जातवेदसं देवं वहन्ति केतवः। दृशे विश्वाय सूर्यम्॥ उस्त्रावेतं
धूर्षाहावनश्चू अवीरहणौ ब्रह्मचोदनौ वरुणस्य स्कम्भनमसि
वरुणस्य स्कम्भसर्जनमसि प्रत्यस्तो वरुणस्य पाशः॥ [16]

(मित्रस्य त्रयोविंशतिश्च)॥ 9॥

प्रच्यवस्व भुवस्पते विश्वान्युभि धामानि मा त्वां परिपूरी
विदन्मा त्वां परिपन्थिनो विदन्मा त्वा वृका अघायवो मा
गन्धर्वो विश्वावसुरा दधच्छेनो भूत्वा परा पत यजमानस्य
नो गृहे देवैः सऽस्कृतं यजमानस्य स्वस्त्ययन्यस्यपि
पन्थामगस्महि स्वस्तिगामनेहसं येन विश्वाः परि द्विषो
वृणक्ति विन्दते वसु नमो मित्रस्य वरुणस्य चक्षसे
महो देवाय तदृतं संपर्यत दूरेदृशे देवजाताय केतवे
दिवस्पुत्राय सूर्याय शंसत वरुणस्य स्कम्भनमसि
वरुणस्य स्कम्भसर्जनमस्युन्मुक्तो वरुणस्य पाशः॥ [17]

(आ मेकं च)॥ 10॥

अ॒ग्नेरा॑ति॒थ्यम॑सि॒ विष्ण॑वे॒ त्वा॒ सोम॑स्याऽऽति॒थ्यम॑सि॒
 विष्ण॑वे॒ त्वाऽति॑थेराति॒थ्यम॑सि॒ विष्ण॑वे॒ त्वाऽग्र॑ये॒ त्वा॒
 राय॑स्पोष॒दाब्ने॒ विष्ण॑वे॒ त्वा॒ श्ये॑नाय॒ त्वा॒ सोम॑भृते॒ विष्ण॑वे॒
 त्वा॒ या॒ ते॒ धामा॑नि॒ ह॒विषा॒ यज॑न्ति॒ ता॒ ते॒ विश्वा॑ परि॒भूर॑स्तु॒
 य॒ज्ञं ग॑य॒स्फानः॑ प्र॒तर॑णः॒ सु॒वीरोऽवी॑रहा॒ प्र च॑रा॒ सोम॑
 दुर्या॑नदि॒त्याः सदो॑ऽस्यदि॒त्याः सद॑ आ[18]

सी॒द वरु॑णोऽसि॒ धृत॑व्र॒तो वा॒रुण॑म॒सि शं॒योर्दे॒वानां॑
 स॒ख्यान्मा॑ दे॒वाना॑म॒पस॑श्छि॒थ्स्मह्या॑प॒तये॒ त्वा॒ गृ॒ह्णामि॑
 परि॑पतये॒ त्वा॒ गृ॒ह्णामि॑ तनू॒नघ्नै॑ त्वा॒ गृ॒ह्णामि॑ शा॒क्राय॑ त्वा॒
 गृ॒ह्णामि॑ श॒क्रम॒त्रोजि॑ष्ठाय॒ त्वा॒ गृ॒ह्णाम्यना॑धृष्ट॒मस्य॑नाधृष्यं
 दे॒वाना॑मो॒जोऽभि॑शस्ति॒पा अ॑नभि॒शस्ते॑ऽन्यमनु॒ मे दी॑क्षां
 दी॒क्षाप॑तिर्मन्यता॒मनु॒ तप॑स्तप॒स्पति॑रञ्जसा॒ सत्य॑मुप॒ गेष॑
 सु॒वि॒ते मा॑ धाः[19]

(त्वयि चत्वारि॑ श॒ब्द)॥ 11॥

अ॒शु॒रशु॑स्ते॒ देव॑ सो॒माऽऽप्या॑यता॒मिन्द्रा॑यैकधन॒विद॑
 आ तु॒भ्यमिन्द्रः॑ प्यायता॒मा त्वमिन्द्रा॑य प्याय॒स्वाऽऽप्या॑यय॒
 सखी॑न्स॒न्या मे॒धया॑ स्व॒स्ति ते॑ देव सोम सु॒त्याम॑शी॒येष्टा॑

रायः प्रेषे भगाय॑र्तमृ॒तवा॑दिभ्यो॒ नमो॑ दि॒वे नमः॑ पृथि॒व्या
अग्ने॑ व्रतपते॒ त्वं व्र॑तानां॑ व्रतप॑तिरसि॒ या मम॑ त॒नूरे॒षा सा
त्वयि॑[20]

या तव॑ त॒नूरि॒यः सा मयि॑ स॒ह नौ॑ व्रतपते व्र॒तिनो॑व्र॒तानि॒
या ते॑ अग्ने॒ रुद्रि॑या त॒नूस्तया॑ नः पाहि॒ तस्या॑स्ते स्वाहा॒ या
ते॑ अग्नेऽया॑श॒या र॑जाश॒या ह॑राश॒या त॒नूर्व॑र्षि॒ष्ठा ग॒ह्वरे॒ष्ठोग्रं
वचो॑ अ॒पाव॑धीं त्वे॒षं वचो॑ अ॒पाव॑धीः॒ स्वाहा॑॥ [21]

(नामं सुप्रजावनिः स्वाहां सि॒ंहीः प॒ञ्चत्रि॑ंशच्च)॥ 12॥

वि॒त्ताय॑नी मेऽसि॒ ति॒त्ताय॑नी मेऽस्य॑व॒तान्मा
नाथि॑तम॒व॒तान्मा व्यथि॑तं वि॒देर॒ग्निर्न॑भो॒ नामा॑ग्ने॒ अङ्गि॑रो
योऽस्यां॑ पृथि॒व्याम॑स्यायु॒षा ना॑ग्नेहि॒ यत्तेऽना॑धृष्टं॒ नाम॑ य॒ज्ञियं॑
तेन॒ त्वाऽऽद॑धेऽग्ने॒ अङ्गि॑रो॒ यो द्वि॒तीय॑स्यां॒ तृती॑यस्यां
पृथि॒व्याम॑स्यायु॒षा ना॑ग्नेहि॒ यत्तेऽना॑धृष्टं॒ नाम॑[22]

य॒ज्ञियं॑ तेन॒ त्वाऽऽद॑धे॒ सि॒ंहीर॑सि॒ महि॑षीर॒स्युरु॑
प्र॒थस्वो॑रु॒ ते य॒ज्ञप॑तिः प्रथतां ध्रु॒वाऽसि॑ दे॒वेभ्यः॑ शु॒न्धस्व॑
दे॒वेभ्यः॑ शु॒म्भस्वे॑न्द्रघोषस्त्वा॒ वसु॑भिः॒ पुर॑स्ता॒त्पातु॑
मनो॑जवास्त्वा पि॒तृभि॑र्दक्षिण॒तः पा॑तु प्रचै॒तास्त्वा रु॒द्रैः

प॒श्वात्पा॑तु वि॒श्वक॑र्मा त्वाऽऽदि॒त्यैरु॑त्तर॒तः पा॑तु सि॒ःहीर॑सि
सप॒त्नसा॑ही स्वाहा॑ सि॒ःहीर॑सि सुप्रजा॒वनिः॑ स्वाहा॑ सि॒ःहीः
[23]

अ॒सि रा॒यस्पो॒षव॑निः स्वाहा॑ सि॒ःहीर॑स्यादि॒त्यव॑निः
स्वाहा॑ सि॒ःहीर॑स्या व॑ह दे॒वान्दे॒वय॑ते यज॑मानाय॒ स्वाहा॑
भू॒तेभ्य॑स्त्वा वि॒श्वायु॑रसि पृथि॒वीं द॑ह ध्रुव॒क्षिद॑स्यन्त॒रिक्षं॑
द॑ह॒ह्यच्यु॑त॒क्षिद॑सि दि॒वं द॑ह॒ग्नेर्भस्मा॑स्य॒ग्नेः पु॒रीष॑मसि॥
[24]

(अस्य यच्छेकान्नचत्वारिंशच्च)॥ 13॥

यु॒ञ्जते॑ मन॑ उ॒त यु॒ञ्जते॑ धियो॒ विप्रा॒ विप्र॑स्य बृ॒हतो॑
वि॒पश्चि॑तः। वि हो॒त्रा द॑धे वयुना॒विदे॑क॒ इन्म॒ही दे॒वस्य॑
सवि॒तुः परि॑ष्टुतिः॥ सु॒वाग्दे॒व दुर्या॑ः आ व॑द दे॒वश्रु॑तौ दे॒वेष्वा
घो॑षेथा॒मा नो॑ वी॒रो जा॑यतां कर्म॒ण्यो य॑ः सर्वे॑ऽनु॒जीवा॑म॒
यो ब॑हूनामसद्व॒शी। इ॒दं विष्णु॑र्वि च॒क्रमे॑ त्रे॒धा नि द॑धे प॒दम्।
समू॑ढमस्य [25]

पा॒ःसुर॑ इरा॑वती धेनु॒मती॑ हि भू॒तः सू॒यव॑सिनी॒ मन॑वे
यश॒स्यै। व्य॑स्क॒न्नाद्रो॑दसी॒ विष्णु॑रे॒ते दा॒धारं॑ पृथि॒वीम॑भि॒तौ

म॒यू॒खैः॥ प्रा॒ची॒ प्रे॒तम॑ध्व॒रं क॒ल्पय॑न्ती ऊ॒र्ध्वं य॒ज्ञं न॑य॒तं
मा जी॑ह॒रत॑म॒त्रं रमे॑थां॒ वर्ष्म॑न्पृथि॒व्या दि॒वो वा॑ वि॒ष्णवु॑त
वा॑ पृथि॒व्या म॒हो वा॑ वि॒ष्णवु॑त वा॒ऽन्तरि॑क्षा॒द्धस्तौ॑ पृ॒णस्व
ब॒हुभि॑र्वस॒व्यैरा॑ प्र य॑च्छ [26]

दक्षि॑णा॒दोत॑ स॒व्यात्। वि॒ष्णोर्नु॑कं वी॒र्या॑णि॒ प्र वो॑चं॒ यः
पा॒रि॒वा॒नि वि॒म॒मे रजा॑ंसि॒ यो अ॒स्कंभा॑य॒दुत्तर॑ꣳ स॒धस्थ॑
वि॒च॒क॒मा॒णस्त्रे॒धोरु॑गा॒यो वि॒ष्णो र॒राट॑म॒सि वि॒ष्णोः पृ॒ष्ठम॑सि॒
वि॒ष्णोः श॒ज॒त्रे स्थो॑ वि॒ष्णोः स्यूर॑सि॒ वि॒ष्णोर्ध्रु॑वम॑सि॒ वैष्ण॑वम॑सि॒
वि॒ष्णवे॑ त्वा॥ [27]

(अ॒घश॑ꣳसः स ते॑ ज॒रता॑ꣳ रु॒जामि॑ हु दि॒वैक॑च॒त्वारि॑ꣳश॒च)॥ 14॥

कृ॒णु॒ष्व पा॒जः प्र॑सि॒तिं न॑ पृ॒थ्वीं या॒हि रा॒जे॒वा॒म॒वाꣳ इ॒भेन॑।
तृ॒ष्वीम॑नु॒ प्र॑सि॒तिं द्रू॒णा॒नोऽस्ता॑सि॒ वि॒ध्य र॒क्षस॑स्त॒पिष्ठैः॥ तव॑
भ्र॒मास॑ आ॒शुया॑ प॒त॒न्त्यनु॑ स्पृ॒श धृ॒ष॒ता शो॑शु॒चानः॑। तपू॑ꣳष्य॒ग्रे
जु॒ह्वा प॒त॒ङ्गान॑सं॒दितो॑ वि॒ सृ॒ज॒ वि॒ष्वगु॑ल्काः॥ प्र॒ति स्प॑शो॒ वि
सृ॒ज॒ तूर्णि॑तमो॒ भवा॑ पा॒युर्वि॒शो अ॒स्या अ॒द॒ब्धः। यो नो॑ दू॒रे
अ॒घश॑ꣳसः[28]

यो अ॒न्त्य॒ग्रे मा॒किंष्टे॑ व्य॒थि॒रा द॑ध॒र्षी॑त्। उ॒द॒ग्रे तिष्ठ॑

प्रत्याऽऽतनुष्व न्यमित्रां ओषतात्तिग्महेते। यो नो अरातिः
 समिधान चक्रे नीचा तं धक्ष्यतुसं न शुष्कम्॥ ऊर्ध्वो
 भव प्रति विध्याध्यस्मदाविष्कृणुष्व दैव्यान्यग्रे। अव स्थिरा
 तनुहि यातुजूनां जामिमजामिं प्र मृणीहि शत्रून्॥ स ते[29]

जानाति सुमतिं यविष्ठ य ईवते ब्रह्मणे गातुमैरत्।
 विश्वान्यस्मै सुदिनानि रायो द्युमन्यर्यो वि दुरो अभि
 द्यौत्॥ सेदग्रे अस्तु सुभगः सुदानुर्यस्त्वा नित्येन हविषा
 य उक्थैः। पिप्रीषति स्व आयुषि दुरोणे विश्वेदस्मै सुदिना
 साऽसंदिष्टिः॥ अर्चामि ते सुमतिं घोष्यर्वाख्यं ते वावाता
 जरताम्[30]

इयङ्गीः। स्वश्वास्त्वा सुरथा मर्जयेमास्मे क्षत्राणि
 धारयेरनु द्यून्॥ इह त्वा भूर्या चरेदुप त्मन्दोषावस्त-
 दीदिवाः समनु द्यून्। कीडन्तस्त्वा सुमनसः सपेमाभि द्युम्ना
 तस्थिवाः सो जनानाम्॥ यस्त्वा स्वश्वः सुहिरण्यो अग्न
 उपयाति वसुमता रथेन। तस्य त्राता भवसि तस्य सखा
 यस्त आतिथ्यमानुषगजुजोषत्॥ महो रुजामि[31]

बन्धुता वचोभिस्तन्मा पितुर्गोतमादन्वियाय॥ त्वं

नो अस्य वचसश्चिकिद्धि होतर्यविष्ठ सुक्रतो दमूनाः॥
 अस्वप्रजस्तरणयः सुशेवा अतन्द्रासोऽवृका अश्रमिष्ठाः।
 ते पायवः सध्रियश्चो निषद्याऽग्ने तव नः पान्त्वमूर॥ ये
 पायवो मामतेयं ते अग्ने पश्यन्तो अन्धं दुरितादरक्षन्।
 ररक्ष तान्सुक्रतो विश्ववेदा दिप्सन्त इद्रिपवो ना ह[32]

देभुः॥ त्वया वयं सधन्यस्त्वोतास्तव प्रणीत्यश्याम
 वाजान्। उभा शंसां सूदय सत्यतातेऽनुष्ठुया कृणुह्यहयाण॥
 अया ते अग्ने समिधा विधेम प्रति स्तोमं शस्यमानं
 गृभाय। दहाशसो रक्षसः पाह्यस्मान्द्रुहो निदो मित्रमहो
 अवद्यात्॥ रक्षोहणं वाजिनमाऽऽजिघर्षि मित्रं प्रथिष्ठमुप
 यामि शर्म। शिशानो अग्निः कतुभिः समिद्धः स नो
 दिवा[33]

स रिषः पातु नक्तम्॥ वि ज्योतिषा बृहता
 भात्यग्निराविर्विश्वानि कृणुते महित्वा। प्रादेवीर्मायाः
 संहते दुरेवाः शिशीते शृङ्गे रक्षसे विनिक्षे॥ उत स्वानासो
 दिविषन्त्वग्नेस्तिग्मायुधा रक्षसे हन्तवा उ। मदं चिदस्य
 प्ररुजन्ति भामा न वरन्ते परिबाधो अदेवीः॥ [34]

देवस्यं रक्षोहर्णां विभूस्त्वꣳ सोमात्युन्यानगां पृथिव्या इषे त्वाऽऽदंदे वाक्ते सं ते समुद्रꣳ हविष्मंतीरुद्बुदे त्वमग्ने
रुद्रश्चतुर्दश॥ देवस्यं गुमध्यं हविष्मंतीः पवसु एकत्रिंशत्॥ देवस्यार्चयः॥ हरिः ओम्। श्रीकृष्णार्पणमस्तु॥

॥तृतीयः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे तृतीयः प्रश्नः॥

(द्विपं ङमा अष्टादश च)॥ 1॥

देवस्यं त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो
हस्ताभ्यामाददेऽग्निरसि नारिरसि परिलिखितꣳ रक्षः
परिलिखिता अरांतय इदमहꣳ रक्षसो ग्रीवा अपि कृन्तामि
योऽस्मान् द्वेष्टि यं च वयं द्विष्म इदमस्य ग्रीवा अपि
कृन्तामि दिवे त्वाऽन्तरिक्षाय त्वा पृथिव्यै त्वा शुन्धतां
लोकः पितृषदनो यवोऽसि यवयास्मद्वेषः [1]

यवयारांतीः पितृणाꣳ सदनमस्युद्विवः स्तभानाऽन्तरिक्षं
पृण पृथिवीं दꣳह द्युतानस्त्वा मारुतो मिनोतु
मित्रावरुणयोर्ध्रुवेण धर्मणा ब्रह्मवनिं त्वा क्षत्रवनिꣳ
सुप्रजावनिꣳ रायस्पोषवनिं पर्यूहामि ब्रह्म दꣳह क्षत्रं
दꣳह प्रजां दꣳह रायस्पोषं दꣳह घृतेन द्यावापृथिवी

आ पृ॒णेथा॒मिन्द्र॑स्य॒ सदो॑ऽसि वि॒श्वज॒नस्य॑ छा॒या परि॑ त्वा
 गिर्व॑णो॒ गिरं॑ इ॒मा भ॑वन्तु वि॒श्वतो॑ वृ॒द्धायु॑मनु वृ॒द्धयो॑ जुष्टा
 भवन्तु॑ जुष्टे॒य इन्द्र॑स्य॒ स्यूर॒सीन्द्र॑स्य ध्रु॒वम॑स्यै॒न्द्रम॒सीन्द्रा॑य
 त्वा॥ [2]

(हुन्तेन्द्राय द्वे चं)॥ 2॥

र॒क्षो॒हणो॑ वल॒ग॒हनो॑ वैष्ण॒वान्ख॑नामी॒दम॑हं तं
 व॒लग्मु॑द्व॒पामि॒ यं नः॑ स॒मानो॑ यमस॑मानो निच॒खाने॑दमै॒नम॑धरं
 करो॑मि॒ यो नः॑ स॒मानो॑ योऽस॑मानोऽराती॒यति॑ गा॒यत्रेण॑
 छन्द॑साऽव॒बाढो॑ वल॒गः कि॑मत्र॒ भद्रं॑ तन्नौ॒ सह॑ वि॒राड॑सि
 सप॒त्नहा॑ स॒म्राड॑सि भ्रातृ॒व्यहा॑ स्व॒राड॑स्यभिमाति॒हा
 वि॒श्वारा॑ड॑सि॒ विश्वा॑सां ना॒ष्ट्राणां॑ ह॒न्ता [3]

र॒क्षो॒हणो॑ वल॒ग॒हनः॑ प्रोक्षा॑मि वैष्ण॒वान् र॑क्षो॒हणो॑
 वल॒ग॒हनो॑ऽव॒ नया॑मि वैष्ण॒वान् यवो॑ऽसि य॒वया॑स्मद्वेषो॑
 य॒वया॑रा॒ती र॑क्षो॒हणो॑ वल॒ग॒हनो॑ऽव॒ स्तृ॑णामि वैष्ण॒वान्
 र॑क्षो॒हणो॑ वल॒ग॒हनो॑ऽभि जु॑होमि वैष्ण॒वान् र॑क्षो॒हणो॑
 वल॒ग॒हना॑वुप॑ दधामि वैष्ण॒वी र॑क्षो॒हणो॑ वल॒ग॒हनो॑ पर्यू॑हामि
 वैष्ण॒वी र॑क्षो॒हणो॑ वल॒ग॒हनो॑ परि॑ स्तृणामि वैष्ण॒वी र॑क्षो॒हणो॑

वल॒ग॒हनौ॑ वैष्ण॒वी बृ॒हन्न॑सि बृ॒हद्वा॑वा बृ॒हती॑मिन्द्रा॒य वाचं॑
वद॥ [4]

(अनीकेनाष्टौ च)॥ 3॥

वि॒भूर॑सि प्र॒वाह॑णो व॒हिर॑सि ह॒व्यवा॑हनः श्वा॒त्रोऽसि॑
प्रचै॑तास्तु॒थोऽसि॑ वि॒श्ववे॑दा उ॒शिग॑सि क॒विर॑ङ्घ्रा॒रिर॑सि
ब॒म्भारि॑रव॒स्युर॑सि दु॒व॒स्वाञ्छु॑न्ध्यूर॑सि मा॒र्जा॒लीयः॑
स॒म्राड॑सि कृ॒शानुः॑ परि॒षद्यो॑ऽसि प॒व॒मानः॑ प्र॒तक्का॑ऽसि
नभ॑स्वान॒संमृ॑ष्टोऽसि ह॒व्यसू॑द ऋ॒तधा॑माऽसि सु॒व॒ज्योति॑र्ब्रह्म॒ज्यो
सु॒व॒र्धामा॑ऽजोऽस्येक॑पा॒दहि॑रसि बु॒ध्नियो॑ रौ॒द्रेणा॑नी॒केन॑ पा॒हि
मा॑ऽग्ने पि॒पृहि॑ मा॒ मा मा॑ हि॒ःसीः॥ [5]

(गातुविद्भ्येकत्रिंशच्च)॥ 4॥

त्व॑ शो॒म तनू॑कृ॒द्धो द्वे॑षो॒भ्योऽन्य॑कृ॒तेभ्य॑ उ॒रु य॒न्तासि॑
वरू॑थ॒ः स्वाहा॑ जुषा॒णो अ॒सुरा॑ज्यस्य वेतु॒ स्वाहा॑ऽयं नो
अ॒ग्निर्व॑रि॒वः कृ॑णोत्वयं मृ॒धः पु॒र ए॒तु प्र॑भि॒न्दन्। अ॒य॑
शत्रूँ॑ञ्जयतु ज॒हृषा॑णो॒ ऽयं वाजं॑ जयतु॒ वाजं॑सातौ॥ उ॒रु
वि॑ष्णो॒ वि क्र॑मस्वो॒रु क्षया॑य नः कृ॒धि। घृ॒तं घृ॑तयोने पिब
प्र॒प्र य॒ज्ञप॑तिं तिर॥ सोमो॑ जिगाति गातुविद् [6]

देवानामेति निष्कृतमृतस्य योनिमासदमदित्याः
 सदोऽस्यदित्याः सद आ सीदैष वो देव सवितुः सोमस्त
 रक्षध्वं मा वो दभदेतत् त्वं सोम देवो देवानुपांगा इदमहं
 मनुष्यो मनुष्यान्त्सह प्रजया सह रायस्पोषेण नमो देवेभ्यः
 स्वधा पितृभ्य इदमहं निर्वरुणस्य पाशात् सुवरभि [7]

वि ख्येषं वैश्वानरं ज्योतिरग्नें व्रतपते त्वं व्रतानां
 व्रतपतिरसि या मम तनूस्त्वय्यभूदियं सा मयि या तव
 तनूर्मय्यभूदेषा सा त्वयि यथायथं नो व्रतपते व्रतिनोर्व्रतानि॥
 [8]

(यं दशं च)॥ 5॥

अत्यन्यानां नान्यानुपांगामर्वाक्त्वा परैरविदं परोऽवरैस्तं
 त्वा जुषे वैष्णवं देवयज्यायै देवस्त्वा सविता मध्वाऽनुक्तोषधे
 त्रायस्वैनं स्वधिते मेनं हिंसीर्दिवमग्रेण मा
 लेखीरन्तरिक्षं मध्येन मा हिंसीः पृथिव्या सं भव
 वनस्पते शतवल्शो वि रोह सहस्रवल्शा वि वयं
 रुहेम यं त्वाऽयं स्वधितिस्तेतिजानः प्रणिनाय महते
 सौभगायाऽच्छित्रो रायः सुवीरः॥ [9]

(उश्मसी पोषमेकान्नविश्रुतिश्च)॥ 6॥

पृथिव्यै त्वाऽन्तरिक्षाय त्वा दिवे त्वा शुन्धतां लोकः
 पितृषदनो यवोऽसि यवयास्मद् द्वेषो यवयारातीः पितृणां
 सदनमसि स्वावेशोऽस्यग्रेगा नैतृणां वनस्पतिरधि त्वा
 स्थास्यति तस्य वित्ताद्देवस्त्वा सविता मध्वाऽनक्तु
 सुपिप्पलाभ्यस्त्वौषधीभ्य उद्विवः स्तभानान्तरिक्षं पृण
 पृथिवीमुपरेण दृह ते ते धामान्युश्मसि [10]

गमध्ये गावो यत्र भूरिशृङ्गा अयासः। अत्राह तदुरुगायस्य
 विष्णोः परमं पदमव भाति भूरैः॥ विष्णोः कर्माणि पश्यत
 यतो व्रतानि पस्पशे। इन्द्रस्य युज्यः सखा॥ तद्विष्णोः परमं
 पदं सदा पश्यन्ति सूरयः। दिवीव चक्षुरातंतम्॥ ब्रह्मवनिं
 त्वा क्षत्रवनिं सुप्रजावनिं रायस्पोषवनिं पर्यूहामि ब्रह्म
 दृह क्षत्रं दृह प्रजां दृह रायस्पोषं दृह परिवीरसि
 परि त्वा दैवीर्विशो व्ययन्तां परीमं रायस्पोषो यजमानं
 मनुष्या अन्तरिक्षस्य त्वा सानावव गूहामि॥ [11]

(भवन्तुमेकत्रिशच)॥ 7॥

इषे त्वोपवीरस्युपो देवान्दैवीर्विशः प्रागुर्वहीरुशिजो

बृहस्पते धारया वसूनि हव्या ते॑ स्वदन्तां देवं त्वष्ट॑र्वसुं रण्व
रेवंती॒ रमध्वमग्ने॑र्जनि॒त्रमसि॑ वृष॑णौ स्थ उ॒र्वश्य॑स्यायुर॑सि
पुरू॒रवा॑ घृतेना॒क्ते वृष॑णं दधाथां गाय॒त्रं छन्दो॑ऽनु प्र जा॑यस्व
त्रैष्टु॑भं जाग॑तं छन्दोऽनु प्रजा॑यस्व भव॑तं [12]

नः॒ सम॑नसौ॒ समो॑कसावरेपसौ॑। मा य॒ज्ञः हि॑सिष्टं॒ मा
य॒ज्ञप॑तिं जातवेदसौ शिवौ भव॑तम॒द्य नः॑॥ अ॒ग्राव॑ग्निश्चर॑ति
प्रवि॑ष्ट ऋषी॑णां पु॒त्रो अ॑धिरा॒ज ए॒षः। स्वा॒हाकृ॑त्य ब्रह्म॑णा ते
जुहोमि॒ मा दे॒वानां॑ मिथु॒याक॑र्भा॒गधे॑यम्॥ [13]

(देवेन चतुश्चत्वारिंशच्च)॥ 8॥

आ द॑द ऋ॒तस्य॑ त्वा दे॒वह॑विः पा॒शेना॑ऽऽर॑भे ध॒र्षा
मा॒नुषा॑न॒द्भ्यस्त्वौष॑धीभ्यः प्रो॒क्षाम्य॑पां पे॒रुर॑सि स्वा॒त्तं चि॒त्
सदे॑वः ह॒व्यमा॑पो दे॒वीः स्व॑द॒तैनः॑ सं ते॑ प्रा॒णो वा॒युना॑
गच्छ॑ताः सं य॒जत्रै॑रङ्गा॒नि सं य॒ज्ञप॑तिरा॒शिषा॑ घृ॒तेना॑क्तौ
प॒शुं त्रा॑येथाः रे॒वंतीर्य॑ज्ञप॑तिं प्रि॒यधा॑ऽऽवि॒शतो॑रौ अ॒न्तरि॑क्ष
स॒जूर्दे॒वेन॑ [14]

वा॒तेना॑ऽस्य ह॒विष॑स्त्मना॒ यज्ञ॑ सम॑स्य त॒नुवा॑ भव॒ वर्षी॑यो
व॒र्षीय॑सि य॒ज्ञे य॒ज्ञप॑तिं धाः पृ॒थिव्याः स॒म्पृचः॑ पाहि॒ नम॑स्त

आतानाऽनुर्वा प्रेहि घृतस्य कुल्यामनु सह प्रजया सह
 रायस्पोषेणाऽऽपो देवीः शुद्धायुवः शुद्धा यूयं देवाः ॐङ्क
 शुद्धा वयं परिविष्टाः परिवेष्टारो वो भूयास्म॥ [15]

(अद्भ्यो वीहि पञ्च च)॥ 9॥

वाक्त् आ प्यायतां प्राणस्त आ प्यायतां चक्षुस्त आ
 प्यायताः श्रोत्रं तु आ प्यायतां या ते प्राणाञ्छुग्जगाम या
 चक्षुर्या श्रोत्रं यत् ते क्रूरं यदास्थितं तत् तु आ प्यायतां
 तत् ते एतेन शुन्धतां नाभिस्त आ प्यायतां पायुस्त आ
 प्यायताः शुद्धाश्चरित्राः शमद्भ्यः [16]

शमोषधीभ्यः शं पृथिव्यै शमहोभ्यामोषधे त्रायस्वेनः
 स्वधिते मेनः हिःसी रक्षसां भागोऽसीदमहः रक्षोऽधमं
 तमो नयामि योऽस्मान् द्वेष्टि यं च वयं द्विष्म इदमेनमधमं
 तमो नयामीषे त्वा घृतेन द्यावापृथिवी प्रोर्ण्वाथामच्छित्रो
 रायः सुवीर उर्वन्तरिक्षमन्विहि वायो वीहि स्तोकानाः
 स्वाहोर्ध्वनभसं मारुतं गच्छतम्॥ [17]

(वातस्याष्टाविंशतिश्च)॥ 10॥

सं ते मनसा मनः सं प्राणेन प्राणो जुष्टं देवेभ्यो हव्यं

घृतवत् स्वाहैन्द्रः प्राणो अङ्गेअङ्गे नि दैध्यदैन्द्रोऽपानो
 अङ्गेअङ्गे वि बोभुवदेव त्वष्टर्भूरि ते सःसमेतु विषुरूपा यत्
 सलक्ष्माणो भवथ देवत्रा यन्तमवसे सखायोऽनु त्वा माता
 पितरो मदन्तु श्रीरस्यग्निस्त्वा श्रीणात्वापः समरिणन्वातस्य
 [18]

त्वा ध्रज्यै पूष्णो रःह्या अपामोषधीनाः रोहिष्यै घृतं
 घृतपावानः पिबत वसां वसापावानः पिबतान्तरिक्षस्य
 हविरसि स्वाहा त्वाऽन्तरिक्षाय दिशः प्रदिश आदिशो
 विदिश उदिशः स्वाहा दिग्भ्यो नमो दिग्भ्यः॥ [19]

(असि षड्विंशतिश्च)॥ 11॥

समुद्रं गच्छ स्वाहाऽन्तरिक्षं गच्छ स्वाहा देवः सवितारं
 गच्छ स्वाहाऽहोरात्रे गच्छ स्वाहा मित्रावरुणौ गच्छ स्वाहा
 सोमं गच्छ स्वाहा यज्ञं गच्छ स्वाहा छन्दांसि गच्छ
 स्वाहा द्यावापृथिवी गच्छ स्वाहा नभो दिव्यं गच्छ स्वाहाऽग्निं
 वैश्वानरं गच्छ स्वाहाऽद्ध्यस्त्वौषधीभ्यो मनो मे हार्दि यच्छ
 तनूं त्वचं पुत्रं नप्तारमशीय शुगसि तमभि शोच योऽस्मान्
 द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मो धाम्नो धाम्नो राजन्नितो वरुण नो मुञ्च

यदापो अघ्निया वरुणेति शपामहे ततो वरुण नो मुञ्च॥
[20]

(हविष्मतीश्चतुर्भिः शत)॥ 12॥

हविष्मतीरिमा आपो हविष्मान् देवो अध्वरो
हविष्माँ आ विवासति हविष्माँ अस्तु सूर्यः॥
अग्नेर्वोऽपन्नगृहस्य सदसि सादयामि सुम्नाय सुम्निनीः सुम्ने
मा धत्तेन्द्राग्नियोर्भागधेयीः स्थ मित्रावरुणयोर्भागधेयीः स्थ
विश्वेषां देवानां भागधेयीः स्थ यज्ञे जागृत॥ [21]

(नु सप्तचत्वारिंशच्च)॥ 13॥

हृदे त्वा मनसे त्वा दिवे त्वा सूर्याय त्वोर्ध्वमिममध्वरं
कृधि दिवि देवेषु होत्रा यच्छु सोमं राजन्नेह्यव रोह मा भेर्मा सं
विक्था मा त्वा हिँसिषं प्रजास्त्वमुपावरोह प्रजास्त्वामुपाव
रोहन्तु शृणोत्वग्निः समिधा हवं मे शृण्वन्त्वापो धिषणाँश्च
देवीः। शृणोत ग्रावाणो विदुषो नु [22]

यज्ञँ शृणोतु देवः सविता हवं मे। देवीरापो अपां नपाद्य
ऊर्मिर्हविष्य इन्द्रियावाँन्मदिन्तमस्तं देवेभ्यो देवत्रा धत्त

शुक्र९ शुक्रपेभ्यो येषां भागः स्थ स्वाहा कार्ष्णि९स्यपापां
मृध्र९ समुद्रस्य वोक्षित्या उन्नये। यम९ग्रे पृत्सु मर्त्यमावो
वाजेषु यं जुनाः। स यन्ता शश्वतीरिषः॥ (1) [23]

पुरुनिष्ठः पुर्वणीक भरा५भि वयोभिर्य आयू९षि विप्रश्शुचिश्चतुर्दश च॥ 14॥

त्वम९ग्रे रु॒द्रो असु॑रो म॒हो दि॒वस्त्व९ शर्धो॑ मारु॑तं पृ॒क्ष
ई॒शिषे। त्वं वा॒तैर॒रुणै॒र्या॑सि शङ्ग॒यस्त्वं पू॒षा वि॑ध॒तः पा॑सि नु
त्मना॑॥ आ वो राजा॑नमध्व॒रस्य॑ रु॒द्र९ हो॒ता॒र९ स॒त्यय॑ज॒९
रोद॑स्योः। अ॒ग्निं पु॒रा त॑नयि॒तोर॒चित्ता॒द्धिर॑ण्यरू॒पम॑व॒से
कृ॒णुध्व॑म्॥ अ॒ग्निर्हो॑ता निष॑सादा यजी॑यानुप॒स्थे मा॒तुस्सु॑र॒भावु॑
लो॒के। युवा॑ क॒विः पु॑रुनि॒ष्ठः [24]

ऋ॒तावा॑ ध॒र्ता कृ॑ष्टी॒नामु॑त म॒ध्यं इ॒द्धः॥ सा॒ध्वीम॑क॒र्देव॑वी॒तिं
नो अ॒द्य य॒ज्ञस्य॑ जि॒ह्वाम॑वि॒दाम॑ गु॒ह्याम्। स आ॒युरा॒गा॑त्सु॒रभि॑र्व॒स
भ॒द्राम॑क॒र्देव॑हू॒तिं नो अ॒द्य॥ अ॒क्र॒न्दद॑ग्निः स्त॒नय॑न्नि॒व द्यौः
क्षा॒मा रे॒रिह॑द्वी॒रुधः॑ स॒मञ्ज॑न्। स॒द्यो ज॑ज्ञा॒नो वि॑हीमि॒द्धो
अ॒ख्य॒दा रोद॑सी भा॒नुना॑ भा॒त्यन्तः॥ त्वे व॑सू॒नि पु॑र्वणीक
[25]

हो॒त॒र्दोषा॑ वस्तो॒रे॒रिरे॑ य॒ज्ञिया॑सः। क्षा॒मे॒व वि॒श्वा भु॑वनानि॒

यस्मिन्त्सः सौभंगानि दधिरे पावके॥ तुभ्यं ता अङ्गिरस्तम्
 विश्वाः सुक्षितयः पृथक्। अग्ने कामाय येमिरे॥ अश्याम
 तं काममग्ने तवोत्यश्याम रयिः रयिवः सुवीरम्। अश्याम
 वाजमभि वाजयन्तोऽश्याम द्युम्नमजराजरं ते॥ श्रेष्ठं यविष्ठ
 भारताग्ने द्युमन्तमाभर। [26]

वसो पुरुस्पृहः रयिम्॥ स श्वितानस्तन्यतू रोचनस्था
 अजरेभिर्नानदद्विर्यविष्ठः। यः पावकः पुरुतमः पुरूणि
 पृथून्यग्निरनुयाति भवन्न॥ आयुष्टे विश्वतो दधदयमग्निर्वरण्यः।
 पुनस्ते प्राण आयति परा यक्ष्मः सुवामि ते॥ आयुर्दा अग्ने
 हविषो जुषाणो घृतप्रतीको घृतयोनिरेधि। घृतं पीत्वा मधु
 चारु गव्यं पितेवं पुत्रमभि [27]

रक्षतादिमम्॥ तस्मै ते प्रतिहर्यते जातवेदो विचर्षणे।
 अग्ने जनामि सुष्टुतिम्॥ दिवस्परि प्रथमं जज्ञे अग्निरस्मद्
 द्वितीयं परि जातवेदाः। तृतीयमप्सु नृमणा अजस्रमिन्धान
 एनं जरते स्वाधीः॥ शुचिः पावक वन्द्योऽग्ने बृहद्वि रोचसे।
 त्वं घृतेभिराहुतः॥ दृशानो रुक्म उर्व्या व्यद्यौद् दुर्मर्षमायुः
 श्रिये रुचानः। अग्निरमृतो अभवद्वयोभिः [28]

यदे॑नं द्यौर॑जनयत्सुरे॒ताः॑॥ आ यदि॑षे नृप॒तिं तेज॒ आन॒द्बुचि॑
 रेतो॒ निषि॑क्तं द्यौर॒भीके॑। अ॒ग्निः शर्ध॑मनव॒द्यं युवा॑नः॒ स्वाधि॑यं
 जनयत्सू॒दय॑च्च॥ स तेजो॑यसा॒ मन॑सा॒ त्वोत॑ उ॒त शि॒क्ष
 स्वप॒त्यस्य॑ शि॒क्षोः। अ॒ग्ने रा॒यो नृ॒तम॑स्य प्रभू॒तौ भू॒याम॑ ते
 सुष्टु॑तयश्च वस्वः॑॥ अ॒ग्ने सह॑न्त॒मा भ॑र द्यु॒मन॑स्य प्रा॒सहा॑ र॒यिम्।
 विश्वा॒ यः [29]

च॒र॒ष॒णीर॒भ्यासा॑ वाजेषु सा॒सह॑त्॥ तम॑ग्ने पृ॒तना॒सह॑
 र॒यिः सह॑स्व आ भ॑र। त्वः॑ हि स॒त्यो अ॒द्भुतो॑ दा॒ता
 वाज॑स्य गोम॑तः॥ उ॒क्षान्ना॑य व॒शान्ना॑य सोम॑पृ॒ष्ठाय वे॒धसे॑।
 स्तोमै॑र्वि॒धेमा॒ग्रये॑॥ व॒द्वा हि सू॑नो अ॒स्य॑द्व॒सद्वा च॒क्रे
 अ॒ग्निर्ज॑नुषाज्मा॒न्नम्। स त्वं न॑ ऊ॒र्जस॑न् ऊ॒र्जं धा॒ राजै॑व
 जेर॑वृ॒के क्षे॑प्यन्तः॥ अ॒ग्र आयू॑र॒षि [30]

प॒व॒स आ सु॒वोर्ज॑मिषं च नः। आ॒रे बा॑धस्व दु॒च्छुना॑म्॥
 अ॒ग्ने प॑वस्व स्वपा॑ अ॒स्मे वर्चः॑ सु॒वीर्य॑म्। दध॒त्पोष॑र॒यिं
 मयि॑॥ अ॒ग्ने पा॑वक रो॒चिषा॑ म॒न्द्रया॑ देव जि॒ह्वया॑। आ दे॒वान्
 व॑क्षि॒ यक्षि॑ च॥ स नः॑ पा॑वक दी॒दिवो॑ऽग्ने दे॒वा इ॒हा व॑ह।
 उप॑ य॒ज्ञ इ॒ह वि॑श्च नः॥ अ॒ग्निः शुचि॑व्रततमः शुचि॑र्विप्र॒श्शुचि॑ः

कविः। शुचीं रोचतु आहुतः॥ उदग्ने शुचयुस्तव शुक्रा भ्राजन्त
ईरते। तव ज्योतीं ष्यर्चयः॥ [31]

॥चतुर्थः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः॥

(युष्माकं स्वरं यत्ते नवं च)॥ 1॥

आ ददे ग्रावांस्यध्वरुकृद् देवेभ्यो गम्भीरमिममध्वरं
कृध्युत्तमेन पविनेन्द्राय सोमं सुषुतं मधुमन्तं पयस्वन्तं
वृष्टिवनिमिन्द्राय त्वा वृत्रघ्न इन्द्राय त्वा वृत्रतुर इन्द्राय
त्वाऽभिमातिघ्न इन्द्राय त्वाऽऽदित्यवन्त इन्द्राय त्वा
विश्वदेव्यावते श्वात्राः स्थं वृत्रतुरो राधोगूर्ता अमृतस्य
पत्नीस्ता देवीर्देवत्रेमं यज्ञं धत्तोपहूताः सोमस्य पिबतोपहूतो
युष्माकम् [1]

सोमः पिबतु यत्ते सोम दिवि ज्योतिर्यत् पृथिव्यां
यदुरावन्तरिक्षे तेनास्मै यजमानायोरु राया कृध्यधि दात्रे
वोचो धिषणे वीडू सती वीडयेथामूर्जं दधाथामूर्जं मे धत्तं मा
वा हिंसिषं मा मा हिंसिष्टं प्रागपागुदंगधराक्तास्त्वा

दि॒श आ धा॑व॒न्त्वम्ब॒ नि ष्व॑र। यत्ते॑ सो॒मादा॑भ्यं॒ नाम॒ जागृ॑वि॒
तस्मै॑ ते सोम॒ सोमा॑य॒ स्वाहा॑॥ [2]

(वाचः सप्तचत्वारिंशत्)॥ 2॥

वा॒चस्प॑तये॒ पव॑स्व वा॒जिन् वृ॒षा वृ॒ष्णो अ॒शुभ्या॑
गभ॑स्ति॒पूतो दे॒वो दे॒वानां॑ प॒वित्र॑मसि॒ येषां॑ भा॒गोऽसि॑
तेभ्य॑स्त्वा॒ स्वांकृ॑तोऽसि॒ मधु॑मतीर्न॒ इष॑स्कृ॒धि विश्वे॑भ्यस्त्वेन्द्रि॒येभ्यो॑
दि॒व्येभ्यः॑ पा॒र्थिवे॑भ्यो॒ मन॑स्त्वाष्टृ॒र्वन्तरि॑क्ष॒मन्वि॑हि॒ स्वाहा॑ त्वा
सुभ॑वः॒ सूर्या॑य दे॒वेभ्य॑स्त्वा मरीचि॒पेभ्य॑ ए॒ष ते योनिः॑ प्रा॒णाय॑
त्वा॥ [3]

(देवेभ्यः सप्त च)॥ 3॥

उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोऽस्य॒न्तर्य॑च्छ॒ मघ॑वन् पा॒हि सोम॑मुरु॒ष्य
रायः॑ स॒मिषो॑ यज॒स्वान्त॑स्ते॒ दधामि॑ द्यावा॑पृ॒थिवी
अ॒न्तरु॑र्वन्तरि॒क्षं स॒जोषां॑ दे॒वैरव॑रैः॒ परैश्चान्तर्या॑मे
म॒घवन् मा॑दयस्व॒ स्वांकृ॑तोऽसि॒ मधु॑मतीर्न॒ इष॑स्कृ॒धि
विश्वे॑भ्यस्त्वेन्द्रि॒येभ्यो॑ दि॒व्येभ्यः॑ पा॒र्थिवे॑भ्यो॒ मन॑स्त्वाष्टृ॒र्वन्तरि॑क्ष॒म
स्वाहा॑ त्वा सुभ॑वः॒ सूर्या॑य दे॒वेभ्य॑स्त्वा मरीचि॒पेभ्य॑ ए॒ष ते
योनि॑र॒पानाय॑ त्वा॥ [4]

(आ वांयो त्रिचत्वारिंशत्)॥ 4॥

आ वांयो भूष शुचिपा उप नः सहस्रं ते नियुतो
 विश्ववार। उपो ते अन्धो मद्यमयामि यस्य देव दधिषे
 पूर्वपेयम्॥ उपयामगृहीतोऽसि वायवे त्वेन्द्रवायू इमे
 सुताः। उप प्रयोभिरा गन्तमिन्द्रवो वामुशन्ति हि॥
 उपयामगृहीतोऽसीन्द्रवायुभ्यां त्वैष ते योनिः सजोषाभ्यां
 त्वा॥ [5]

(अयं वां विशतिः)॥ 5॥

अयं वां मित्रावरुणा सुतः सोमं ऋतावृधा। ममेदिह श्रुतं
 हवम्। उपयामगृहीतोऽसि मित्रावरुणाभ्यां त्वैष ते योनिर्
 ऋतायुभ्यां त्वा॥ [6]

(या वामष्टादश)॥ 6॥

या वां कशा मधुमत्यश्विना सूनृतावती। तया
 यज्ञं मिमिक्षतम्। उपयामगृहीतोऽस्यश्विभ्यां त्वैष ते
 योनिर्माध्वीभ्यां त्वा॥ [7]

(प्रातर्युजावेकात्रिंशतिः)॥ 7॥

प्रातर्युजौ वि मुच्येथामश्विनावेह गच्छतम्। अस्य सोमस्य

पीतये॥ उपयामगृहीतोऽस्यश्विभ्यां त्वेष ते योनिरश्विभ्यां
त्वा॥ [8]

(अयं वेनः पञ्चविंशतिः)॥ 8॥

अयं वेनश्चोदयत् पृश्निगर्भा ज्योतिर्जरायू रजसो विमाने।
इममपां सङ्गमे सूर्यस्य शिशुं न विप्रा मतिर्भी रिहन्ति॥
उपयामगृहीतोऽसि शण्डाय त्वेष ते योनिर्वीरतां पाहि॥ [9]

(तं षड्विंशतिः)॥ 9॥

तं प्रत्नथा पूर्वथा विश्वथेमथा ज्येष्ठतातिं बर्हिषदं
सुवर्विदं प्रतीचीनं वृजनं दोहसे गिराऽऽशुं जयन्तमनु यासु
वर्धसे। उपयामगृहीतोऽसि मर्काय त्वेष ते योनिः प्रजाः
पाहि॥ [10]

(त्रिंशद् द्विचत्वारिंशत्)॥ 11॥

(ये दैवास्त्रिचत्वारिंशत्)॥ 10॥

ये दैवा दिव्येकादश स्थ पृथिव्यामध्येकादश
स्थाऽप्सुषदो महिनैकादश स्थ ते दैवा यज्ञमिमं
जुषध्वमुपयामगृहीतोऽस्याग्रयणोऽसि स्वाग्रयणो जिन्व

य॒ज्ञं जिन्व॑ य॒ज्ञप॑तिम॒भिः स॑र्वना पाहि॒ विष्णु॑स्त्वां पा॒तु वि॑शं
त्वं पा॒हीन्द्रि॑येणै॒ष ते॒ योनि॑र्वि॒श्वेभ्य॑स्त्वा दे॒वेभ्यः॑॥ [11]

त्रि॒ंश॒त्रय॑श्च गु॒णिनो॑ रु॒जन्तो॑ दि॒वः रु॒द्राः पृ॑थि॒वीं च॑
स॒चन्ते॑। ए॒का॒द॒शा॒सो अ॒प्सुष॑दः सु॒तः सोमं॑ जुष॒न्ताः
स॑र्वनाय॒ विश्वे॑॥ उ॒प॒या॒म॒गृही॑तोऽस्या॒ग्र॒यो॒ऽसि॒ स्वा॑ग्र॒यो॒ऽसि॒
जिन्व॑ य॒ज्ञं जिन्व॑ य॒ज्ञप॑तिम॒भिः स॑र्वना पाहि॒ विष्णु॑स्त्वां
पा॒तु वि॑शं त्वं पा॒हीन्द्रि॑येणै॒ष ते॒ योनि॑र्वि॒श्वेभ्य॑स्त्वा दे॒वेभ्यः॑॥
[12]

(उ॒प॒या॒म॒गृही॑तो द्वावि॒ंशतिः॑)॥ 12॥

उ॒प॒या॒म॒गृही॑तोऽसीन्द्रा॒य त्वा बृ॒हद्व॑ते॒ वय॑स्वत उक्था॒युवे॑
यत् तं इन्द्र॑ बृ॒हद्व॑य॒स्तस्मै॑ त्वा वि॒ष्णावे॑ त्वै॒ष ते॒ योनि॑रिन्द्रा॒य
त्वोक्था॒युवे॑॥ [13]

(मूर्धा॒न् पञ्च॑त्रिंशत्)॥ 13॥

मूर्धा॒नं दि॒वो अ॑र॒तिं पृ॑थि॒व्या वै॑श्वान॒रमृ॑ताय॑ जा॒तम॒ग्निम्।
क॒विः स॒म्राज॑म॒तिथिं॑ जना॑नामा॒सन्ना पा॑त्रं जनय॒न्त
दे॒वाः॥ उ॒प॒या॒म॒गृही॑तोऽस्य॒ग्रये॑ त्वा वैश्वान॒राय॑ ध्रु॒वोऽसि॑
ध्रु॒वक्षि॑तिर्ध्रु॒वाणां॑ ध्रु॒वत॑मोऽच्यु॒ताना॑मच्यु॒तक्षि॑त्त॒म ए॒ष ते॒

योनि॑र॒ग्रये॑ त्वा वै॒श्वान॒राय॑॥ [14]

(मधु॑श्चि॒शतः)॥ 14॥

मधु॑श्च माध॑वश्च शु॒क्रश्च शु॒चिश्च नभ॑श्च नभ॒स्य॑श्चेषश्चो॒र्जश्च
सह॑श्च सह॒स्य॑श्च तप॑श्च तप॒स्य॑श्चोपया॒मगृ॑हीतोऽसि
स॒स॒र्पोऽस्य॑हस्प॒त्याय॑ त्वा॥ [15]

(इन्द्रा॑ग्नी वि॒शतिः)॥ 15॥

इन्द्रा॑ग्नी आ ग॑तं सु॒तं गी॒र्भिर्नभो॑ वरे॑ण्यम्। अ॒स्य
पा॑तं धि॒येषि॒ता॥ उ॒पया॒मगृ॑हीतोऽसीन्द्रा॒ग्निभ्यां॑ त्वैष ते
योनि॑रिन्द्रा॒ग्निभ्यां॑ त्वा॥ [16]

(इन्द्रा॑ग्नी ओमा॑सो वि॒शतिर्वि॒शतिः)॥ 16॥

ओमा॑सश्चर्षणीधृ॒तो विश्वे॑ दे॒वास आ ग॑त। दा॒श्वा॒सो
दा॒शुषः॑ सु॒तम्॥ उ॒पया॒मगृ॑हीतोऽसि विश्वे॑भ्यस्त्वा दे॒वेभ्य॑ ए॒ष
ते योनि॑र्विश्वे॑भ्यस्त्वा दे॒वेभ्यः॑॥ [17]

(मुरु॑त्वंन्तु॒ पङ्क्तिः॑शतिः)॥ 17॥

मुरु॑त्वंन्तं वृष॒भं वा॑वृधा॒नमक॑वारिं दि॒व्यं शा॒समिन्द्र॑म्।
वि॒श्वा॒साह॑मव॑से नूत॑नायो॒ग्रं स॑होदामि॒ह तं हु॑वेम॥

उ॒प॒या॒म॒गृ॒ही॒तोऽसी॒न्द्रा॒य त्वा म॒रु॒त्वं॑त ए॒ष ते॒ योनि॒रिन्द्रा॒य
त्वा म॒रु॒त्वं॑ते॥ [18]

(इन्द्रेकान्त्रिंशत्)॥ 18॥

इन्द्र॑ म॒रु॒त्वं इ॒ह पा॑हि॒ सोमं॑ यथा॑ शा॒र्या॒ते अ॒पि॒बः सु॒तस्य॑।
तव॑ प्र॒णी॑ती॒ तव॑ शूर॒ शर्म॑न्ना वि॒वास॑न्ति क॒वयः॑ सु॒य॒ज्ञाः॥
उ॒प॒या॒म॒गृ॒ही॒तोऽसी॒न्द्रा॒य त्वा म॒रु॒त्वं॑त ए॒ष ते॒ योनि॒रिन्द्रा॒य
त्वा म॒रु॒त्वं॑ते॥ [19]

(इन्द्रं मरुत्वो मरुत्वानेकान् त्रिंशदेकान् त्रिंशत्)॥ 19॥

म॒रु॒त्वा॑ इन्द्र॑ वृष॒भो र॑णा॒य पि॒बा सोम॑मनु॒ष्वधं॑ म॒दा॒य।
आ सि॑श्च॒स्व ज॒ठरे॑ म॒ध्वं ऊ॒र्मिं त्व॑ राजा॑सि प्र॒दि॒वः
सु॒ता॒ना॒म्॥ उ॒प॒या॒म॒गृ॒ही॒तोऽसी॒न्द्रा॒य त्वा म॒रु॒त्वं॑त ए॒ष ते॒
योनि॒रिन्द्रा॒य त्वा म॒रु॒त्वं॑ते॥ [20]

(मृहानेकान्त्रिंशतिः)॥ 20॥

म॒हा॑ इन्द्रो॒ य ओज॑सा प॒र्जन्यो॑ वृष्टि॒मा इ॒व।
स्तोमै॑र्व॒त्सस्य॑ वावृ॒धे॥ उ॒प॒या॒म॒गृ॒ही॒तोऽसि॑ महेन्द्रा॒य त्वै॒ष
ते॒ योनि॑र्महेन्द्रा॒य त्वा॥ [21]

(महानृवत्पञ्चिंशतिः)॥ 21॥

महा९ इन्द्रो नृवदा चर्षणिप्रा उत द्विबर्हा अमिनः
 सहोभिः। अस्मद्रियंग्वावृधे वीर्यायोरुः पृथुः सुकृतः
 कर्तृभिर्भूत्॥ उपयामगृहीतोऽसि महेन्द्राय त्वेष ते
 योनिर्महेन्द्राय त्वा॥ [22]

अर्वाचीं सुमतिर्ववृत्त्याद्९होश्चिद्या वरिवोवित्तरासत्॥ विवस्व आदित्येष ते सोमपीथस्तेन मन्दस्व तेन तृप्य तृप्यास्मं
 ते वयं तंपयितारो या दिव्या वृष्टिस्तया त्वा श्रीणामि॥ 22॥ (वः सुसवि९शतिश्च)। 22।

कदा चन स्तरीरसि नेन्द्र सश्वसि दाशुषे।
 उपोपेन्नु मघवन् भूय इन्नु ते दानं देवस्य पृच्यते॥
 उपयामगृहीतोऽस्यादित्येभ्यस्त्वा॥ कदा चन प्र युच्छस्युभे
 नि पांसि जन्मनी। तुरीयादित्य सवनं त इन्द्रियमा
 तस्थावमृतं दिवि॥ यज्ञो देवानां प्रत्येति सुम्नमादित्यासो
 भवता मृडयन्तः। आ वः [23]

(वामं चतुर्वि९शतिः)॥ 23॥

वाममद्य सवितर्वाममु श्वो दिवेदिवे वाममस्मभ्य९ सावीः।
 वामस्य हि क्षयस्य देव भूररया धिया वामभाजः स्याम॥
 उपयामगृहीतोऽसि देवाय त्वा सवित्रे॥ [24]

(अदब्धेभिस्त्रयोवि९शतिः)॥ 24॥

अद॑ब्धेभिः स॒वितः पा॒युभि॑ष्ट्वं शि॒वेभि॑र॒द्य परि॑ पाहि
नो॒ गय॑म्। हि॒र॒ण्यजि॑ह्वः सु॒वि॒ताय॑ नव्य॑से रक्षा॒ माकि॑र्नो
अ॒घश॑र॒स ई॑शत॥ उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोऽसि दे॒वाय॑ त्वा सवि॒त्रे॥
[25]

(हिरण्यपाणिं चतुर्दश)॥ 25॥

हि॒र॒ण्यपा॑णिमू॒तये॑ सवि॒तार॒मुप॑ ह्वये। स चे॒त्ता दे॒वता॑
प॒दम्॥ उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोऽसि दे॒वाय॑ त्वा सवि॒त्रे॥ [26]

(सुशर्मा द्वादश)॥ 26॥

सु॒शर्मा॑ऽसि सु॒प्रति॑ष्ठा॒नो बृ॒हदु॑क्षे नम॑ ए॒ष ते
योनि॑र्वि॒श्वेभ्य॑स्त्वा दे॒वेभ्यः॑॥ [27]

(बृहस्पतिसुतस्य पञ्चदश)॥ 26॥

बृ॒ह॒स्पति॑सु॒तस्य॑ त इन्द्रो॑ इन्द्रि॒याव॑तः प॒त्नीव॑न्तं ग्र॒हं
गृ॒ह्णाम्य॑ग्रा ३ इ प॒त्नी॒वा ३ स्स॒जूर्दे॒वेन॑ त्वष्ट्रा सोमं॑ पिब
स्वाहा॑॥ [28]

(हरिः षड्विंशतिः)॥ 28॥

हरि॑रसि हा॒रियो॑ज॒नो ह॒र्योः स्था॒ता वज्र॑स्य भ॒र्ता पृ॒श्नेः
प्रे॒ता तस्य॑ ते दे॒व सोमे॑ष्ट्यजुषः स्तु॒तस्तो॑मस्य श॒स्तोक्थ॑स्य

हरिवन्तं ग्रहं गृह्णामि हुरीः स्थ हय्योर्धानाः सहसोमा इन्द्राय
स्वाहा॥ [29]

(अग्न आयूँषि त्रयोवि शतिः)॥ 29॥

अग्न आयूँषि पवस् आ सुवोर्जमिषं च नः। आरे बाधस्व
दुच्छुनाम्॥ उपयामगृहीतोऽस्यग्रये त्वा तेजस्वत एष ते
योनिर्ग्रये त्वा तेजस्वते॥ [30]

(उत्तिष्ठन्नेकविशतिः)॥ 30॥

उत्तिष्ठन्नोजसा सह पीत्वा शिप्रे अवेपयः। सोममिन्द्र
चमू सुतम्॥ उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वौजस्वत एष ते
योनिरिन्द्राय त्वौजस्वते॥ [31]

(त्रर्णिर्विशतिः)॥ 31॥

त्रर्णिर्विश्वदर्शतो ज्योतिष्कृदसि सूर्य। विश्वमा भांसि
रोचनम्॥ उपयामगृहीतोऽसि सूर्याय त्वा भ्राजस्वत एष ते
योनिः सूर्याय त्वा भ्राजस्वते॥ [32]

(आ प्यायस्व नवं)॥ 32॥

आ प्यायस्व मदिन्तम् सोम विश्वाभिरूतिभिः। भवा नः

सप्रथस्तमः॥ [33]

(ईयुरेकान्नविंशतिः)॥ 33॥

ईयुष्टे ये पूर्वतरामपश्यन् व्युच्छन्तीमुषसं मर्त्यासः।
अस्माभिरू नु प्रतिचक्ष्याऽभूदो ते यन्ति ये अपरीषु
पश्यान्॥ [34]

(ज्योतिष्मती ९ षट्त्रिंशत्)॥ 34॥

ज्योतिष्मतीं त्वा सादयामि ज्योतिष्कृतं त्वा सादयामि
ज्योतिर्विदं त्वा सादयामि भास्वतीं त्वा सादयामि ज्वलन्तीं
त्वा सादयामि मल्मलाभवन्तीं त्वा सादयामि दीप्यमानां
त्वा सादयामि रोचमानां त्वा सादयाम्यजस्रां त्वा सादयामि
बृहज्ज्योतिषं त्वा सादयामि बोधयन्तीं त्वा सादयामि जाग्रतीं
त्वा सादयामि॥ [35]

(प्रयासाय चतुर्विंशतिः)॥ 35॥

प्रयासाय स्वाहाऽऽयासाय स्वाहा वियासाय स्वाहा
संयासाय स्वाहोद्यासाय स्वाहाऽवयासाय स्वाहा शुचे
स्वाहा शोकाय स्वाहा तप्यत्वै स्वाहा तपते स्वाहा
ब्रह्महृत्यायै स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा॥ [36]

(चित्तमृष्टादंशः)॥ 36॥

चित्तं संन्तानेन भवं यक्रा रुद्रं तनिम्ना पशुपतिं
 स्थूलहृदयेनाग्निं हृदयेन रुद्रं लोहितेन शर्वं मर्तस्त्राभ्यां
 महादेवमन्तःपार्श्वेनौषिष्ठहनं शिङ्गीनिकोश्याभ्याम्॥ [37]

(आ तिष्ठ षड्विंशतिः)॥ 37॥

आ तिष्ठ वृत्रहन् रथं युक्ता ते ब्रह्मणा हरीं अर्वाचीनं
 सु ते मनो ग्रावा कृणोतु वग्नुनां॥ उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय
 त्वा षोडशिनं एष ते योनिरिन्द्राय त्वा षोडशिनं॥ [38]

(इन्द्रमित्रयोर्विंशतिः)॥ 38॥

इन्द्रमिद्धरीं वहतोऽप्रतिधृष्टशवसमृषीणां च स्तुतीरुपं यज्ञं
 च मानुषाणाम्॥ उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा षोडशिनं एष
 ते योनिरिन्द्राय त्वा षोडशिनं॥ [39]

(असां वि सप्तविंशतिः)॥ 39॥

असां वि सोमं इन्द्र ते शविष्ठ धृष्णवा गंहि।
 आ त्वां पृणक्किन्द्रियं रजः सूर्यं न रश्मिभिः॥
 उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा षोडशिनं एष ते योनिरिन्द्राय
 त्वा षोडशिनं॥ [40]

(सर्वस्य षड्विंशतिः)॥ 40॥

सर्वस्य प्रतिशीवरी भूमिस्त्वोपस्थ आऽधित। स्योनास्मै
 सुषदा भव यच्छास्मै शर्म सप्रथाः॥ उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय
 त्वा षोडशिन एष ते योनिरिन्द्राय त्वा षोडशिनै॥ [41]

(सर्वस्य महान्यद्विंशतिष्वद्विंशतिः)॥ 41॥

महा९ इन्द्रो वज्रबाहुः षोडशी शर्म यच्छतु। स्वस्ति
 नो मघवा करोतु हन्तु पाप्मानं योऽस्मान् द्वेष्टि॥
 उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा षोडशिन एष ते योनिरिन्द्राय
 त्वा षोडशिनै॥ [42]

(सजोषांस्त्रिंशतः)॥ 42॥

सजोषा इन्द्र सगणो मरुद्भिः सोमं पिब वृत्रहञ्छूर
 विद्वान्। जहि शत्रूँ रप मृधो नुदस्वाऽथाभयं कृणुहि
 विश्वतो नः॥ उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा षोडशिन एष ते
 योनिरिन्द्राय त्वा षोडशिनै॥ [43]

(रूपेण सदस्यैरष्टादश च)॥ 43 (37)॥

उदु त्यं जातवेदसं देवं वहन्ति केतवः। दृशे
 विश्वाय सूर्यम्॥ चित्रं देवानामुदगादनीकं चक्षुर्मित्रस्य

वरुणस्याग्नेः। आऽप्रा द्यावापृथिवी अन्तरिक्षं सूर्य आत्मा
जगतस्तस्थुषश्च॥ अग्ने नय सुपथा राये अस्मान् विश्वानि
देव वयुनानि विद्वान्। युयोध्यस्मञ्जुहुराणमेनो भूयिष्ठां ते
नमउक्तिं विधेम॥ दिवं गच्छ सुवः पत रूपेण [44]

वो रूपमभ्यैमि वयसा वयः। तुथो वो विश्ववेदा वि
भजतु वर्षिष्ठे अधि नाके॥ एतत् ते अग्ने राध ऐति
सोमच्युतं तन्मित्रस्य पथा नयर्तस्य पथा प्रेतं चन्द्रदक्षिणा
यज्ञस्य पथा सुविता नयन्तीर्ब्राह्मणमद्य राध्यासमृषिमार्षेयं
पितृमन्तं पैतृमत्यं सुधातुदक्षिणं वि सुवः पश्य व्यन्तरिक्षं
यतस्व सदस्यैरस्मद्वात्रा देवत्रा गच्छत मधुमतीः प्रदातारमा
विशतानवहायास्मान् देवयानेन पथेत सुकृतां लोके सीदत
तन्नः सःस्कृतम्॥ [45]

(कृणोतु तानृष्टार्चत्वारिंशच्च)॥ 44 (38)॥

धाता रातिः सवितेदं जुषन्तां प्रजापतिर्निधिपतिर्नो अग्निः।
त्वष्टा विष्णुः प्रजया सःरराणो यजमानाय द्रविणं दधातु॥
समिन्द्र णो मनसा नेषि गोभिः सः सूरिभिर्मघवन्त्सः
स्वस्त्या। सं ब्रह्मणा देवकृतं यदस्ति सं देवानां सुमत्या

य॒ज्ञिया॑नाम्॥ सं वर्च॑सा॒ पय॑सा॒ सं त॒नूभि॑रगन्महि॒ मन॑सा॒
स॒ शिवे॑न। त्वष्टा॑ नो॒ अत्र॒ वरि॑वः कृणोतु [46]

अनु॑ मा॒र्ष्टु त॒नुवो॒ यद्वि॑लि॒ष्टम्॥ यद॑द्य त्वा॑ प्रय॒ति य॒ज्ञे
अ॒स्मिन्न॑ग्ने॒ होता॑र॒मवृ॑णीमहीह। ऋ॒ध॒गया॒ङ्घ॒गुता॑शमि॒ष्टाः
प्रजा॑नन् य॒ज्ञमु॑प॒याहि॒ वि॒द्वान्॥ स्व॒गा वो॑ दे॒वाः स॑द॒नम॑क॒र्म
य आ॑ज॒ग्म स॑व॒नेदं॒ जुषा॑णाः। ज॒क्षि॒वा॒सः प॑पि॒वा॒सश्च॒
वि॒श्वेऽस्मे॒ ध॑त्त व॒सवो॒ वसू॑नि॥ या॒नाऽव॑ह उ॒श॒तो दे॒व दे॒वान्
तान् [47]

प्रेर॑य॒ स्वे अ॑ग्ने स॒धस्थै॑। वह॑माना भ॒रमा॑णा ह॒वी॒षि वसू॑
घ॒र्म दि॒व॒मा ति॑ष्ठ॒तानु॑॥ य॒ज्ञं य॒ज्ञं ग॑च्छ॒ य॒ज्ञप॑तिं गच्छ॒ स्वां
योनिं॑ गच्छ॒ स्वाहै॑ष ते॒ य॒ज्ञो य॑ज्ञपते स॒हसू॑क्तवाकः सु॒वीरः॒
स्वाहा॒ देवा॑ गा॒तुवि॑दो गा॒तुं वि॒त्वा गा॒तुमि॑त॒ मन॑सस्पत॒ इमं॑
नो॑ दे॒व दे॒वेषु॑ य॒ज्ञः स्वाहा॑ वा॒चि स्वाहा॑ वा॒ते धाः॥ [48]

(दमे॑दम् ओष॑धय॒ आ ष॑द॒ च)॥ 45 (39)॥

उ॒रु॒ हि रा॒जा व॑रु॒णश्च॑का॒र सूर्या॑य॒ पन्था॑मन्वे॒त॒वा उ॑।
अ॒पदे॒ पादा॒ प्रति॑धा॒तवे॑ऽक॒रुता॑प॒वक्ता॒ हृद॑यावि॒धश्चित्॥ श॒तं
ते॒ राज॑न् भि॒षजः॒ स॒हस्र॑मु॒र्वी ग॑म्भी॒रा सु॑म॒तिष्ठे॑ अस्तु।

बाधस्व॒ द्वेषो॒ निर्ऋ॑तिं परा॒चैः कृतं॑ चि॒देनः॒ प्र मु॑मु॒ग्यस्मत्॥
 अ॒भिष्टि॑तो वरु॒णस्य॒ पाशो॑ऽग्नेरनी॒कम॒प आ वि॑वेश। अपां॑
 नपात्॑ प्रति॒रक्ष॑न्नसुर्यं॑ दमे॑दमे [49]

सु॒मिधं॑ यक्ष्य॒ग्ने॥ प्रति॑ ते जि॒ह्वा घृ॒तमुच्च॑रण्येत् समु॒द्रे
 ते हृ॒दय॑म॒प्स्वन्तः॑। सं त्वा॑ विश॒न्त्वोष॑धीरु॒ताऽऽपो॑ य॒ज्ञस्य॑
 त्वा य॒ज्ञप॑ते ह॒विर्भिः॑॥ सू॒क्तवा॒के न॑मोवा॒के वि॑धे॒माव॑भृथ
 निच॑ङ्कुण निचे॒रुर॑सि निच॑ङ्कुणाव॑ दे॒वैर्दे॒वकृ॑त॒मेनो॑ऽया॒डव॑
 म॒र्त्यैर्म॑र्त्यकृतमु॒रोरा नो॑ देव रि॒षस्पा॑हि सुमि॒त्रा न॒ आप॑
 ओष॑धयः [50]

सन्तु दुर्मि॒त्रास्तस्मै॑ भूयासुर्यो॑ऽस्मान् द्वेष्टि॒ यं च॑ व॒यं
 द्वि॒ष्मो दे॒वीरा॑प ए॒ष वो॒ गर्भ॑स्तं वः सु॒प्रीत॑ः सुभृ॑तमकर्म
 दे॒वेषु॑ नः सु॒कृतो॑ ब्रूता॒त् प्रति॑युतो वरु॒णस्य॒ पाशः॑ प्रत्य॑स्तो
 वरु॒णस्य॒ पाश॑ एधो॑ऽस्येधिषी॒महि॑ सु॒मिद॑सि तेजो॑ऽसि तेजो॑
 मयि॑ धेह्य॒पो अ॒न्व॑चारिष॒ः रसे॑न॒ सम॑सृक्ष्महि। पय॑स्वा॒
 अ॒ग्न आऽग॑मं तं मा॒ स॒ सृ॒ज॒ वर्च॑सा॥ [51]

यस्त्वा हृदा कीरिणा मन्यमानोऽमर्त्यं मर्त्यो जोहवीमि।
जातवेदो यशो अस्मासु धेहि प्रजाभिरग्रे अमृतत्वमश्याम्॥
यस्मै त्व९ सुकृते जातवेद उ लोकमग्रे कृणवः स्योनम्।
अश्विन९ स पुत्रिणं वीरवन्तं गोमन्त९ रयिं नशते स्वस्ति॥
त्वे सु पुत्र शवसोऽवृत्रन् कामकातयः। न त्वामिन्द्रातिं
रिच्यते॥ उक्थउक्थे सोम इन्द्रं ममाद नीथेनीथे मघवान९
[52]

सुतासः। यदी९ सबाधः पितरं न पुत्राः समानदक्षा
अवसे हवन्ते॥ अग्रे रसेन तेजसा जातवेदो वि
रोचसे। रक्षोहाऽमीवचातनः॥ अपो अन्वचारिष९ रसेन
समसृक्षमहि। पयस्वा९ अग्र आऽगमं तं मा स९ सृज
वर्चसा॥ वसुर्वसुपतिरहिकमस्यग्रे विभावसुः। स्याम ते
सुमतावपि॥ त्वामग्रे वसुपतिं वसूनामभि प्र मन्दे [53]

अध्वरेषु राजन्। त्वया वाजं वाजयन्तो जयेमाभि
ष्याम पृत्सुतीर्मर्त्यानाम्। त्वामग्रे वाजसातमं विप्रा वर्धन्ति
सुष्टुतम्। स नो रास्व सुवीर्यम्॥ अयं नो अग्निर्वरिवः
कृणोत्वयं मृधः पुर एतु प्रभिन्दन्। अय९ शत्रूञ्जयतु

जर्हृषाणोऽयं वाजं जयतु वाजंसातौ॥ अग्निनाग्निः
 समिध्यते कविर्गृहपतिर्युवा॥ हव्यवाङ् जुह्वांस्यः॥ त्वं ह्यग्ने
 अग्निना विप्रो विप्रेण सन्थसता। सखा सख्या समिध्यसे॥
 उदग्ने शुचयस्तव वि ज्योतिषा॥ [54]

॥पञ्चमः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे पञ्चमः प्रश्नः॥

(अशीयत् तत् तेन वेदं दुर्भेः पञ्चविंशतिश्च)॥ 1॥

देवासुराः संयत्ता आसन् ते देवा विजयमुपयन्तोऽग्नौ
 वामं वसु सं न्यदधतेदमुं नो भविष्यति यदि नो
 जेष्यन्तीति तदग्निर्यकामयत् तेनापाक्रामत् तद्देवा
 विजित्यावरुरुत्समाना अन्वायन् तदस्य सहसाऽदिथ्सन्त
 सोऽरोदीद्यदरोदीत् तद्रुद्रस्य रुद्रत्वं यदश्वशीयत् तद् [1]

रजतं हिरण्यमभवत् तस्माद्रजतं हिरण्यमदखिण्यमंश्रुज
 हि यो बर्हिषि ददाति पुराऽस्य संवत्सराद्गृहे रुदन्ति
 तस्माद्बर्हिषि न देयं सोऽग्निरब्रवीद्वाग्यंसान्यथ व
 इदमिति पुनराधेयं ते केवलमित्यब्रुवन्नृध्रवत् खलु स

इत्यब्रवीद्यो मदेवत्यमग्निमादधाता इति तं पूषाऽऽधत्त तेन
[2]

पूषाऽऽध्नोत् तस्मात् पौष्णाः पशवं उच्यन्ते तं
त्वष्टाऽऽधत्त तेन त्वष्टाऽऽध्नोत् तस्मात् त्वाष्ट्राः पशवं
उच्यन्ते तं मनुराऽधत्त तेन मनुर्ध्नोत् तस्मान्मानव्यः प्रजा
उच्यन्ते तं धाताऽऽधत्त तेन धाताऽऽध्नोत् संवत्सरो वै
धाता तस्मात् संवत्सरं प्रजाः पशवोऽनु प्र जायन्ते य एवं
पुनराधेयस्यर्द्धिं वेद [3]

ऋध्नोत्येव योऽस्यैवं बन्धुतां वेद बन्धुमान् भवति भागधेयं
वा अग्निराहित इच्छमानः प्रजां पशून् यजमानस्योप
दोद्रावोद्वास्य पुनरा दधीत भागधेयेनैवैनं समर्धयत्यथो
शान्तिरेवास्यैषा पुनर्वस्वोरा दधीतैतद्वै पुनराधेयस्य
नक्षत्रं यत्पुनर्वसू स्वायामेवैनं देवतायामाधाय ब्रह्मवर्चसी
भवति दर्भैरा दधात्ययातयामत्वाय दर्भैरा दधात्यद्भ्य
एवैनमोषधीभ्योऽवरुध्याऽऽधत्ते पञ्चकपालः पुरोडाशो भवति
पञ्च वा ऋतव ऋतुभ्य एवैनमवरुध्याऽऽधत्ते ॥ [4]

परा वा एष यज्ञं पशून् वपति योऽग्निमुद्वासयते
 पञ्चकपालः पुरोडाशो भवति पाङ्क्तो यज्ञः पाङ्क्तः पशवो
 यज्ञमेव पशून्व रुन्धे वीरहा वा एष देवानां योऽग्निमुद्वासयते
 न वा एतस्य ब्राह्मणा ऋतायवः पुराऽन्नमखन् पङ्क्त्यो
 याज्यानुवाक्या भवन्ति पाङ्क्तो यज्ञः पाङ्क्तः पुरुषो देवानेव
 वीरं निरवदायाग्निं पुनरा [5]

धत्ते शताक्षरा भवन्ति शतायुः पुरुषः शतेन्द्रिय
 आयुष्येवेन्द्रिये प्रति तिष्ठति यद्वा अग्निराहितो नर्ह्यते
 ज्यायो भागधेयं निकामयमानो यदाग्नेयं सर्वं भवति
 सैवास्यर्धिः सं वा एतस्य गृहे वाक् सृज्यते योऽग्निमुद्वासयते
 स वाचं ससृष्टां यजमान ईश्वरोऽनु पराभवितोर्विभक्तयो
 भवन्ति वाचो विधृत्यै यजमानस्यापराभावाय [6]

विभक्तिं करोति ब्रह्मैव तदकरुपांशु यजति यथा वामं
 वसुं विविदानो गूहति तादृगेव तदग्निं प्रति स्विष्टकृतं निराह
 यथा वामं वसुं विविदानः प्रकाशं जिगमिषति तादृगेव
 तद्विभक्तिमुक्त्वा प्रयाजेन वर्षद्गरोत्यायतनादेव नैति यजमानो
 वै पुरोडाशः पशवं एते आहुती यदभितः पुरोडाशमेते आहुती
 [7]

जुहोति॑ यज॑मानमे॒वोभ॒यतः॑ प॒शुभिः॑ परि॑ गृह्णाति
 कृतय॑जुः सम्भृत॑सम्भार॒ इत्याहु॑र्न सम्भृत्याः॑ सम्भारा॒ न
 यजुः॑ कर्त॒व्यमित्यथो॒ खलु॑ सम्भृत्या॑ ए॒व सम्भाराः॑ कर्त॒व्यं
 यजुर्य॑ज्ञस्य॒ समृद्धौ॑ पुनर्निष्कृतो रथो॒ दक्षि॑णा पुनरुत्स्यूतं
 वासः॑ पुनरुत्सृष्टोऽनु॒ङ्घान् पुन॑राधेयस्य॒ समृद्धौ॑ सप्त॒ ते अ॒ग्ने
 समिधः॑ सप्त जिह्वा॒ इत्यग्नि॑होत्रं जुहोति॑ यत्र॑यत्रै॒वास्य॒ न्यक्तं॑
 ततः॑ [8]

ए॒वैन॒मव॑ रुन्धे वीर॒हा वा ए॒ष दे॒वानां॑ योऽग्निमु॑द्वासय॑ते
 तस्य॒ वरु॑ण ए॒वर्ण॑यादोऽग्नि॒वारु॑णमेका॑दशकपाल॒मनु॒
 निर्व॑पेद्यं चै॒व हन्ति॑ यश्चा॑स्यर्ण॒यात्तौ भा॑ग॒धेये॑न प्रीणाति॒
 नाऽऽर्ति॑माच्छति॒ यज॑मानः॥ [9]

(त्वा जिह्वाः सप्त सुकेतस्ते नृस्योदश च)॥ 3॥

भूमि॑र्भू॒म्ना द्यौर्व॑रि॒णाऽन्तरि॑क्षं महि॒त्वा। उप॒स्थे ते
 दे॒व्यदि॑तेऽग्निम॑न्नादम॒न्नाद्या॒याऽऽद॑धे॥ आऽयं॒ गौः
 पृश्नि॑र॒क्रमी॒दस॑नन्मा॒तरं पुनः॑। पि॒तरं॑ च प्र॒यन्त्सुवः॑॥
 त्रि॒ंशद्धा॑म॒ वि रा॑जति॒ वाक्प॑त॒ङ्गाय॑ शिश्रिये। प्रत्य॑स्य वह्
 द्युभिः॑॥ अ॒स्य प्रा॒णाद॑पान॒त्यन्तश्च॑रति॒ रोच॑ना। व्य॑ख्यन्महिषः॒

सुवः॥ यत् त्वा [10]

क्रुद्धः परोवपं मन्युना यदवर्त्या। सुकल्पमग्रे तत् तव
पुनस्त्वोद्दीपयामसि॥ यत् ते मन्युपरोत्तस्य पृथिवीमनु
दध्वसे। आदित्या विश्वे तद्देवा वसंवश्च समाभरन्॥
मनो ज्योतिर्जुषतामाज्यं विच्छिन्नं यज्ञं समिमं दधातु।
बृहस्पतिस्तनुतामिमं नो विश्वे देवा इह मादयन्ताम्॥ सप्त
ते अग्रे समिधः सप्त जिह्वाः सप्त [11]

ऋषयः सप्त धामं प्रियाणि। सप्त होत्राः सप्तधा त्वा यजन्ति
सप्त योनीरा पृणस्वा घृतेन॥ पुनरूर्जा नि वर्तस्व पुनरग्न
इषाऽऽयुषा। पुनर्नः पाहि विश्वतः॥ सह रय्या नि वर्तस्वाग्रे
पिन्वस्व धारया। विश्वप्स्त्रिया विश्वतस्परि॥ लेकः सलैकः
सुलेकस्ते न आदित्या आज्यं जुषाणा विंयन्तु केतः सकेतः
सुकेतस्ते न आदित्या आज्यं जुषाणा विंयन्तु विवस्वाः
अदितिर्देवजूतिस्ते न आदित्या आज्यं जुषाणा विंयन्तु॥
[12]

(एतमेव जिह्वा एतान् पञ्चविंशतिश्च)॥ 4॥

भूमिर्भूम्ना द्यौर्वरिणेत्याहाऽऽशिषैवैनमा धत्ते सर्पा वै

जीर्यन्तोऽमन्यन्त स एतं कंसर्णीरः काद्रवेयो मन्त्रमपश्यत्
 ततो वै ते जीर्णास्तनूरपाघ्नत सर्पराज्ञिया ऋग्भिर्गार्हपत्यमा
 दधाति पुनर्नवमेवैनमजरं कृत्वाऽऽधत्तेऽथो पूतमेव
 पृथिवीमन्नाद्यं नोपानमत्सैतं [13]

मन्त्रमपश्यत् ततो वै तामन्नाद्यमुपानमद्यत्सर्पराज्ञिया
 ऋग्भिर्गार्हपत्यमादधात्यन्नाद्यस्यावरुद्धा अथो अस्यामेवैनं
 प्रतिष्ठितमा धत्ते यत्त्वा क्रुद्धः परोवपेत्याहापहुत एवास्मै
 तत् पुनस्त्वोदीपयामसीत्याह समिन्ध एवैनं यत्ते
 मन्युपरोत्स्येत्याह देवताभिरेव [14]

एन९ सं भरति वि वा एतस्य यज्ञश्छिद्यते
 योऽग्निमुद्वासयते बृहस्पतिवत्यर्चोपं तिष्ठते ब्रह्म वै
 देवानां बृहस्पतिर्ब्रह्मणैव यज्ञ९ सं दधाति विच्छिन्नं
 यज्ञ९ समिमं दधात्वित्याह संतत्यै विश्वे देवा इह
 मादयन्तामित्याह संतत्यैव यज्ञं देवेभ्योऽनु दिशति सप्त ते
 अग्ने समिधः सप्त जिह्वाः [15]

इत्याह सप्तसप्त वै सप्तधाऽग्नेः प्रियास्तनुवस्ता एवाव
 रुन्धे पुनरूर्जा सह रय्येत्यभितः पुरोडाशमाहुती जुहोति

यजमानमेवोर्जा च रय्या चोभयतः परि गृह्णात्यादित्या वा
 अस्माल्लोकादमुं लोकमायन्तेऽमुष्मिल्लोके व्यतृष्यन्त इमं
 लोकं पुनरभ्यवेत्याग्निमाधायैतान् होमानजुहवुस्त आर्ध्वन्
 ते सुवर्गलोकमायन् यः पराचीनं पुनराधेयादग्निमादधीत
 स एतान् होमाञ्जुह्याद्यामेवाऽऽदित्या ऋद्धिमाध्वन्
 तामेवधोति॥ [16]

(आहुवध्यै रयि मे वर्चसा सप्तदश च)॥ 5॥

उपप्रयन्तो अध्वरं मन्त्रं वोचेमाग्नयै। आरे अस्मे च
 शृण्वते॥ अस्य प्रत्नामनु द्युतः शुक्रं दुदुहे अहयः। पयः
 सहस्रसामृषिम्॥ अग्निर्मूर्धा दिवः ककुत् पतिः पृथिव्या
 अयम्। अपाः रेताः सि जिन्वति॥ अयमिह प्रथमो धायि
 धातृभिर्होता यजिष्ठो अध्वरेष्वीडः। यमप्रवानो भृगवो
 विरुरुचुर्वनेषु चित्रं विभुवं विशेविशे॥ उभा वामिन्द्राग्नी
 आहुवध्यै [17]

उभा राधंसः सह मादयध्यै। उभा दाताराविषाः
 रयीणामुभा वाजस्य सातये हुवे वाम्॥ अयं ते
 योनिर्ऋत्वियो यतो जातो अरोचथाः। तं जानन्नग्ना आ

रो॒हाथा॑ नो वर्ध॑या र॒यिम्॥ अ॒ग्न॒ आयू॑ऽषि पव॑स॒ आ
सु॒वोर्ज॑मिषं च नः। आ॒रे बा॑धस्व दु॒च्छुना॑म्॥ अ॒ग्ने पव॑स्व
स्वपा॑ अ॒स्मे वर्चः॑ सु॒वीर्य॑म्। दध॒त्पोष॑ऽ र॒यिं [18]

मयि॑॥ अ॒ग्ने पा॑वक रो॒चिषा॑ म॒न्द्रया॑ देव जि॒ह्वया॑। आ
दे॒वान् व॑क्षि॒ यक्षि॑ च॥ स नः॑ पा॑वक दी॒दिवो॑ऽग्ने दे॒वाः
इ॒हाऽऽव॑ह। उ॒प य॒ज्ञः ह॒विश्च॑ नः॥ अ॒ग्निः शु॒चि॒व्रत॑तमः
शु॒चिर्वि॑प्रः शु॒चिः क॒विः। शु॒ची रो॑चत॒ आहु॑तः॥ उ॒द॒ग्ने
शु॒चय॑स्तव॒ शु॒क्रा भ्रा॑जन्त ई॒रते। तव॑ ज्योती॑ऽष्य॒र्चयः॑॥
आ॒यु॒र्दा अ॒ग्नेऽस्या॑यु॒र्मे [19]

दे॒हि व॒र्चो॒दा अ॒ग्नेऽसि॑ व॒र्चो मे॑ दे॒हि तनू॑पा अ॒ग्नेऽसि॑
त॒नुव॑ मे पा॒ह्य॒ग्ने यन्मे॑ त॒नुवा॑ ऊ॒नं तन्म॑ आ पृ॒ण चि॒त्रा॑वसो
स्व॒स्ति ते॑ पा॒रम॑शी॒येन्धा॑नास्त्वा श॒तः हि॑मा॑ द्यु॒मन्तः॑
समि॑धीमहि॒ वय॑स्वन्तो वय॒स्कृतं॑ यश॑स्वन्तो यश॒स्कृतः॑
सु॒वीरा॑सो अ॒दाभ्य॑म्। अ॒ग्ने स॑प॒त्नद॑म्भ॒नं व॑र्षि॒ष्ठे अधि॑
नाके॑॥ सं त्वम॑ग्ने सूर्य॑स्य॒ वर्च॑साऽग॒थाः स॑मृषी॒णाः स्तु॑तेन॒
सं प्रि॒येण॑ धा॒मना॑। त्वम॑ग्ने सूर्य॑वर्चा॒ असि॑ सं मा॒मायु॑षा
वर्च॑सा प्र॒जया॑ सृ॒ज॥ [20]

(भूयास्तु स्वस्तयेऽग्ने पुष्यासं धूपद्वर्णमिक्तात्रिंशच्च)॥ 6॥

सं पश्यामि प्रजा अहमिडप्रजसो मानवीः। सर्वा भवन्तु
नो गृहे॥ अम्भः स्थाम्भो वो भक्षीय महः स्थ महो वो
भक्षीय सहः स्थ सहो वो भक्षीयोर्जः स्थोर्ज वो भक्षीय रेवंती
रमध्वमस्मिल्लोक्वेऽस्मिन् गोष्ठेऽस्मिन् क्षयेऽस्मिन् योनाविहैव
स्तेतो माऽपं गात बह्वीर्मे भूयास्त [21]

सुहितासि विश्वरूपीरा मोर्जा विशाऽऽगौपत्येनाऽऽरायस्पे
सहस्रपोषं वः पुष्यासं मर्ये वो रायः श्रयन्ताम्॥ उपं
त्वाऽग्ने दिवेदिवे दोषावस्तर्धिया वयम्। नमो भरन्त एमसि।
राजन्तमध्वराणां गोपामृतस्य दीदिविम्। वर्धमानुस्वे
दमे॥ स नः पितेव सूनवेऽग्ने सूपायनो भव। सचस्वा नः
स्वस्तये॥ अग्ने [22]

त्वं नो अन्तमः। उत त्राता शिवो भव वरूथ्यः॥
तं त्वा शोचिष्ठ दीदिवः। सुम्नाय नूनमीमहे सखिभ्यः॥
वसुरग्निर्वसुश्रवाः। अच्छा नक्षि द्युमत्तमो रयिं दाः॥ ऊर्जा वः
पश्याम्यूर्जा मां पश्यत रायस्पोषेण वः पश्यामि रायस्पोषेण
मा पश्यतेडाः स्थ मधुकृतः स्योना माऽऽविंशतेरा मदः।

स॒ह॒स्र॒पोषं॑ वः पु॒ष्यासं॑ [23]

मयि॑ वो रायः॑ श्रयन्ताम्॥ तत् स॑वि॒तुर्वरे॑ण्यं॒ भर्गो॑
दे॒वस्य॑ धीमहि। धियो॒ यो नः॑ प्रचो॒दया॑त्॥ सो॒मान॒ऽस्व॑रणं
कृ॒णु॒हि ब्र॑ह्मणस्पते। क॒क्षीव॑न्तं॒ य औ॑शि॒जम्॥ क॒दा च॑न
स्त॒रीर॑सि॒ नेन्द्र॑ सश्चसि दा॒शुषे॑। उ॒पो॒पे॒न्नु म॑घवन् भूय॒ इ॒न्नु
ते दानं॑ दे॒वस्य॑ पृच्यते॥ परि॑ त्वाग्ने॒ पुरं॑ वयं विप्रः॑ सहस्य
धीमहि। धृ॒ष॒द्व॒र्णं दि॒वेदि॑वे भे॒त्तारं॑ भङ्गु॒राव॑तः॥ अ॒ग्ने गृ॑हपते
सु॒गृ॒ह॒प॒तिर॒हं त्वया॑ गृ॒ह॒प॒तिना॑ भूयासः॑ सु॒गृ॒ह॒प॒तिर्मया॑ त्वं
गृ॒ह॒प॒तिना॑ भूयाः श॒तः॑ हिमा॒स्तामा॑शिष॒मा शा॑से तन्त॒वे
ज्योति॑ष्मतीं॒ तामा॑शिष॒मा शा॑सेऽमुष्मे॒ ज्योति॑ष्मतीम्॥

[24]

(मूर्धानं वै तिष्ठत आह शतमहः षोडश च)॥ 7॥

अयं॑ज्ञो वा ए॒ष यो॑ऽसा॒मोप॑प्रयन्तो॒ अध्व॑रमित्या॒ह
स्तोम॑मे॒वास्मै॑ युन॒त्तयु॑पेत्या॒ह प्र॒जा वै प॒शव॑ उपे॒मं लो॒कं
प्र॒जामे॒व प॒शूनि॒मं लो॒कमु॑पैत्यस्य प्र॒त्नाम॑नुद्युतमित्या॒ह
सुव॑र्गो वै लो॒कः प्र॒त्नः सु॑व॒र्गमे॒व लो॒कः॑ स॒मारो॑हत्यग्निर्मूर्धा
दि॒वः क॒कुदि॑त्या॒ह मूर्धा॑नम् [25]

ए॒वैन॑ꣳ स॒मा॒ना॒नां॑ क॒रो॒त्यथो॑ दे॒वलो॒कादे॒व म॑नु॒ष्यलो॒के
प्र॒ति॒ति॒ष्ठत्य॒यमि॒ह प्र॑थ॒मो धा॑यि धा॒तृभि॑रि॒त्याह॑ मु॒ख्यमे॒वैनं॑
क॒रोत्यु॒भा वा॑मिन्द्रा॒ग्नी आ॒हुव॒ध्या इ॒त्याहौ॒जो ब॒लमे॒वाव॑
रुन्धेऽयं॑ ते॒ योनि॑र्ऋ॒त्विय॒ इत्या॑ह प॒शवो॒ वै र॒यिः प॒शूने॒वाव॑
रुन्धे ष॒ड्भिरु॑पं तिष्ठते षड्वै [26]

ऋ॒तव॑ ऋ॒तुष्वे॒व प्र॒ति ति॒ष्ठति॑ ष॒ड्भिरु॑त्तराभि॒रुपं॑ तिष्ठते
द्वा॒दश॒ सं प॑द्यन्ते द्वा॒दश॒ मा॒साः सं॒वत्स॒रः सं॒वत्स॒र ए॒व
प्र॒ति ति॒ष्ठति॑ यथा॒ वै पु॒रुषो॑ऽश्वो॒ गौर्जी॑र्य॒त्येव॑म॒ग्निरा॑हि॒तो
जी॒र्यति॑ सं॒वत्स॒रस्य॑ प॒रस्ता॑दा॒ग्निपा॑वमा॒नीभि॒रुपं॑ तिष्ठते
पुन॑र्न॒वमे॒वैन॑म॒जरं॑ क॒रोत्यथो॑ पु॒नात्ये॒वोपं॑ तिष्ठते॒ योगं॑
ए॒वास्यै॒ष उपं॑ तिष्ठते [27]

द॒म ए॒वास्यै॒ष उपं॑ तिष्ठते या॒ज्ञैवा॒स्यैषो॑पं॑ तिष्ठते॒ यथा॒
पा॒पीया॑ञ्छ्रेय॑स आ॒हृत्य॑ न॒मस्य॑ति॒ तादृ॑गे॒व तदा॑यु॒र्दा
अ॒ग्नेऽस्या॑यु॒र्मे दे॒हीत्या॑हाऽऽयु॒र्दा ह्येष॑ व॒र्चो॒दा अ॒ग्नेऽसि॑
व॒र्चो मे॑ दे॒हीत्या॑ह व॒र्चो॒दा ह्येष॑ त॒नूपा॑ अ॒ग्नेऽसि॑ त॒नुव॑ मे
पा॒हीत्या॑ह [28]

त॒नूपा॑ ह्येषोऽग्ने॒ यन्मे॑ त॒नुवा॑ ऊ॒नं त॒न्म आ॑ पृ॒णेत्या॑ह॒ यन्मे॑

प्रजायै पशूनामूनं तन्म आ पूरयेति वावैतदाह चित्रावसो
 स्वस्ति ते पारमशीयेत्याह रात्रिर्वै चित्रावसुरव्युष्ट्यै वा एतस्यै
 पुरा ब्राह्मणा अभैषुव्युष्टिमेवाव रुन्ध इन्धानास्त्वा शतम्
 [29]

हिमा इत्याह शतायुः पुरुषः शतेन्द्रिय आयुष्येवेन्द्रिये
 प्रति तिष्ठत्येषा वै सूर्मी कर्णकावत्येतया ह स्म
 वै देवा असुराणां शततरुहां स्तृहन्ति यदेतया
 समिधमादधाति वज्रमेवैतच्छतघ्नीं यजमानो भ्रातृव्याय
 प्रहरति स्तृत्या अछम्बद्वारं सं त्वमग्ने सूर्यस्य वर्चसा
 गथा इत्याहैतत्त्वमसीदमहं भूयासमिति वावैतदाह त्वमग्ने
 सूर्यवर्चा असीत्याहाऽऽशिषमेवैतामा शास्ते॥ [30]

(ऊर्जं वो भक्षीयेति प्र गार्हपत्यमुपतिष्ठते वसति ज्योतिष्मतीमेकात्रिंशच्च)॥ 8॥

सं पश्यामि प्रजा अहमित्याह यावन्त एव ग्राम्याः
 पशवस्तानेवाव रुन्धेऽम्भः स्थाम्भो वो भक्षीयेत्याहाम्भो
 ह्येता महः स्थ महो वो भक्षीयेत्याह महो ह्येताः सहः स्थ
 सहो वो भक्षीयेत्याह सहो ह्येता ऊर्जस्थोर्जं वो भक्षीयेति
 [31]

आ॒होर्जो॑ ह्ये॒ता रे॒वती॑ रम॑ध्व॒मित्या॑ह प॒शवो॑ वै रे॒वतीः॑
 प॒शूने॒वात्मन् र॑मयत इ॒हैव स्ते॒तो माऽप॑ गा॒तेत्या॑ह ध्रु॒वा
 ए॒वैना॑ अन॑पगाः कुरुत इष्ट॑क॒चिद्वा अ॒न्योऽग्निः॑ प॑शु॒चिदन्यः॑
 स॑हि॒तासि॑ विश्व॒रूपी॑रिति॑ व॒त्सम॑भि मृ॑श॒त्युपै॒वैनं॑ धत्ते
 पशु॑चित॒मेनं॑ कुरुते॒ प्र [32]

वा ए॒षोऽस्मा॑ल्लो॒काच्च॑वते॒ य आ॑ह॒वनीय॑मु॒पतिष्ठ॑ते
 गा॒र्हप॑त्यमु॒प तिष्ठ॑तेऽस्मिन्ने॒व लो॒के प्र॑ति॒ तिष्ठ॑त्यथो
 गा॒र्हप॑त्यायै॒व नि हु॑ते गा॒यत्रीभि॑रु॒प तिष्ठ॑ते तेजो॒ वै
 गा॒यत्री तेज॑ ए॒वात्मन् ध॑त्तेऽथो॒ यदे॑तं तृ॒चम॑न्वाह॒ सन्त॑त्यै
 गा॒र्हप॑त्यं वा अनु॑ द्वि॒पादो॑ वी॒राः प्रजा॑यन्ते॒ य ए॒वं वि॒द्वान्
 द्वि॒पदा॑भिर्गा॒र्हप॑त्यमु॒पतिष्ठ॑ते [33]

आऽस्य॑ वी॒रो जा॑यत ऊ॒र्जा वः॑ प॒श्याम्यूर्जा॑ मा॒
 प॒श्यते॒त्याहाऽऽशिष॑मे॒वैता॒मा शा॑स्ते॒ तत्सं॑वि॒तुर्वरे॑ण्य॒मित्या॑ह
 प्र॒सूत्यै॑ सो॒मान॑ः स्वर॑ण॒मित्या॑ह सोम॑पी॒थमे॒वाव॑ रु॒न्धे
 कृ॒णुहि॑ ब्र॒ह्मण॑स्पत॒ इत्या॑ह ब्र॒ह्मवर्च॑समे॒वाव॑ रु॒न्धे क॒दा च॒न
 स्त॒रीर॑सीत्या॒ह न स्त॒रीः रा॒त्रिं व॑सति [34]

य ए॒वं वि॒द्वान॒ग्निमु॑प॒तिष्ठ॑ते॒ परि॑ त्वाग्ने॒ पुरं॑

व॒यमित्या॑ह परि॒धिमे॒वैतं परि॑ दधा॒त्यस्क॑न्दा॒याग्रे॑
 गृह॑पत॒ इत्या॑ह यथा॒यजुरे॑वैतच्छ्रु॒तः॑ हिमा॒ इत्या॑ह
 श॒तं त्वा॑ हेम॒न्तानि॑न्धिषी॒येति॑ वावैतदा॑ह पु॒त्रस्य॑ नाम॑
 गृह्णा॒त्यन्ना॒दमे॒वैनं॑ करोति॒ तामा॑शिष॒मा शा॑से तन्त॑वे
 ज्योति॑ष्मती॒मिति॑ ब्रूया॒द्यस्य॑ पु॒त्रोऽजा॑तः स्यात्ते॑ज॒स्व्येवा॑स्य
 ब्रह्म॑वर्च॒सी पु॒त्रो जा॑यते तामा॑शिष॒मा शा॑सेऽमुष्मे॑
 ज्योति॑ष्मती॒मिति॑ ब्रूया॒द्यस्य॑ पु॒त्रो जा॑तः स्यात् तेज॑
 ए॒वास्मिन्॑ ब्रह्मवर्च॒सं द॑धाति॥ [35]

(सिक्तस्य सह भवति यो यत्खलु वै पशुभिस्त्रयोदश च)॥ 9॥

अ॒ग्नि॒होत्रं॑ जु॒होति॑ यदे॒व किञ्च॑ यज॑मानस्य॒ स्वं
 तस्यै॒व तद्रेतः॑ सि॒ञ्चति॑ प्र॒जन॑ने प्र॒जन॑नः॒ हि वा
 अ॒ग्निरथौष॑धी॒रन्त॑गता दहति॒ तास्ततो॑ भूय॑सीः प्रजा॑यन्ते
 यत्सा॒यं जु॒होति॑ रेत॑ ए॒व तत्सि॑ञ्चति॒ प्रैव प्रा॑त॒स्तने॑न जनयति॒
 तद्रेतः॑ सि॒क्तं न त्वष्ट्रा॑ऽवि॒कृतं॑ प्रजा॑यते याव॒च्छो वै रेत॑सः
 सि॒क्तस्य॑ [36]

त्वष्टा॑ रू॒पाणि॑ वि॒करोति॑ ताव॒च्छो वै तत्प्रजा॑यत ए॒ष वै
 दैव्य॑स्त्वष्टा॒ यो यज॑ते ब॒ह्वीभि॒रुप॑ तिष्ठते॒ रेत॑स ए॒व सि॒क्तस्य॑

बहुशो रूपाणि वि करोति स प्रैव जायते श्वःश्वो भूयान् भवति
 य एवं विद्वानग्निमुपतिष्ठतेऽहर्देवानामासीद्रात्रिरसुराणां
 तेऽसुरा यद्देवानां वित्तं वेद्यमासीत्तेन सह [37]

रात्रिं प्राविशन् ते देवा हीना अमन्यन्त तेऽपश्यन्नाग्नेयी
 रात्रिराग्नेयाः पशवं इममेवाग्निः स्तवाम् स नः स्तुतः
 पशून् पुनर्दास्यतीति तेऽग्निमस्तुवन्त्स एभ्यः स्तुतो रात्रिया
 अध्यहरभि पशून्निर्गर्जत् ते देवाः पशून् वित्वा कामाः
 अकुर्वन्त य एवं विद्वानग्निमुपतिष्ठते पशुमान् भवति [38]

आदित्यो वा अस्माल्लोकादमुं लोकमेत् सोऽमुं
 लोकं गत्वा पुनरिमं लोकमभ्यध्यायत् स इमं लोकमागत्य
 मृत्योरबिभेन्मृत्युसंयुत इव ह्ययं लोकः सोऽमन्यतेममेवाग्निः
 स्तवानि स मां स्तुतः सुवर्गं लोकं गमयिष्यतीति
 सोऽग्निमस्तौत् स एनः स्तुतः सुवर्गं लोकमगमयद्यः [39]

एवं विद्वानग्निमुपतिष्ठते सुवर्गमेव लोकमेति
 सर्वमायुरेत्यभि वा एषोऽग्नी आ रोहति य एनावुपतिष्ठते
 यथा खलु वै श्रेयानभ्यारूढः कामयते तथा करोति नक्तमुप
 तिष्ठते न प्रातः सः हि नक्तं व्रतानि सृज्यन्ते सह श्रेयाश्च

पापीयांश्चासाते ज्योतिर्वा अग्निस्तमो रात्रिर्यत् [40]

नक्तमुपतिष्ठते ज्योतिषैव तमस्तरत्युपस्थेयोऽग्नी ३
 नोपस्थेया ३ इत्याहुर्मनुष्यायेन्वै योऽहरहराहृत्याथैनं
 याचति स इन्वै तमुपाच्छृत्यथ को देवानहरहर्याचिष्यतीति
 तस्मान्नोपस्थेयोऽथो खल्वाहुराशिषे वै कं यजमानो यजत
 इत्येषा खलु वै [41]

आहिताग्रेराशीर्यदग्निमुपतिष्ठते तस्मादुपस्थेयः
 प्रजापतिः पशूनसृजत ते सृष्टा अहोरात्रे प्राविशन्
 ताञ्छन्दोभिरन्वविन्दद्यच्छन्दोभिरुपतिष्ठते स्वमेव
 तदन्विच्छति न तत्र जाम्यंस्तीत्याहुर्योऽहरहरुपतिष्ठत
 इति यो वा अग्निं प्रत्यङ्मुपतिष्ठते प्रत्येनमोषति यः पराङ्
 विष्वङ् प्रजयां पशुभिरेति कवातिर्यङ्निवोपं तिष्ठेत् नैनं
 प्रत्योषति न विष्वङ् प्रजयां पशुभिरेति॥ [42]

(अपाङ् ओषधय उपचिन्वन्ति पञ्चत्वारिंशच्च)॥ 10॥

मम नाम प्रथमं जातवेदः पिता माता च दधतुर्यदग्रे।
 तत्त्वं बिभृहि पुनरा मदैतोस्तवाहं नाम बिभराण्यग्रे॥ मम
 नाम तव च जातवेदो वासंसी इव विवसानौ ये चरावः।

आयुषे त्वं जीवसे वयं यथायथं वि परि दधावहे पुनस्ते॥
 नमोऽग्नयेऽप्रतिविद्धाय नमोऽनाधृष्टाय नमः सम्राजैः। अषाढः
 [43]

अग्निर्बृहद्वया विश्वजित्सहन्त्यः श्रेष्ठो गन्धर्वः॥ त्वत्पितारो
 अग्ने देवास्त्वामाहुतयस्त्वद्विवाचनाः। सं मामायुषा
 सं गौपत्येन सुहिते मा धाः॥ अयमग्निः श्रेष्ठतमोऽयं
 भगवत्तमोऽयं सहस्रसातमः। अस्मा अस्तु सुवीर्यम्॥
 मनो ज्योतिर्जुषतामाज्यं विच्छिन्नं यज्ञं समिमं दधातु।
 या इष्टा उषसो निमृचश्च ताः सं दधामि हविषा घृतेन॥
 पयस्वतीरोषधयः [44]

पयस्वद्वीरुधां पयः। अपां पयसो यत्पयस्तेन मामिन्द्र
 सः सृज॥ अग्ने व्रतपते व्रतं चरिष्यामि तच्छकेयं तन्मे
 राध्यताम्॥ अग्निः होतारमिह तं हुवे देवान् यज्ञियानिह
 यान् हवामहे॥ आ यन्तु देवाः सुमनस्यमाना वियन्तु देवा
 हविषो मे अस्य॥ कस्त्वा युनक्ति स त्वा युनक्तु यानि घर्मे
 कृपालान्युपचिन्वन्ति [45]

वेधसः। पूष्णस्तान्यपि व्रत इन्द्रवायू विमुञ्चताम्॥
 अभिन्नो घर्मो जीरदानुर्यत आत्तस्तदगन् पुनः। इध्मो

वेदिः परिधयंश्च सर्वं यज्ञस्याऽऽयुरनु सं चरन्ति॥
 त्रयस्त्रिंशत्तन्तवो ये वितन्त्रिरे य इमं यज्ञं स्वधया ददन्ते
 तेषां छिन्नं प्रत्येतद्वधामि स्वाहा घर्मो देवाः अप्येतु॥ [46]

(दिवा स संहस्त्रिणं वैश्वानराऽऽदित्य तू नोऽनेहसं सुशर्माणमेकान्नविंशतिश्च)॥ 11॥

वैश्वानरो न ऊत्याऽऽप्र यातु परावतः। अग्निरुक्थेन
 बाहसा॥ ऋतावानं वैश्वानरमृतस्य ज्योतिषस्पतिम्।
 अजस्रं घर्ममीमहे॥ वैश्वानरस्य दंसनाभ्यो बृहदरिणादेकः
 स्वपस्यया कविः। उभा पितरा महयन्नजायताग्निर्द्यावापृथिवी
 भूरिरेतसा॥ पृष्ठो दिवि पृष्ठो अग्निः पृथिव्यां पृष्ठो विश्वा
 ओषधीरा विवेश। वैश्वानरः सहसा पृष्ठो अग्निः स नो दिवा
 सः [47]

रिषः पातु नक्तम्॥ जातो यदग्ने भुवना व्यख्यः पशुं न
 गोपा इर्युः परिज्मा। वैश्वानर ब्रह्मणे विन्द गातुं यूयं पात
 स्वस्तिभिः सदा नः॥ त्वमग्ने शोचिषा शोशुचान आ रोदसी
 अपृणा जायमानः। त्वं देवाः अभिशस्तेरमुञ्चो वैश्वानर
 जातवेदो महित्वा॥ अस्माकमग्ने मघवत्सु धारयानामि
 क्षत्रमजरं सुवीर्यम्। वयं जयेम शतिनं सहस्त्रिणं

वैश्वानर [48]

वाजमग्ने तवोतिभिः॥ वैश्वानरस्य सुमतौ स्याम
 राजा हिकं भुवनानामभिः। इतो जातो विश्वमिदं
 वि चष्टे वैश्वानरो यतते सूर्येण॥ अव ते हेडो वरुण
 नमोभिरव यज्ञेभिरीमहे हविभिः। क्षयन्नस्मभ्यमसुर
 प्रचेतो राजन्नेनासि शिश्रथः कृतानि॥ उदुत्तमं वरुण
 पाशमस्मदवाधमं वि मध्यमः श्रथाय। अथा वयमादित्य
 [49]

व्रते तवानागसो अदितये स्याम॥ दधिक्राव्णो अकारिषं
 जिष्णोरश्वस्य वाजिनः॥ सुरभि नो मुखां करत् प्र ण
 आयूषि तारिषत्॥ आ दधिक्राः शवसा पञ्च कृष्टीः सूर्य
 इव ज्योतिषाऽपस्ततान। सहस्रसाः शतसा वाज्यर्वा पृणक्तु
 मध्वा समिमा वचासि॥ अग्निर्मूर्धा भुवः। मरुतो यद्ध वो
 दिवः सुम्नायन्तो हवामहे। आ तू नः [50]

उप गन्तन॥ या वः शर्म शशमानाय सन्ति
 त्रिधातूनि दाशुषे यच्छताधि। अस्मभ्यं तानि मरुतो
 वि यन्त रयिं नो धत्त वृषणः सुवीरम्॥ अदितिर्न

उरुष्यत्वदि॑तिः शर्म॑ यच्छतु। अदि॑तिः पा॒त्व॑ हंसः॥
 म॒हीमू॒ षु मा॒तर॑ सु॒व्रताना॑मृतस्य॒ पत्नीम॑वसे हुवेम।
 तुवि॑क्षत्राम॒जर॑न्तीमुरू॒ची सु॒शर्माण॑मदि॑ति सु॒प्रणी॑तिम्॥
 सु॒त्रामा॑णं पृथि॒वीं द्याम॑ने॒हस सु॒शर्माण॑मदि॑ति सु॒प्रणी॑तिम्।
 दैवीं॑ नाव॑ स्व॒रित्रा॑मना॒गस॒मस्र॑वन्तीमा
 रु॒हेमा स्व॑स्तये॥ इ॒मा सु॒ नाव॑माऽरु॒ह श॒तारि॑त्रा
 श॒तस्फ्या॑म॥ अ॒च्छिद्रां॑ पा॒रयि॑ष्णुम्॥ [51]

॥षष्ठमः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे षष्ठमः प्रश्नः॥

(स॒त्यायु॒रोज॑से य॒ज्ञाय॒ त्रय॑न्त्रि॑शच्च)॥ 1॥

तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे षष्ठप्रश्नप्रारम्भः।
 हरिः॑ ओम्। सं त्वा॑ सि॒ञ्चामि॒ यजु॑षा प्र॒जामा॑यु॒र्धनं॑
 च। बृह॑स्पति॑प्रसूतो॒ यज॑मान इ॒ह मा रि॑षत्॥
 आज्य॑मसि स॒त्यम॑सि स॒त्यस्याध्य॑क्षमसि हु॒विर॑सि
 वैश्वान॑रं वै॒श्वदे॒वमु॒त्पूत॑शुष्मं स॒त्यौजाः॑ सहो॑ऽसि
 सह॑मानमसि स॒हस्वा॑रातीः स॒हस्वा॑राती॒यतः॑ सह॑स्व

पृ॒त॒नाः स॒ह॒स्व पृ॒त॒न्य॒तः। स॒ह॒स्र॒वी॒र्य॒म॒सि त॒न्मा
जि॒न्वाऽऽज्य॒स्याऽऽज्य॑म॒सि स॒त्यस्य॑ स॒त्यम॑सि स॒त्यायुः॑
[1]

अ॒सि स॒त्यशु॑ष्मम॒सि स॒त्येन॑ त्वाऽभि घा॒रयामि॑ तस्य॑ ते
भक्षी॒य प॒ञ्चानां॑ त्वा वा॒ता॒नां य॒न्त्राय॑ ध॒र्त्राय॑ गृ॒ह्णामि॑ प॒ञ्चानां॑
त्वंतू॒नां य॒न्त्राय॑ ध॒र्त्राय॑ गृ॒ह्णामि॑ प॒ञ्चानां॑ त्वा दि॒शां य॒न्त्राय॑
ध॒र्त्राय॑ गृ॒ह्णामि॑ प॒ञ्चानां॑ त्वा प॒ञ्चज॒नानां॑ य॒न्त्राय॑ ध॒र्त्राय॑ गृ॒ह्णामि॑
च॒रोस्त्वा प॒ञ्च॒बिल॑स्य य॒न्त्राय॑ ध॒र्त्राय॑ गृ॒ह्णामि॑ ब्र॒ह्म॒णस्त्वा
तेज॑से य॒न्त्राय॑ ध॒र्त्राय॑ गृ॒ह्णामि॑ क्ष॒त्रस्य॑ त्वौज॑से य॒न्त्राय॑ [2]

ध॒र्त्राय॑ गृ॒ह्णामि॑ वि॒शे त्वा य॒न्त्राय॑ ध॒र्त्राय॑ गृ॒ह्णामि॑ सु॒वी॒र्याय॑
त्वा गृ॒ह्णामि॑ सु॒प्रजा॒स्त्वाय॑ त्वा गृ॒ह्णामि॑ रा॒य॒स्पोषा॑य
त्वा गृ॒ह्णामि॑ ब्र॒ह्मव॑र्च॒साय॑ त्वा गृ॒ह्णामि॑ भू॒र॒स्माक॑
ह॒विर्दे॒वाना॑मा॒शिषो॑ यज॑मानस्य दे॒वानां॑ त्वा दे॒वता॑भ्यो
गृ॒ह्णामि॑ का॒माय॑ त्वा गृ॒ह्णामि॑॥ [3]

(रिष्यात् सपत्नक्षयं यन्नादो भूयासः पट्विंशच्च) ॥ 2 ॥

ध्रु॒वोऽसि॑ ध्रु॒वोऽह॑ संजा॒तेषु॑ भू॒यासं॑ धी॒र॒श्चेत्ता॑
वसु॒विदु॒ग्रोऽस्यु॒ग्रोऽह॑ संजा॒तेषु॑ भू॒यास॑मु॒ग्रश्चेत्ता॑

वसुविदभिभूरस्यभिभूरह९ संजातेषु भूयासमभिभूश्चेत्ता
 वसुविद्युनज्मि त्वा ब्रह्मणा दैव्येन हव्यायास्मै वोढवे
 जातवेदः। इन्धानास्त्वा सुप्रजसः सुवीरा ज्योर्जीवेम
 बलिहृतो वयं ते॥ यन्मे अग्ने अस्य यज्ञस्य रिष्यात् [4]

यद्वा स्कन्दादाज्यस्योत विष्णो। तेन हन्मि सपत्नं
 दुर्मरायुमैनं दधामि निर्ऋत्या उपस्थे। भूर्भुवः सुवरुच्छुष्मो
 अग्ने यजमानायैधि निशुष्मो अभिदासंते। अग्ने देवेद्ध
 मन्विद्ध मन्द्रजिह्वामर्त्यस्य ते होतर्मूर्धन्ना जिघर्मि
 रायस्पोषाय सुप्रजास्त्वाय सुवीर्याय मनोऽसि प्राजापत्यं
 मनसा मा भूतेनाऽऽविश वागस्यैन्द्री सपत्नक्षयणी [5]

वाचा मैन्द्रियेणाऽऽविश वसन्तमृतूनां प्रीणामि स मां
 प्रीतः प्रीणातु ग्रीष्ममृतूनां प्रीणामि स मां प्रीतः प्रीणातु
 वरुषा ऋतूनां प्रीणामि ता मां प्रीताः प्रीणन्तु शरदमृतूनां
 प्रीणामि सा मां प्रीता प्रीणातु हेमन्तशिशिरावृतूनां प्रीणामि
 तौ मां प्रीतौ प्रीणीतामग्नीषोमयोरहं दैवयज्यया चक्षुष्मान्
 भूयासमग्नेरहं दैवयज्ययान्नादो भूयासं [6]

दधिंरस्यदब्धो भूयासममुं दमेयमग्नीषोमयोरहं

दैवयज्यया वृत्रहा भूयासमिन्द्राग्नियोरहं दैवयज्ययैन्द्रियाव्यन्त्राद
 भूयासमिन्द्रस्याहं दैवयज्ययैन्द्रियावी भूयासं महेन्द्रस्याहं
 दैवयज्यया जेमानं महिमानं गमेयमग्नेः स्विष्टकृतोऽहं
 दैवयज्ययाऽऽयुष्मान् यज्ञेन प्रतिष्ठां गमेयम्॥ [7]

(उपह्वं जुष्टं नस्त्वा षट् च)॥ 3॥

अग्निर्मा दुरिष्ठात् पातु सविताऽघशंसाद्यो मेऽन्ति
 दूरैऽरातीयति तमेतेन जेषं सुरूपवर्षवर्ण एहीमान् भद्रान्
 दुर्यां अभ्येहि मामनुव्रता न्यु शीर्षाणि मृद्वमिड एह्यदित
 एहि सरस्वत्येहि रन्तिरसि रमन्तिरसि सूनर्यसि जुष्टे जुष्टि
 तेऽशीयोपहूत उपह्वं [8]

तेऽशीय सा मे सत्याशीरस्य यज्ञस्य भूयादरेडता
 मनसा तच्छकेयं यज्ञो दिवं रोहतु यज्ञो दिवं गच्छतु यो
 दैवयानः पन्थास्तेन यज्ञो देवां अप्येत्वस्मास्विन्द्र इन्द्रियं
 दधात्वस्मान्नाय उत यज्ञाः सचन्तामस्मासु सन्त्वाशिषः सा
 नः प्रिया सुप्रतूर्तिर्मघोनी जुष्टिरसि जुषस्व नो जुष्टा नः
 [9]

असि जुष्टि ते गमेयं मनो ज्योतिर्जुषतामाज्यं विच्छिन्नं

य॒ज्ञः॑ स॒मि॒मं द॑धातु। बृ॒ह॒स्पति॑स्तनुतामि॒मं नो॒ विश्वे॑ दे॒वा
इ॒ह मा॑दयन्ताम्॥ ब्र॒ध्न॒ पि॒न्वे॒स्व द॑द॒तो मे॒ मा क्षा॑यि कुर्व॒तो मे॒
मो॒प॑दसत् प्र॒जाप॑तेर्भा॒गोऽस्य॑ूर्ज॒स्वान् प॑य॒स्वान् प्रा॑णापा॒नौ मे॑
पा॒हि स॒मान॑व्या॒नौ मे॑ पा॒ह्यु॒दान॑व्या॒नौ मे॑ पा॒ह्यक्षि॑तो॒ऽस्य॑क्षित्यै
त्वा॒ मा मे॑ क्षे॒ष्टा अ॒मुत्रा॒मुष्मि॑न् लो॒के॥ [10]

(इन्द्रस्याहमिन्द्रवन्तः सोमस्याहं देवयज्यया चतुश्चत्वारिंशच्च)॥ 4॥

ब॒र्हि॒षोऽहं॑ दे॒वय॒ज्यया॑ प्र॒जावा॑न् भूयासं नरा॒शः॑ स॒स्याहं॑
दे॒वय॒ज्यया॑ प॒शुमा॑न् भूयासम॒ग्रेः स्वि॑ष्ट॒कृ॒तोऽहं॑
दे॒वय॒ज्यया॑ऽऽयु॑ष्मान् य॒ज्ञेन॑ प्र॒तिष्ठां॑ ग॒मेय॑म॒ग्रेर॒हमु॑ज्जि॒तिम॑नू॒जैष॑
सोम॑स्या॒हमु॑ज्जि॒तिम॑नू॒जैष॑म॒ग्रेर॒हमु॑ज्जि॒तिम॑नू॒जैष॑म॒ग्री॒षोम॑यो॒रह॑मु
मनू॒जैष॑मिन्द्र॑स्या॒हम् [11]

उज्जि॒तिम॑नू॒जैषं॑ महेन्द्र॑स्या॒हमु॑ज्जि॒तिम॑नू॒जैष॑म॒ग्रेः
स्वि॑ष्ट॒कृ॒तोऽह॑मुज्जि॒तिम॑नू॒जैषं॑ वा॒जस्य॑ मा प्र॒स॒वेनो॑द्वा॒भे॒णोद॑ग्रभीत
अ॒था स॒पत्ना॑ः॒ इन्द्रो॑ मे नि॒ग्राभे॑णाध॒राः॒ अकः॑॥ उ॒द्वाभं॑
च॒ नि॒ग्राभं॑ च॒ ब्रह्म॑ दे॒वा अ॑वीवृधन्। अ॒था स॒पत्ना॑निन्द्रा॒ग्री
मे॑ वि॒षूची॑ना॒न्व्यस्य॑ताम्॥ ए॒मा अ॑ग॒मन्ना॒शिषो॑ दोह॑कामा
इन्द्र॑वन्तः [12]

व॒ना॒म॒हे धु॒क्षी॒महिं प्र॒जामिष॑म्॥ रोहि॑तेन त्वा॒ऽग्नि॑र्दे॒वतां॑
 गम॑यतु ह॒रि॑भ्यां त्वेन्द्रो॑ दे॒वतां॑ गम॑य॒त्वेत॑शेन त्वा॒ सूर्यो॑
 दे॒वतां॑ गम॑यतु वि ते॑ मु॒श्चामि र॒श॒ना वि र॒श्मीन् वि यो॒क्रा॒
 यानि॑ परि॒चर्त॑नानि ध॒त्ताद॒स्मासु॑ द्रवि॑णं यच्च॑ भ॒द्रं प्र णो॑
 ब्रू॒ताद्वा॒ग॒धान् दे॒वता॑सु॥ वि॒ष्णोः शं॒यो॒र॒हं दे॒वय॑ज्यया॑ य॒ज्ञेन॑
 प्रति॒ष्ठां ग॑मेय॒ः सोम॑स्या॒हं दे॒वय॑ज्यया॑ [13]

सु॒रेता॒ रेतो॑ धिषी॒य त्वष्ट॑र॒हं दे॒वय॑ज्यया॑ प॒शूना॑
 रू॒पं पु॑षेयं दे॒वानां॑ प॒त्नीर॒ग्निर्गृ॑हप॒तिर्य॑ज्ञस्य॑ मिथु॒नं तयो॑र॒हं
 दे॒वय॑ज्यया॑ मिथु॒नेन॑ प्र भू॒यासं वे॒दो॒ऽसि॒ वित्ति॑र॒सि वि॒देय॑
 कर्मा॑सि क॒रुण॑म॒सि क्रि॒यास॑ः स॒निर॑सि स॒निता॑सि स॒नेय॑
 घृ॒तव॑न्तं कु॒ला॒यिन॑ः रा॒यस्पोष॑ः स॒हस्रि॑णं वे॒दो द॑दातु
 वा॒जिन॑म्॥ [14]

(दक्षिणायां द्विष्णो विष्णोरेकान्रतिः शब्दः)॥ 5॥

आ प्या॑यतां ध्रु॒वा घृ॒तेन॑ य॒ज्ञंय॑ज्ञं प्रति॑ दे॒वय॑ज्यः।
 सूर्या॑या॒ ऊ॒धो॒ऽदित्या॑ उ॒पस्थ॑ उ॒रुधा॑रा पृथि॒वी य॒ज्ञे
 अ॒स्मिन्॥ प्र॒जाप॑तेर्वि॒भान्नाम॑ लो॒कस्तस्मि॑ः॒स्त्वा द॑धामि

स॒ह यज॑मानेन॒ सद॑सि॒ सन्मे॑ भूयाः॒ सर्व॑मसि॒ सर्वं॑ मे भूयाः॒
 पूर्ण॑मसि॒ पूर्णं॑ मे॒ भूया॒ अक्षि॑तमसि॒ मा मे॑ क्षेष्ठाः॒ प्राच्या॑
 दि॒शि दे॒वा ऋ॒त्विजो॑ मार्जयन्तां॒ दक्षि॑णायां [15]

दि॒शि मा॒साः पि॒तरो॑ मार्जयन्तां॒ प्र॒तीच्या॑ दि॒शि गृ॒हाः
 प॒शवो॑ मार्जयन्तामु॒दीच्या॑ दि॒श्याप॒ ओष॑धयो॒ वन॒स्पत॑यो
 मार्जयन्तामु॒र्ध्वाया॑ दि॒शि य॒ज्ञः सं॑वत्स॒रो य॒ज्ञप॑तिर्मार्जयन्तां॒
 विष्णोः॒ क्रमो॑ऽस्यभिमाति॒हा गा॑य॒त्रेण॒ छन्द॑सा पृथि॒वीमनु॑
 वि क्र॑मे॒ निर्भ॑क्तः स यं द्वि॒ष्मो विष्णोः॒ क्रमो॑ऽस्यभि॒शस्ति॒हा
 त्रैष्टु॑भेन॒ छन्द॑साऽन्तरि॒क्षमनु॑ वि क्र॑मे॒ निर्भ॑क्तः स यं द्वि॒ष्मो
 विष्णोः॒ क्रमो॑ऽस्यरातीय॒तो ह॒न्ता जा॑ग॒तेन॒ छन्द॑सा दि॒वमनु॑
 वि क्र॑मे॒ निर्भ॑क्तः स यं द्वि॒ष्मो विष्णोः॒ क्रमो॑ऽसि शत्रूय॒तो
 ह॒न्ताऽऽनु॑ष्टुभेन॒ छन्द॑सा दि॒शोऽनु॑ वि क्र॑मे॒ निर्भ॑क्तः स यं
 द्वि॒ष्मः॥ [16]

(द्विष्मः सुवीर्यं स आ पञ्चत्रिंशच्च)॥ 6॥

अ॒गन्म॒ सु॒वः सु॒व॒रग॑न्म॒ संदृ॑शस्ते॒ मा छि॑त्सि॒ यत्ते॒
 तप॑स्तस्मै॒ ते माऽऽवृ॑क्षि॒ सुभू॑रसि॒ श्रेष्ठो॑ रश्मी॒नामा॑यु॒र्धा

अस्यायुर्मे धेहि वर्चोधा असि वर्चो मयि धेहीदमहममुं
 भ्रातृव्यमाभ्यो दिग्भ्योऽस्यै दिवोऽस्मादन्तरिक्षादस्यै पृथिव्या
 अस्मादन्नाद्यान्निर्भजामि निर्भक्तः स यं द्विष्मः। [17]

सं ज्योतिषाऽभूवमैन्द्रीमावृतमन्वावर्ते समहं प्रजया सं
 मया प्रजा समहः रायस्पोषेण सं मया रायस्पोषः समिद्धो
 अग्ने मे दीदिहि समेद्धा ते अग्ने दीद्यासं वसुमान् यज्ञो
 वसीयान् भूयासमग्र आयूँषि पवस आ सुवोर्जमिषं च
 नः। आरे बाधस्व दुच्छुनाम्॥ अग्ने पवस्व स्वपा अस्मे वर्चः
 सुवीर्यम्। [18]

दधत् पोषः रुयि मयि। अग्ने गृहपते सुगृहपतिरहं
 त्वया गृहपतिना भूयासः सुगृहपतिर्मया त्वं गृहपतिना
 भूयाः शतः हिमास्तामाशिषमा शासे तन्तवे ज्योतिष्मतीं
 तामाशिषमाशासेऽमुष्मै ज्योतिष्मतीं कस्त्वा युनक्ति स त्वा
 विमुञ्चत्वग्ने व्रतपते व्रतमचारिषं तदशकं तन्मेऽराधि यज्ञो
 बभूव स आ [19]

बभूव स प्र जज्ञे स वावृधे। स देवानामधिपतिर्बभूव
 सो अस्माः अधिपतीन् करोतु वयः स्याम पतयो

रयीणाम्॥ गोमां॑ अ॒ग्नेऽवि॑मां॑ अ॒श्वी य॒ज्ञो नृ॒वत्सं॑खा
सद॑मिदं प्रमृष्यः। इडा॑वां॑ ए॒षो अंसुर॑ प्र॒जावा॑न् दी॒र्घो र॒यिः
पृथु॑बुधः स॒भावान्॑॥ [20]

(परि मनुष्यां इन्द्रियं साक्षात् त्रीणि च)॥ 7॥

यथा॒ वै संमृत॑सो॒मा ए॒वं वा ए॒ते संमृत॑य॒ज्ञा
यद॑र॒शपूर्ण॑मा॒सौ कस्य॑ वाहं दे॒वा य॒ज्ञमा॒ गच्छ॑न्ति॒ कस्य॑ वा
न ब॑हूनां यज॑मानानां॒ यो वै दे॒वताः॒ पूर्वः॑ परिगृ॒ह्णाति॒ स ए॑नाः
श्वो भू॑ते यज॑त ए॒तद्वै दे॒वाना॑मा॒यत॑नं॒ यदा॑हव॒नीयो॑ऽन्त॒राग्नी
प॑शूनां गार्ह॑पत्यो मनु॒ष्याणा॑मन्वाहार्य॒पच॑नः पि॒तृणा॑म॒ग्निं
गृ॑ह्णाति॒ स्व ए॒वाय॑तने दे॒वताः॒ परि॑ [21]

गृ॒ह्णाति॒ ताः श्वो॑ भू॒ते यज॑ते व्र॒तेन॒ वै मे॒ध्योऽग्नि॑र्व्रतप॑तिर्ब्राह्म॒णो
व्र॑त॒भृद् व्र॑तमु॒पैष्य॑न् ब्रू॒याद॒ग्ने व्र॑तप॑ते व्र॒तं च॑रिष्या॒मीत्य॑ग्निर्वै
दे॒वानां॑ व्र॒तप॑तिस्तस्मा॑ ए॒व प्र॑तिप्रोच्य॑ व्र॒तमा॑ल॒भते ब॑र्हिषा
पूर्ण॑मा॒से व्र॑तमु॒पैति॑ व॒त्सैर॑मावा॒स्यायामे॒तद्ध्ये॑तयो॒राय॑तनमु॒पस्ती॑
पूर्व॑श्चा॒ग्निरप॑र॒श्चेत्या॑हुर्मनु॒ष्याः॑ [22]

इ॒न्वा उप॑स्तीर्णमिच्छन्ति॒ किमु॑ दे॒वा येषां॑ नवा॒वसान॑मु॒पास्मि॑
य॒क्ष्यमा॑णे दे॒वता॑ वसन्ति॒ य ए॒वं वि॒द्वान॒ग्निमु॑पस्तृणाति॒

यजमानेन ग्राम्याश्च पशवोऽवरुध्या आरण्याश्चेत्याहुयद्ग्राम्यानुप-
 तेन ग्राम्यानव रुन्धे यदारण्यस्याश्नाति तेनारण्यान्
 यदनाश्वानुपवसेत् पितृदेवत्यः स्यादारण्यस्याश्नातीन्द्रियं
 [23]

वा आरण्यमिन्द्रियमेवाऽऽत्मन् धत्ते यदनाश्वानुपवसेत्
 क्षोधुकः स्याद्यदशजीयाद्रुद्रोऽस्य पशूनभिमन्येतापोऽश्नाति
 तन्नेवाशितं नेवानशितं न क्षोधुको भवति नास्य रुद्रः
 पशूनभि मन्यते वज्रो वै यज्ञः क्षुत्खलु वै मनुष्यस्य भ्रातृव्यो
 यदनाश्वानुपवसति वज्रेणैव साक्षात्क्षुधं भ्रातृव्यं हन्ति॥
 [24]

(वै मनः स्म्य इति युक्तेकादश च)॥ 8॥

यो वै श्रद्धामनारभ्य यज्ञेन यजते नास्येष्टाय श्रद्धधतेऽपः
 प्र णयति श्रद्धा वा आपः श्रद्धामेवाऽऽरभ्य यज्ञेन यजत
 उभयेऽस्य देवमनुष्या इष्टाय श्रद्धधते तदाहुरति वा एता
 वरत्रेदन्त्यति वाचं मनो वावैता नाति नेदन्तीति मनसा प्र
 णयतीयं वै मनः [25]

अनयैवेनाः प्र णयत्यस्कन्नहविर्भवति य एवं वेद

यज्ञायुधानि संभरति यज्ञो वै यज्ञायुधानि यज्ञमेव
 तत्संभरति यदेकमेकं संभरेत् पितृदेवत्यानि स्युर्यत्
 सह सर्वाणि मानुषाणि द्वे द्वे संभरति याज्यानुवाक्ययोरेव
 रूपं करोत्यथो मिथुनमेव यो वै दश यज्ञायुधानि वेदं
 मुखतोऽस्य यज्ञः कल्पते स्फ्यः [26]

च कपालानि चाग्निहोत्रहवणी च शूर्पं च कृष्णाजिनं च
 शम्या चोलूखलं च मुसलं च दृषच्चोपला चैतानि वै दश
 यज्ञायुधानि य एवं वेदं मुखतोऽस्य यज्ञः कल्पते यो वै
 देवेभ्यः प्रतिप्रोच्य यज्ञेन यजते जुषन्तोऽस्य देवा हव्यः
 हविर्निरूप्यमाणमभि मन्त्रयेताग्निः होतारमिह तः हुव इति
 [27]

देवेभ्य एव प्रतिप्रोच्य यज्ञेन यजते जुषन्तोऽस्य देवा
 हव्यमेष वै यज्ञस्य ग्रहो गृहीत्वैव यज्ञेन यजते तदुदित्वा वाचं
 यच्छति यज्ञस्य धृत्या अथो मनसा वै प्रजापतिर्यज्ञमतनुत्
 मनसैव तद्यज्ञं तनुते रक्षसामनन्ववचाराय यो वै यज्ञं
 योग आगते युनक्ति युङ्क्ते युञ्जानेषु कस्त्वा युनक्ति स त्वा
 युनक्तित्वाह प्रजापतिर्वै कः प्रजापतिनैवैनं युनक्ति युङ्क्ते

युञ्जानेषु॥ [28]

(उक्थ्येनोपाप्रोत्यगच्छतां यः पुरोडाशं च चत्वारिंशच्च)॥ 9॥

प्रजापतिर्यज्ञानसृजताग्निहोत्रं चाग्निष्टोमं च पौर्णमासीं
चोक्थ्यं चामावास्यां चातिरात्रं च तानुदमिमीत
यावदग्निहोत्रमासीत् तावानग्निष्टोमो यावन्ती पौर्णमासी
तावानुक्थ्यो यावत्यमावास्यां तावानतिरात्रो य
एवं विद्वानग्निहोत्रं जुहोति यावदग्निष्टोमेनोपाप्रोति
तावदुपाऽऽप्रोति य एवं विद्वान् पौर्णमासीं यजते
यावदुक्थ्येनोपाप्रोति [29]

तावदुपाऽऽप्रोति य एवं विद्वानमावास्यां यजते
यावदतिरात्रेणोपाप्रोति तवदुपाऽऽप्रोति परमेष्ठिनो वा एष
यज्ञोऽग्रं आसीत् तेन स परमां काष्ठामगच्छत् तेन प्रजापतिं
निरवासाययत् तेन प्रजापतिः परमां काष्ठामगच्छत् तेनेन्द्रं
निरवासाययत् तेनेन्द्रः परमां काष्ठामगच्छत् तेनाग्नीषोमौ
निरवासाययत् तेनाग्नीषोमौ परमां काष्ठामगच्छतां यः
[30]

एवं विद्वान् दर्शपूर्णमासौ यजते परमामेव काष्ठां

गच्छति॒ यो वै प्रजा॑तेन॒ यज्ञेन॒ यज॑ते॒ प्र प्र॒जया॑
 प॒शुभिर्मि॑थुनैर्जायते॒ द्वाद॑श॒ मासाः॑ संवत्स॒रो द्वाद॑श
 द्व॒न्द्वानि॑ द॒र्शपूर्ण॑मा॒सयो॒स्तानि॑ स॒ंपाद्या॑नीत्याहुर्वत्सं
 चो॒पावसृ॑जत्यु॒खां चाधि॑ श्रय॒त्यव॑ च॒ हन्ति॑ दृ॒षदौ च॑
 स॒माह॒न्त्यधि॑ च॒ वप॑ते क॒पाला॑नि॒ चोप॑ दधाति पुरो॒डाशं॑ च
 [31]

अ॒धि॒श्रय॒त्याज्यं॑ च स्तम्बय॒जुश्च॒ हर॑त्य॒भि च॑ गृह्णाति॒ वेदिं॑
 च परि॑गृह्णाति॒ पत्नीं॑ च॒ सं न॑ह्यति॒ प्रोक्ष॑णीश्चाऽऽसा॒दय॒त्याज्यं॑
 चै॒तानि॒ वै द्वाद॑श॒ द्व॒न्द्वानि॑ द॒र्शपूर्ण॑मा॒सयो॒स्तानि॑ य
 ए॒व॒ स॒ंपाद्य॒ यज॑ते॒ प्रजा॑तेनै॒व य॒ज्ञेन॒ यज॑ते॒ प्र प्र॒जया॑
 प॒शुभिर्मि॑थुनैर्जायते॥ [32]

(तेनैव ब्रह्मं राष्ट्रमेवास्यं यज्ञस्यं प्राजापत्यं पद्विशब्धं)॥ 10॥

ध्रु॒वोऽसि॑ ध्रु॒वोऽह॑ संजा॒तेषु॑ भूयास॒मित्या॑ह ध्रु॒वाने॒वैनान्॑
 कुरु॑त उ॒ग्रोऽस्यु॒ग्रोऽह॑ संजा॒तेषु॑ भूयास॒मित्या॑हाप्र॒तिवा॑दिन
 ए॒वैनान्॑कुरु॑तेऽभि॒भूर॑स्यभि॒भूर॑ह संजा॒तेषु॑ भूयास॒मित्या॑ह
 य ए॒वैनं॑ प्रत्यु॒त्पिपी॑ते॒ तमुपा॑स्यते यु॒नज्मि॑ त्वा॒ ब्रह्म॑णा॒
 दैव्ये॒नेत्या॑हैष वा अ॒ग्रेर्यो॒गस्तेन॑ [33]

ए॒वैनं॑ यु॒नक्ति॑ य॒ज्ञस्य॑ वै स॒मृद्धे॑न दे॒वाः सु॒व॒र्गं
लो॒कमा॑यन् य॒ज्ञस्य॑ व्य॒द्धेना॑सुरान् परा॑भावयन् यन्मे
अ॒ग्ने अ॒स्य य॒ज्ञस्य॑ रि॒ष्यादि॒त्याह॑ य॒ज्ञस्यै॒व तत्स॑मृद्धेन
यज॑मानः सु॒व॒र्गं लो॒कमे॑ति य॒ज्ञस्य॑ व्य॒द्धेन॑ भ्रातृ॒व्यान् परा॑
भा॒वय॑त्यग्नि॒होत्र॑मे॒ताभि॒र्व्याहृ॑तीभि॒रुप॑ सा॒दये॑द्यज्ञ॒मुखं॑ वा
अ॒ग्नि॒होत्रं॑ ब्रह्मै॒ता व्या॑हृ॒तयो॑ य॒ज्ञमु॒ख ए॒व ब्रह्म॑ [34]

कुरु॑ते सं॒वत्स॑रे प॒र्या॒गत॑ ए॒ताभि॑रे॒वोप॑सा॒दये॑द्
ब्रह्म॑णै॒वोभ॑यतः सं॒वत्स॑रं प॒रिगृ॑ह्णाति द॒र्शपू॑र्णमा॒सौ
चा॑तुर्मा॒स्यान्या॒लभ॑मान ए॒ताभि॑र्व्याहृ॒तीभि॑र् ह॒वी ऽ॒ष्यासा॑दयेद्यज्ञ
वै द॒र्शपू॑र्णमा॒सौ चा॑तुर्मा॒स्यानि॑ ब्रह्मै॒ता व्या॑हृ॒तयो॑ य॒ज्ञमु॒ख
ए॒व ब्रह्म॑ कुरु॑ते सं॒वत्स॑रे प॒र्या॒गत॑ ए॒ताभि॑रे॒वासा॑दये॑द्
ब्रह्म॑णै॒वोभ॑यतः सं॒वत्स॑रं प॒रिगृ॑ह्णाति यद्वै य॒ज्ञस्य॑ सा॒म्ना
क्रि॒यते॑ रा॒ष्ट्रं [35]

य॒ज्ञस्या॒ऽऽशी॑र्गच्छति॒ यदृ॒चा वि॑शं य॒ज्ञस्या॒ऽऽशी॑र्गच्छत्यथ
ब्राह्म॑णो॒ऽना॒शीर्के॑ण य॒ज्ञेन॑ यज॑ते सा॒मिधे॒नीर॑नु॒वक्ष्य॑न्ने॒ता
व्या॑हृ॒तीः पु॒रस्ता॑द्द॒ध्याद् ब्रह्मै॒व प्र॑ति॒पदं॑ कुरु॑ते तथै॒वा ब्राह्म॑णः
सा॒शीर्के॑ण य॒ज्ञेन॑ यज॑ते यं का॒मये॑त् यज॑मानं भ्रातृ॒व्यम॑स्य

य॒ज्ञस्याऽऽशीर्गच्छे॑दिति॒ तस्यै॒ता व्याहृ॑तीः पुरोऽनुवा॒क्या॑यां
दध्याद् भ्रातृ॒व्यदे॒वत्या॑ वै पुरोऽनुवा॒क्या॑ भ्रातृ॒व्यमे॒वास्य॑
य॒ज्ञस्य॑ [36]

आ॒शीर्गच्छ॑ति॒ यान् का॒मये॑त् यज॑मानान्त्स॒माव॑त्येनान्
य॒ज्ञस्याऽऽशीर्गच्छे॑दिति॒ तेषा॑मे॒ता व्याहृ॑तीः पुरोऽनुवा॒क्या॑या
अर्ध॑र्च एका॑ दध्याद्या॒ज्या॑यै पुर॒स्तादे॒का या॒ज्या॑या अर्ध॑र्च
एका॑ तथै॒नान्त्स॒माव॑ती य॒ज्ञस्याऽऽशीर्गच्छ॑ति॒ यथा॒ वै
प॒र्जन्यः॑ सुवृष्टं॑ वर्ष॑त्ये॒वं य॒ज्ञो यज॑मानाय॒ वर्ष॑ति॒
स्थल॑योद॒कं परि॑गृह्णन्त्या॒शिषा॑ य॒ज्ञं यज॑मानः॒ परि॑गृह्णाति॒
मनो॑ऽसि प्राजाप॒त्यं [37]

मन॑सा मा भू॒तेनाऽऽवि॑शेत्याहु॒ मनो॒ वै प्रा॑जाप॒त्यं
प्रा॑जाप॒त्यो य॒ज्ञो मन॑ ए॒व य॒ज्ञमा॒त्मन् ध॑त्ते वाग॑स्यै॒न्द्री
संप॒त्क्षय॑णी वा॒चा मै॑न्द्रियेणाऽऽवि॑शेत्याहु॒न्द्री वै
वाग्वाच॑मे॒वैन्द्री॑मा॒त्मन् ध॑त्ते॥ [38]

(प्रतिष्ठामंहदस्तु विद्युत् वसन्तमेवेन्द्रस्याऽष्टात्रिंशच्च)॥ 11॥

यो वै सं॑प्तद॒शं प्र॒जाप॑तिं य॒ज्ञम॒न्वाय॑त्तं वेद् प्रति॑ य॒ज्ञेन॑
तिष्ठ॑ति॒ न य॒ज्ञाद् भ्र॑ंशत॒ आ श्रा॑वयेति॒ चतु॑रक्षर॒मस्तु॑

श्रौषडिति चतुरक्षरं यजेति द्व्यक्षरं ये यजामह इति पञ्चाक्षरं
 द्व्यक्षरो वषट्कार एष वै संतदशः प्रजापतिर्यज्ञमन्वायत्तो य
 एवं वेद प्रति यज्ञेन तिष्ठति न यज्ञाद् भ्रंशते यो वै यज्ञस्य
 प्रायणं प्रतिष्ठाम् [39]

उदयनं वेद प्रतिष्ठितेनारिष्टेन यज्ञेन सुस्थां गच्छत्या
 श्रावयास्तु श्रौषडग्रज ये यजामहे वषट्कार एतद्वै यज्ञस्य
 प्रायणमेषा प्रतिष्ठैतदुदयनं य एवं वेद प्रतिष्ठितेनारिष्टेन यज्ञेन
 सुस्थां गच्छति यो वै सूनृतायै दोहं वेद दुह एवैनां यज्ञो
 वै सूनृताऽऽश्रावयेत्यैवैनामह्वदस्तु [40]

श्रौषडित्युपावासाग्यजेत्युदनैषीद्ये यजामह इत्युपासदद्वषट्कार
 दोग्ध्येष वै सूनृतायै दोहो य एवं वेद दुह एवैनां देवा
 वै सत्रमांसत तेषां दिशोऽदस्यन्त एतामाद्रा पङ्क्तिमपश्यन्ना
 श्रावयेति पुरोवातमजनयन्नस्तु श्रौषडित्यभ्रं समप्लावयन्
 यजेति विद्युतम् [41]

अजनयन् ये यजामह इति प्रावर्षयन्नभ्यस्तनयन्
 वषट्कारेण ततो वै तेभ्यो दिशः प्राप्यायन्त य एवं वेद
 प्रास्मै दिशः प्यायन्ते प्रजापतिं त्वोवेद प्रजापतिस्त्वंवेद यं

प्रजापतिर्वेद स पुण्यो भवत्येष वै छन्दस्यः प्रजापतिरा
 श्रावयास्तु श्रौषड्यज ये यजामहे वषट्कारो य एवं वेद पुण्यो
 भवति वसन्तम् [42]

ऋतूनां प्रीणामीत्याहर्तवो वै प्रयाजा ऋतूनेव प्रीणाति
 तैऽस्मै प्रीता यथापूर्वं कल्पन्ते कल्पन्तेऽस्मा ऋतवो
 य एवं वेदाग्नीषोमयोरहं देवयज्यया चक्षुष्मान्
 भूयासमित्याहाग्नीषोमाभ्यां वै यज्ञश्चक्षुष्मान् ताभ्यामेव
 चक्षुरात्मन् धत्तेऽग्नेरहं देवयज्ययान्नादो भूयासमित्याहाग्निर्वै
 देवानामन्नादस्तेनैव [43]

अन्नाद्यमात्मन् धत्ते दब्धिरस्यदब्धो भूयासममुं
 दभेयमित्याहैतया वै दब्ध्या देवा असुरानदभ्रुवन्
 तयैव भ्रातृव्यं दभ्नोत्यग्नीषोमयोरहं देवयज्यया वृत्रहा
 भूयासमित्याहाग्नीषोमाभ्यां वा इन्द्रो वृत्रमहन् ताभ्यामेव
 भ्रातृव्यः स्तृणुत इन्द्राग्नियोरहं देवयज्ययेन्द्रियाव्यन्नदो
 भूयासमित्याहेन्द्रियाव्येवान्नादो भवतीन्द्रस्य [44]

अहं देवयज्ययेन्द्रियावी भूयासमित्याहेन्द्रियाव्यैव
 भवति महेन्द्रस्याहं देवयज्यया जेमानं महिमानं

गमेयमित्याह जेमानमेव महिमानं गच्छत्यग्नेः स्विष्टकृतोऽहं
 दैवयज्ययाऽऽयुष्मान् यज्ञेन प्रतिष्ठां गमेयमित्याहायुरेवात्मन्
 धत्ते प्रति यज्ञेन तिष्ठति॥ 45॥

(वृत्रहत्येऽनुं गायत्रिणोऽध्वराणां परावतोऽस्यामृष्टार्चत्वारिंशच्च)॥ 12॥

इन्द्रं वो विश्वतस्परि हवामहे जनेभ्यः। अस्माकमस्तु
 केवलः॥ इन्द्रं नरो नेमधिता हवन्ते यत्पार्या युनजते
 धियस्ताः। शूरो नृषांता शवसश्चकान आ गोमति व्रजे भजा
 त्वं नः॥ इन्द्रियाणि शतक्रतो या ते जनेषु पञ्चसु। इन्द्र
 तानि त आ वृणे॥ अनु ते दायि मह इन्द्रियाय सत्रा ते
 विश्वमनु वृत्रहत्यै। अनु [46]

क्षत्रमनु सहो यजत्रेन्द्र देवेभिरनु ते नृषह्यै॥ आ
 यस्मिन्त्सप्त वासवास्तिष्ठन्ति स्वारुहो यथा। ऋषिर्ह
 दीर्घश्रुत्तम इन्द्रस्य घर्मो अतिथिः॥ आमासु पक्वमैरय आ
 सूर्यः रोहयो दिवि। घर्मं न सामन्तपता सुवृक्तिभिर्जुष्टं
 गिर्वणसे गिरः॥ इन्द्रमिद्राथिनो बृहदिन्द्रमर्केभिर्किणः।
 इन्द्रं वाणीरनूषत॥ गायन्ति त्वा गायत्रिणः [47]

अर्चन्त्यर्कमर्किणः। ब्रह्माणस्त्वा शतक्रतुवुद्धः शमिव

येमिरे॥ अ॒होमु॒चे प्र भ॑रेमा मनी॒षामो॑षिष्ठ॒दाब्ने॑ सु॒म॒तिं
 गृ॒णा॒नाः। इ॒दमिन्द्र॑ प्र॒ति ह॒व्यं गृ॑भाय स॒त्याः सं॒न्तु
 यज॑मानस्य का॒माः॥ वि॒वेष॑ यन्मा॑ धि॒षणा॑ ज॒जान॑ स्तवै
 पु॒रा पा॒र्यादिन्द्र॑महः॥ अ॒ह॒सो यत्र॑ पी॒पर॒द्यथा॑ नो ना॒वेव॑
 या॒न्तमु॒भये॑ हवन्ते॥ प्र स॒म्राजं॑ प्रथ॒ममध्व॑राणाम् [48]

अ॒होमु॒चं वृ॒षभं॑ य॒ज्ञिया॑नाम्। अ॒पां न॒पात॑मश्विना
 ह॒यन्त॑म॒स्मिन्न॑र इन्द्रि॒यं ध॑त्त॒मोजः॑॥ वि न॑ इन्द्र॒ मृधो॑
 जहि॑ नी॒चा यच्छ॑ पृ॒तन्य॑तः। अ॒ध॒स्पदं॑ त॒र्मा कृ॑धि यो
 अ॒स्मा॒ अभि॑दास॒ति॥ इन्द्र॑ क्ष॒त्रम॑भि वा॒ममो॑जोऽजा॒यथा॑
 वृ॒षभ च॑र्षणी॒नाम्। अ॒पा॒नुदो॑ ज॒न॒ममि॑त्र॒यन्त॑मु॒रु दे॒वेभ्यो॑
 अ॒कृ॒णोरु॑ लो॒कम्॥ मृ॒गो न भी॑मः कु॒च॒रो गि॑रि॒ष्ठाः प॑रा॒वतः॑
 [49]

आ ज॑ंगामा॒ पर॑स्याः। सृ॒क॒ शाय॑ प॒विमिन्द्र॑ ति॒ग्मं
 वि शत्रू॑न् ता॒ढि वि मृ॑धो॑ नुदस्व॥ वि शत्रू॑न् वि मृ॑धो॑ नुद॒ वि
 वृ॒त्रस्य॑ ह॒नू रु॒ज। वि म॒न्युमिन्द्र॑ भा॒मि॒तोऽमि॑त्र॒स्याभि॑दास॒तः॥
 त्रा॒ता॒रमिन्द्र॑मवि॒ता॒रमिन्द्र॑ ह॒वेह॑वे सु॒हव॑ शू॒रमिन्द्र॑म्। हु॒वे
 नु श॒क्रं पु॑रु॒हूत॑मिन्द्र॑ स्व॒स्ति नो॑ म॒घवा॑ धा॒त्विन्द्रः॑॥ मा ते॑

अस्याम् [50]

स॒ह॒सा॒व॒न् परि॑ष्टाव॒घाय॑ भूम॒ हरि॑वः परा॒दै। त्राय॑स्व
 नोऽवृ॑केभिर्व॒रूथै॑स्त्वव॒ प्रि॒यासः॑ सूरि॑षु स्याम॥ अन॑वस्ते
 रथ॑मश्वा॒य तक्ष॑न् त्वष्टा॒ वज्रं॑ पुरु॒हूत द्यु॑मन्तम्। ब्र॒ह्माण॒ इन्द्रं॑
 म॒ह्यन्तो अ॒र्कैरव॑र्धयन्न॒हये॑ हन्त॒वा उ॑॥ वृ॒ष्णे यत् ते॒ वृष॑णो
 अ॒र्कम॑र्चा॒निन्द्र॒ ग्रावा॑णो॒ अदि॑तिः स॒जोषाः॑। अ॒न॒श्वासो॒ ये
 प॒वयो॑ऽर॒था इन्द्रे॑षिता अ॒भ्यव॑र्तन्त॒ दस्यू॑न्॥ [51]

॥सप्तमः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे सप्तमः प्रश्नः॥

(विद्वान्भ्याये च प्राश्नन्ति यां वै म एकाग्रविंशतिश्च)॥ 1॥

तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे सप्तमप्रश्नप्रारम्भः। हरिः
 ओम्। पा॒क॒य॒ज्ञं वा अ॒न्वाहि॑ताग्नेः प॒शव॑ उप॒ तिष्ठ॑न्त॒ इडा॒
 खलु॑ वै पा॒क॒य॒ज्ञः सैषा॑न्तरा प्र॒याजा॑नूया॒जान् यज॑मानस्य
 लो॒केऽव॑हिता॒ तामा॑हि॒यमा॑णाम॒भि म॑न्त्रयेत् सु॒रूप॑वर्षवर्ण
 ए॒हीति॑ प॒शवो॒ वा इडा॑ प॒शूने॒वोप॑ ह्वयते य॒ज्ञं वै दे॒वा अदु॑हन्
 य॒ज्ञोऽसु॑रा॒ अदु॑हत् तेऽसु॑रा य॒ज्ञदु॑ग्धाः परा॑ऽभवन् यो वै
 य॒ज्ञस्य॒ दोहं॑ वि॒द्वान् [1]

यज॒तेऽप्य॒न्यं यज॑मानं दुहे सा मे स॒त्याऽऽशीर॒स्य
य॒ज्ञस्य॑ भूया॒दित्या॑हैष वै य॒ज्ञस्य॒ दोह॑स्तेनै॒वैनं॑ दुहे प्र॒त्ता
वै गौर्दुहे॑ प्र॒त्तेडा॒ यज॑मानाय दुह ए॒ते वा इडा॑यै स्तना
इडोप॑हृतेति वा॒युर्व॒थ्सो यर्हि॑ होतेडामुप॒ह्वये॑त॒ तर्हि॑
यज॑मानो होता॒रमी॒र्ष्वमाणो॑ वा॒युं मन॑सा ध्यायेत् [2]

मा॒त्रे व॒थ्समु॑पाव॑सृजति॒ सर्वे॑ण॒ वै य॒ज्ञेन॑ दे॒वाः सु॑व॒र्गं
लो॒कमा॑यन् पा॒कय॒ज्ञेन॒ मनु॑रश्रा॒म्यत्सेडा॑ मनु॑मुपाव॑र्तत॒
ता॒न्दे॒वासु॑रा व्य॑ह्वयन्त प्र॒तीचीं॑ दे॒वाः परा॑ची॒मसु॑राः सा
दे॒वानु॑पाव॑र्तत प॒शवो॑ वै तद्दे॒वान॑वृणत प॒शवो॑ऽसु॑रानज॒हुर्यं
का॒मये॑ताप॒शुः स्या॒दिति॑ परा॑चीं॒ तस्ये॒डामु॑प॒ह्वये॑ताप॒शुरे॒व
भ॑वति॒ यं [3]

का॒मये॑त पशु॒मान्थ॒स्यादि॑ति॒ प्र॒तीचीं॑ तस्ये॒डामु॑प॒ह्वये॑त
पशु॒माने॒व भ॑वति ब्रह्म॒वादि॒नो वद॑न्ति स त्वा इ॒डामु॑प॒ह्वये॑त॒
य इ॒डामु॑प॒ह्वया॒त्मान॑मि॒डाया॑मुप॒ह्वये॑तेति॒ सा नः॑ प्रि॒या
सुप्र॑तू॒र्तिर्म॒घोनी॒त्याहे॒डामे॒वोप॒ह्वया॑ऽऽत्मान॑मि॒डाया॑मुप॑ ह्वयते
व्य॑स्तमि॒व वा ए॒तद्य॒ज्ञस्य॒ यदि॒डां सा॒मि प्रा॒श्नन्ति॑ [4]

सा॒मि मा॑र्जयन्त ए॒तत् प्र॒ति वा अ॑सु॒राणां॑ य॒ज्ञो व्य॑च्छिद्यत॒

ब्रह्मणा देवाः समदधुर्बृहस्पतिस्तनुतामिमं न इत्याहु ब्रह्म
वै देवानां बृहस्पतिर्ब्रह्मणैव यज्ञं संदधाति विच्छिन्नं यज्ञं
समिमं दधात्वित्याहु संतत्यै विश्वे देवा इह मादयन्तामित्याहु
संतत्यैव यज्ञं देवेभ्योऽनु दिशति यां वै [5]

यज्ञे दक्षिणां ददाति तामस्य पशवोऽनु संक्रामन्ति स एष
ईजानोऽपशुर्भावुको यजमानेन खलु वै तत्कार्यमित्याहु र्यथा
देवत्रा दत्तं कुर्वीतात्मन् पशून् रमयेतेति ब्रध्न पिन्वस्वेत्याहु
यज्ञो वै ब्रध्नो यज्ञमेव तन्महयत्यथो देवत्रैव दत्तं कुरुत
आत्मन् पशून् रमयते ददतो मे मा क्षायीत्याहाक्षितिमेवोपैति
कुर्वतो मे मोषं दसदित्याहु भूमानमेवोपैति॥ [6]

(गौर्वा अस्यै तत् प्रतिष्ठाऽह्मथा इति विश्वतिश्च)॥ 2॥

संश्रवा ह सौवर्चनसस्तुमिञ्जमौपोदितिमुवाच
यत्सत्रिणां होताऽभूः कामिडामुपाह्वथा इति तामुपाह्व इति
होवाच या प्राणेन देवान् दाधार व्यानेन मनुष्यान्पानेन
पितृनितीं छिनत्ति सा न छिनत्ती (३) इति छिनत्तीति
होवाच शरीरं वा अस्यै तदुपाह्वथा इति होवाच गौर्वै [7]

अस्यै शरीरं गां वाव तौ तत्पर्यवदतां या यज्ञे दीयते सा

प्रा॒णेन॑ दे॒वान् दा॑धार॒ यया॑ मनु॒ष्या जी॑वन्ति॒ सा व्या॒नेन॑
मनु॒ष्यान् यां पि॒तृभ्यो॑ घ्नन्ति॒ साऽपा॒नेन॑ पि॒तृन् य ए॒वं
वेद॑ पशु॒मान् भ॑वत्यथ॒ वै तामुपा॑ह् इति॑ होवाच॒ या प्र॒जाः
प्र॒भवं॑न्तीः प्रत्या॒भव॑तीत्यन्नं॒ वा अ॑स्यै॒ तत् [8]

उपा॑ह्था इति॑ होवाचौष॑धयो॒ वा अ॑स्या अन्न॒मोष॑धयो॒ वै
प्र॒जाः प्र॒भवं॑न्तीः प्रत्या॒ भव॑न्ति॒ य ए॒वं वेद॑न्नादो भ॑वत्यथ॒
वै तामुपा॑ह् इति॑ होवाच॒ या प्र॒जाः प॑रा॒भव॑न्तीरनु॒गृह्णा॑ति
प्रत्या॒भव॑न्तीर्गृह्णा॑तीति॑ प्रति॒ष्ठां वा अ॑स्यै॒ तदुपा॑ह्था इति॑
होवाच॑यं वा अ॑स्यै॒ प्रति॒ष्ठा [9]

इ॒यं वै प्र॒जाः प॑रा॒भव॑न्तीरनु॒गृह्णा॑ति प्रत्या॒भव॑न्तीर्गृह्णा॑ति॒ य
ए॒वं वेद॑ प्रत्ये॒व ति॑ष्ठत्यथ॒ वै तामुपा॑ह् इति॑ होवाच॒ यस्यै॑
नि॒क्रम॑णे घृ॒तं प्र॒जाः संजी॑वन्तीः पिब॒न्तीति॑ छि॒नत्ति॑ सा न
छि॒न॒त्ती (३) इति॑ न छि॒न॒त्तीति॑ होवाच॒ प्र तु ज॑नय॒तीत्ये॑ष
वा इडा॒मुपा॑ह्था इति॑ होवाच॒ वृष्टि॑र्वा इडा॒ वृष्ट्यै॑ वै नि॒क्रम॑णे
घृ॒तं प्र॒जाः संजी॑वन्तीः पिबन्ति॒ य ए॒वं वेद॑ प्रैव जा॑यतेऽन्नादो
भव॑ति॥ [10]

(अ॒न्वाह्ये॑ण प्र॒जाप॑तेरसि॒ ह्यमु॑ष्मि॒ह्नौके पञ्च॑दश च)॥ 3॥

प॒रोक्षं॑ वा अ॒न्ये दे॒वा इ॒ज्यन्ते॑ प्र॒त्यक्ष॑म॒न्ये यद्य॑ज॑ते॒ य ए॒व

दे॒वाः प॒रोक्षमि॑ज्यन्ते॒ ताने॒व तद्य॑जति॒ यद॑न्वा॒हार्य॑मा॒हर॑त्ये॒ते
वै दे॒वाः प्र॒त्यक्षं॑ यद् ब्रा॑ह्म॒णास्ता॑ने॒व तेन॑ प्री॒णात्य॑थो
दक्षि॑णै॒वास्यै॑षाऽथो॑ य॒ज्ञस्यै॒व छि॒द्रम॑पि॒ दधा॑ति॒ यद्वै य॒ज्ञस्य॑
ऋ॒रं यद्वि॑लि॒ष्टं तद॑न्वा॒हार्ये॑ण [11]

अ॒न्वाह॑रति॒ तद॑न्वा॒हार्य॑स्यान्वा॒हार्य॑त्वं दे॒वदू॑ता वा
ए॒ते यदृ॑त्विजो॒ यद॑न्वा॒हार्य॑मा॒हर॑ति दे॒वदू॑ताने॒व प्री॑णाति
प्र॒जाप॑तिर्दे॒वेभ्यो॑ य॒ज्ञान् व्यादि॑शत् स रि॑रिचा॒नोऽम॑न्यत्
स ए॒तम॑न्वा॒हार्य॑मभ॑क्तमपश्यत् तमा॒त्मन्ना॑धत् स वा ए॒ष
प्रा॑जाप॒त्यो यद॑न्वा॒हार्यो॑ यस्यै॒वं वि॒दुषो॑ऽन्वा॒हार्य॑ आ॒ह्रिय॑ते
सा॒क्षादे॒व प्र॒जाप॑तिमृ॒ध्नोत्य॑परि॒मितो नि॒रुप्योऽप॑रि॒मितः
प्र॒जाप॑तिः प्र॒जाप॑तेः [12]

आ॒प्त्यै दे॒वा वै यद्य॑ज्ञेऽकु॑र्वत् तद॑सुरा अकु॑र्वत् ते दे॒वा ए॒तं
प्रा॑जाप॒त्यम॑न्वा॒हार्य॑मपश्यन् तम॒न्वाह॑रन्त॒ ततो॑ दे॒वा अभ॑वन्
परा॑सुरा॒ यस्यै॒वं वि॒दुषो॑ऽन्वा॒हार्य॑ आ॒ह्रिय॑ते भव॑त्या॒त्मना॑
परा॑स्य॒ भ्रातृ॑व्यो भवति य॒ज्ञेन॒ वा इ॒ष्टी प॒क्वेन॑ पू॒र्त्ती यस्यै॒वं
वि॒दुषो॑ऽन्वा॒हार्य॑ आ॒ह्रिय॑ते स त्वे॒वेष्टा॑पू॒र्त्ती प्र॒जाप॑तेर्भा॒गोऽसि॑

[13]

इत्याह प्रजापतिमेव भागधेयेन समर्धयत्यूर्जस्वान्
 पयस्वानित्याहोर्जमेवास्मिन् पयो दधाति प्राणापानौ
 मे पाहि समानव्यानौ मे पाहीत्याहाऽऽशिषमेवैतामा
 शास्तेऽक्षितोऽस्यक्षित्यै त्वा मा मे क्षेष्ठा अमुत्रामुष्मिल्लोक
 इत्याह क्षीयते वा अमुष्मिल्लोकेऽन्नमितः प्रदानं
 ह्यमुष्मिल्लोके प्रजा उपजीवन्ति यदेवमभिमृशत्यक्षितिमेवैनद्रमर
 नास्यामुष्मिल्लोकेऽन्नं क्षीयते॥ [14]

(दर्शपूर्णमासयोरुभयतो देवाश्चाः सुरेताः प्रजापतिर्मिथुनेनाऽऽप्रोत्यष्टौ च)॥ 4॥

बर्हिषोऽहं देवयज्यया प्रजावान् भूयासमित्याह
 बर्हिषा वै प्रजापतिः प्रजा असृजत तेनैव प्रजाः
 सृजते नराशंसस्याहं देवयज्यया पशुमान् भूयासमित्याह
 नराशंसैर्न वै प्रजापतिः पशून्सृजत तेनैव पशून्सृजतेऽग्नेः
 स्विष्टकृतोऽहं देवयज्ययाऽऽयुष्मान् यज्ञेन प्रतिष्ठां
 गमेयमित्याहाऽऽयुरेवात्मन् धत्ते प्रति यज्ञेन तिष्ठति
 दर्शपूर्णमासयोः [15]

वै देवा उज्जितिमनूदंजयन् दर्शपूर्णमासाभ्यामसुरानपानुदन्त

दर्शपूर्णमासयोरैव देवतानां यजमान उज्जितिमनूजयति
 दर्शपूर्णमासाभ्यां भ्रातृव्यानपे नुदते वाजवतीभ्यां व्यूहृत्यन्नं
 वै वाजोऽन्नमेवावरुन्धे द्वाभ्यां प्रतिष्ठित्यै यो वै यज्ञस्य द्वौ
 दोहौ विद्वान् यजंत उभयतः [16]

एव यज्ञं दुहे पुरस्ताच्चोपरिष्ठाच्चैष वा अन्यो यज्ञस्य दोह
 इडाया मन्यो यर्हि होता यजमानस्य नाम गृहीयात् तर्हि
 ब्रूयादेमा अग्नन्नाशिषो दोहंकामा इति सः स्तुता एव देवता
 दुहेऽथो उभयत एव यज्ञं दुहे पुरस्ताच्चोपरिष्ठाच्च रोहितेन
 त्वाऽग्निर्देवतां गमयत्वित्याहुते वै देवाश्वाः [17]

यजमानः प्रस्तरो यदेतैः प्रस्तरं प्रहरति देवाश्चैरेव
 यजमानः सुवर्गं लोकं गमयति वि ते मुञ्चामि रशना वि
 रश्मीनित्याहुष वा अग्नेर्विमोकस्तेनैवैनं वि मुञ्चति विष्णोः
 शंयोरहं देवयज्यया यज्ञेन प्रतिष्ठां गमेयमित्याह यज्ञो वै
 विष्णुर्यज्ञ एवान्ततः प्रति तिष्ठति सोमस्याहं देवयज्यया
 सुरेताः [18]

रेतो धिषीयेत्याह सोमो वै रेतोधास्तेनैव रेत आत्मन्
 धत्ते त्वष्टरहं देवयज्यया पशूनां रूपं पुषेयमित्याह त्वष्टा

वै पशूनां मिथुनानां रूपकृत्तेनैव पशूनां रूपमात्मन् धत्ते
 देवानां पत्नीरग्निर्गृहपतिर्यज्ञस्य मिथुनं तयोरहं देवयज्यया
 मिथुनेन प्र भूयासमित्याहेतस्माद्वै मिथुनात्प्रजापतिर्मिथुनेन
 [19]

प्राजायतु तस्मादेव यजमानो मिथुनेन प्र जायते
 वेदोऽसि वित्तिरसि विदेयेत्याह वेदेन वै देवा असुराणां वित्तं
 वेद्यमविन्दन्त तद्वेदस्य वेदत्वं यद्यद् भ्रातृव्यस्याभिध्यायेत्
 तस्य नाम गृहीयात् तदेवास्य सर्वं वृद्धे घृतवन्तं कुलायिनं
 रायस्पोषं सहस्रिणं वेदो ददातु वाजिनमित्याह प्र सहस्रं
 पशूनां प्रोत्याऽस्य प्रजायां वाजी जायते य एवं वेद॥ [20]

(इत्येतदवभृथो दिशः सुप्तं च)॥ 5॥

ध्रुवां वै रिच्यमानां यज्ञोऽनु रिच्यते यज्ञं यजमानो
 यजमानं प्रजा ध्रुवामाप्यायमानां यज्ञोऽन्वा प्यायते यज्ञं
 यजमानो यजमानं प्रजा आ प्यायतां ध्रुवा घृतेनेत्याह
 ध्रुवामेवाऽऽप्याययति तामाप्यायमानां यज्ञोऽन्वा प्यायते यज्ञं
 यजमानो यजमानं प्रजाः प्रजापतेर्विभान्नाम लोकस्तस्मिं
 स्त्वा दधामि सह यजमानेनेति [21]

आहायं वै प्रजापतेर्विभान्नामं लोकस्तस्मिन्नेवैनं
 दधाति सह यजमानेन रिच्यत इव वा एतद्यद्यजते
 यद्यजमानभागं प्राश्नात्यात्मानमेव प्रीणात्येतावान् वै यज्ञो
 यावान् यजमानभागो यज्ञो यजमानो यद्यजमानभागं
 प्राश्नाति यज्ञ एव यज्ञं प्रतिष्ठापयत्येतद्वै सूयवसः सोदकं
 यद्वरुहिश्चाऽऽपश्चैतत् [22]

यजमानस्याऽऽयतनं यद्वेदिर्यत् पूर्णपात्रमन्तर्वेदि
 निनयति स्व एवाऽऽयतने सूयवसः सोदकं कुरुते
 सदसि सन्मे भूया इत्याहाऽऽपो वै यज्ञ आपोऽमृतं
 यज्ञमेवामृतमात्मन्धत्ते सर्वाणि वै भूतानि व्रतमुपयन्तमनूपं
 यन्ति प्राच्यां दिशि देवा ऋत्विजो मार्जयन्तामित्याहैष वै
 दर्शपूर्णमासयोरवभृथः [23]

यान्येवैनं भूतानि व्रतमुपयन्तमनूपयन्ति तैरेव
 सहावभृथमवैति विष्णुमुखा वै देवाश्छन्दोभिरिमाल्लोकाननप-
 जय्यमभ्यजयन् यद्विष्णुक्रमान् क्रमते विष्णुरेव भूत्वा
 यजमानश्छन्दोभिरिमाल्लोकाननपजय्यमभि जयति विष्णोः
 क्रमोऽस्यभिमातिहेत्याह गायत्री वै पृथिवी त्रैष्टुभमन्तरिक्षं

जागंती द्यौरानुष्टुभीर्दिशश्छन्दोभिरेवेमाल्लोकान् यथापूर्वमभि
जयति॥ [24]

(यः स माशिषं गृहपतु इत्याहु यस्य पुत्रो ब्रतमेव खलु वै चतुर्विंशतिश्च)॥ 6॥

अगन्म सुवः सुवर्गन्मेत्याह सुवर्गमेव लोकमेति
संदृशस्ते मा छित्सि यत्ते तपस्तस्मै ते मा वृक्षीत्याह
यथायजुरेवैतत् सुभूरसि श्रेष्ठो रश्मीनामायुर्धा अस्यायुर्मे
धेहीत्याहाऽऽशिषमेवैतामा शास्ते प्र वा एषोऽस्माल्लोकाच्च्यवते
यः [25]

विष्णुक्रमान् क्रमते सुवर्गाय हि लोकाय विष्णुक्रमाः
क्रम्यन्ते ब्रह्मवादिनो वदन्ति स त्वै विष्णुक्रमान्
क्रमेत य इमाल्लोकान् भ्रातृव्यस्य संविद्य पुनरिमं
लोकं प्रत्यवरोहेदित्येष वा अस्य लोकस्य प्रत्यवरोहो
यदाहेदमहममुं भ्रातृव्यमाभ्यो दिग्भ्योऽस्यै दिव इतीमानेव
लोकान्भ्रातृव्यस्य संविद्य पुनरिमं लोकं प्रत्यवरोहति सं
[26]

ज्योतिषाऽभूवमित्याहास्मिन्नेव लोके प्रति तिष्ठत्यैन्द्रीमावृतम्
इत्याहासौ वा आदित्य इन्द्रस्तस्यैवाऽऽ- वृतमनु पर्यावर्तते

दक्षिणा पर्यावर्तते स्वमेव वीर्यमनु पर्यावर्तते तस्मादक्षिणोऽर्ध
 आत्मनो वीर्यावत्तरोऽथो आदित्यस्यैवाऽऽवृतमनु पर्यावर्तते
 समहं प्रजया सं मया प्रजेत्याहाऽऽशिषम् [27]

एवैतामा शास्ते समिद्धो अग्ने मे दीदिहि समेद्धा
 ते अग्ने दीद्यासमित्याह यथायजुरेवैतद्वसुमान् यज्ञो
 वसीयान् भूयासमित्याहाऽऽशिषमेवैतामा शास्ते बहु वै
 गार्हपत्यस्यान्ते मिश्रमिव चर्यत आग्निपावमानीभ्यां
 गार्हपत्यमुप तिष्ठते पुनात्येवाग्निं पुनीत आत्मानं द्वाभ्यां
 प्रतिष्ठित्या अग्ने गृहपत इत्याह [28]

यथायजुरेवैतच्छतं हिमा इत्याह शतं त्वा
 हेमन्तानिन्धिषीयेति वावैतदाह पुत्रस्य नाम गृह्णात्यन्नादमेवैनं
 करोति तामाशिषमा शासे तन्तवे ज्योतिष्मतीमिति
 ब्रूयाद्यस्य पुत्रोऽजातः स्यात् तेजस्व्येवास्य ब्रह्मवर्चसी
 पुत्रो जायते तामाशिषमा शासेऽमुष्मै ज्योतिष्मतीमिति
 ब्रूयाद्यस्य पुत्रः [29]

जातः स्यात् तेज एवास्मिन् ब्रह्मवर्चसं दधाति यो वै यज्ञं
 प्रयुज्य न विमुञ्चत्यप्रतिष्ठानो वै स भवति कस्त्वा युनक्ति स

त्वा॒ वि मु॑श्च॒त्वित्या॑ह प्र॒जाप॑तिर्वै कः प्र॒जाप॑तिनै॒वैनं॑ यु॒नक्तिं॑
प्र॒जाप॑तिना॒ वि मु॑श्चति॒ प्रति॑ष्ठित्या ई॒श्वरं॑ वै व्र॒तमवि॑सृष्टं
प्र॒दहोऽग्ने॑ व्र॒तप॑ते व्र॒तम॑चारिष॒मित्या॑ह व्र॒तमे॒व [30]

वि सृ॑जते॒ शान्त्या॒ अप्र॑दाहाय॒ परा॒ङ् वाव॒ यज्ञ॑ ए॒ति
न नि॑ वर्तते पु॒नर्यो॑ वै य॒ज्ञस्य॑ पु॒नराल॑म्भं वि॒द्वान् यज॑ते
तम॒भि नि॑ वर्तते य॒ज्ञो ब॑भूव॒ स आ ब॑भूवेत्या॒हैष वै य॒ज्ञस्य॑
पु॒नराल॑म्भस्तेनै॒वैनं॑ पु॒नराल॑भतेऽन॒वरु॑द्धा वा ए॒तस्य॑ वि॒राड्य
आहि॑ताग्निः सन्न॑स॒भः प॒शवः॑ खलु॒ वै ब्रा॑ह्म॒णस्य॑ स॒भेष्वा
प्राडु॑त्क्रम्य॒ ब्रूया॑द्गोमा॑ अ॒ग्नेऽवि॑मा॑ अ॒श्वी य॒ज्ञ इत्य॑व
स॒भा॑ रु॒न्धे प्र स॒हस्रं॑ प॒शूना॑प्रो॒त्यास्य॑ प्र॒जायां॑ वा॒जी
जा॑यते॥ [31]

(अ॒प्सु न्य॒ङ्गौ पञ्च॑दश च)॥ 7॥

दे॒वं स॒वि॒तः प्र॑सु॒व य॒ज्ञं प्र॑सु॒व य॒ज्ञप॑तिं भ॒गाय॑ दि॒व्यो
गन्ध॑र्वः। के॒तपूः॑ के॒तं नः॑ पु॒नातु॑ वा॒चस्प॑ति॒र्वाच॑म॒द्य स्व॑दाति
नः॥ इन्द्र॑स्य॒ वज्रो॑ऽसि॒ वार्त्र॑घ्नस्त्वया॒ऽयं वृ॒त्रं व॑ध्यात्॥
वाज॑स्य॒ नु प्र॑स॒वे मा॒तरं॑ म॒हीम॑दिति॒ नाम् वच॑सा करामहे।
यस्या॑मि॒दं वि॒श्वं भुव॑नमावि॒वेश॑ तस्या॑ नो दे॒वः स॑वि॒ता धर्म॑

साविषत्॥ अप्सु [32]

अन्तरमृतमप्सु भेषजमपामुत प्रशस्तिष्वश्वा भवथ
वाजिनः॥ वायुर्वा त्वा मनुर्वा त्वा गन्धर्वाः सप्तविंशतिः।
ते अग्रे अश्वमायुञ्जन्ते अस्मिञ्जवमादधुः॥ अपां नपादाशुहेमन्
य ऊर्मिः ककुद्भान् प्रतूर्तिर्वाजसातमस्तेनायं वाजं सेत्॥
विष्णोः क्रमोऽसि विष्णोः क्रान्तमसि विष्णोर्विक्रान्तमस्यङ्कौ
न्यङ्कावभितो रथं यौ ध्वान्तं वाताग्रमनु संचरन्तौ
दूरेहेतिरिन्द्रियावाप्सतत्री ते नोऽग्नयः पप्रयः पारयन्तु॥
[33]

(स्कन्नीत युयवन्पितरा द्विचत्वारिंशच्च)॥ 8॥

देवस्याहं सवितुः प्रसवे बृहस्पतिना वाजजिता वाजं
जेषं देवस्याहं सवितुः प्रसवे बृहस्पतिना वाजजिता
वर्षिष्ठं नाकं रुहेयमिन्द्राय वाचं वदतेन्द्रं वाजं
जापयतेन्द्रो वाजमजयित्। अश्वाजनि वाजिनि वाजेषु
वाजिनीवत्यश्वान्त्समत्सु वाजय॥ अर्वासि सप्तिरसि
वाज्यसि वाजिनो वाजं धावत मरुतां प्रसवे जयत वि
योजना मिमीध्वमध्वनः स्कन्नीत [34]

काष्ठां गच्छतु वाजैवाजेऽवत वाजिनो नो धनेषु विप्रा
 अमृता ऋतज्ञाः॥ अस्य मध्वः पिबत मादयध्वं तृप्ता यात
 पृथिभिर्देवयानैः॥ ते नो अर्वन्तो हवनश्रुतो हवं विश्वे शृण्वन्तु
 वाजिनः॥ मितद्रवः सहस्रसा मेधसाता सनिष्यवः। महो
 ये रत्नं समित्थेषु जग्निरे शं नो भवन्तु वाजिनो हवेषु॥
 देवताता मितद्रवः स्वर्काः। जम्भयन्तोऽहिं वृकं रक्षांसि
 सनेम्यस्मद्युयवन् [35]

अमीवाः॥ एष स्य वाजी क्षिपणिं तुरण्यति ग्रीवायां
 बद्धो अपिकक्ष आसनि। ऋतुं दधिक्रा अनु संतवीत्वत्
 पथामङ्गास्यन्वापनीफणत्॥ उत स्मास्य द्रवतस्तुरण्यतः
 पूर्णं न वेरनु वाति प्रगर्धिनः। श्येनस्यैव ध्रजतो अङ्कसं
 परि दधिक्राव्णः सहोर्जा तरित्रतः॥ आ मा वाजस्य प्रसवो
 जंगम्यादा द्यावापृथिवी विश्वशम्भू। आ मा गन्तां पितरां
 [36]

मातरा चाऽऽमा सोमो अमृतत्वाय गम्यात्॥
 वाजिनो वाजजितो वाजं सरिष्यन्तो वाजं जेष्यन्तो
 बृहस्पतेर्भागमव जिघ्रत वाजिनो वाजजितो वाजं

ससृ॒वाँसो॒ वाजं॑ जि॒गि॒वाँसो॒ बृह॒स्पते॑र्भा॒गे नि मृ॑द्धमि॒यं
वः सा स॒त्या स॒न्धाऽभू॑द्यामिन्द्रे॒ण स॒मध॑ध्व॒मजी॑जिपत
वनस्पतय॒ इन्द्रं॑ वाजं॑ विमु॒च्यध्व॑म्॥ [37]

(अ॒प॒नो वाजा॑य॒ नवं च॑)॥ 9॥

क्ष॒त्रस्यो॒ल्ब॑मसि क्ष॒त्रस्य॒ योनि॑रसि जाय॒ एहि॑
सुवो॒ रोहा॑व॒ रोहा॑व॒ हि सुव॑र॒हं ना॑वुभयोः सुवो॒
रोक्ष्यामि॒ वाजं॑श्च प्रस॒वश्चा॑पिजश्च॒ ऋतु॑श्च सुव॑श्च मूर्धा च॒
व्यश्जि॑यश्चाऽऽन्त्याय॒नश्चान्त्य॑श्च भौव॒नश्च भुव॑न॒श्चाधि॑पतिश्च।
आयु॑र्य॒ज्ञेन॑ कल्पतां प्रा॒णो य॒ज्ञेन॑ कल्पतामपा॒नः [38]

य॒ज्ञेन॑ कल्पतां व्या॒नो य॒ज्ञेन॑ कल्पतां चक्षु॑र्य॒ज्ञेन॑
कल्पता॑ँ श्रोत्रं॑ य॒ज्ञेन॑ कल्पतां मनो॑ य॒ज्ञेन॑ कल्पतां
वाग्य॒ज्ञेन॑ कल्पतामा॒त्मा य॒ज्ञेन॑ कल्पतां य॒ज्ञो य॒ज्ञेन॑
कल्पता॑ँ सुव॑र्दे॒वाँ अ॑गन्मा॒मृता॑ अभू॒म प्र॒जाप॑तेः प्र॒जा
अ॒भू॒म स॒म॒हं प्र॒जया॑ सं मया॑ प्र॒जा स॒म॒हँ रा॒यस्पोषे॑ण॒
सं मया॑ रा॒यस्पोषो॑ऽन्नाय॒ त्वाऽन्ना॑द्याय॒ त्वा वाजा॑य॒ त्वा
वाज॑जित्यायै॑ त्वाऽमृ॒तम॑सि पु॒ष्टि॑रसि प्र॒जन॑नमसि॥ [39]

(र॒यिँ संवि॑तार॒ँ षट्त्रि॑ँशच्च)॥ 10॥

वाज॑स्ये॒मं प्र॑स॒वः सु॑षु॒वे अ॒ग्ने सोम॑ꣳ राजा॑न॒मोष॑धीष्व॒प्सु।
 ता अ॒स्मभ्यं॑ मधु॑मती॒र्भवन्तु॑ व॒यꣳ रा॒ष्ट्रे जा॑ग्रियाम॒ पुरो॑र्हि॒ताः॥
 वाज॑स्ये॒दं प्र॑स॒व आ ब॑भू॒वेमा च॑ वि॒श्वा भुव॑नानि स॒र्वतः॑।
 स वि॒राजं॑ प॒र्येति॑ प्र॒जान॑न् प्र॒जां पु॑ष्टिं व॒र्धय॑मानो अ॒स्मे॥
 वाज॑स्ये॒मां प्र॑स॒वः शि॑श्रिये॒ दिव॑मि॒मा च॑ वि॒श्वा भुव॑नानि
 स॒म्राट्। अ॒दि॒त्सन्तं॑ दा॒पय॑तु प्र॒जान॑न् र॒यिं [40]

च॒ नः॑ स॒र्ववी॑रां॒ नि य॑च्छतु॥ अ॒ग्ने अ॒च्छा व॑दे॒ह नः॑ प्र॒ति
 नः सु॑मना॑ भव। प्र॒ णो॑ यच्छ॒ भुव॑स्पते॒ धन॑दा अ॒सि न॒स्त्वम्॥
 प्र॒ णो॑ यच्छ॒ त्वर्य॑मा प्र॒ भगुः॑ प्र॒ बृह॑स्पतिः। प्र॒ दे॒वाः प्रो॑त
 स॒नृता॑ प्र॒ वाग्दे॒वी द॑दातु नः॥ अ॒र्यम॑णं॒ बृह॑स्पति॒मिन्द्रं॑ दाना॑य
 चो॒दय। वाचं॑ वि॒ष्णुꣳ सर॑स्वतीꣳ सवि॒तार॑म् [41]

च॒ वा॒जिन॑म्॥ सोम॑ꣳ राजा॑नं॒ वरु॑णम॒ग्निम॒न्वार॑भामहे।
 आ॒दि॒त्यान् वि॒ष्णुꣳ सूर्यं॑ ब्र॒ह्माणं॑ च॒ बृह॑स्पतिम्॥ दे॒वस्य॑ त्वा
 सवि॑तुः प्र॑स॒वेऽश्वि॑नो॒र्बाहु॑भ्यां॑ पृ॒ष्णो ह॑स्ता॒भ्याꣳ सर॑स्वत्यै
 वा॒चो य॑न्तु॒र्यन्त्रे॑णा॒ग्नेस्त्वा॑ सा॒म्राज्ये॑ना॒भिषि॑श्चामीन्द्र॑स्य
 बृह॑स्पते॒स्त्वा सा॒म्राज्ये॑ना॒भिषि॑श्चामि॥ [42]

अ॒ग्निरेका॑क्षरेण॒ वाच॑मुद॒जयद॑श्चिनौ॒ द्वा॑क्षरेण प्राणापा॒नावुद॑ज
विष्णु॑र्य॒क्षरेण॒ त्री॒ल्लो॑कानुद॒जयत् सोम॑श्चतु॒रक्षरेण॒ चतु॑ष्पदः
प॒शूनुद॑जयत् पू॒षा पश्चा॑क्षरेण प॒ङ्क्ति॑मुद॒जयद्धा॑ता षड॑क्षरेण॒
षड्॑तूनुद॒जयन्म॑रुतः स॒प्ताक्ष॑रेण स॒प्तप॑दा॒ः श॑क्करीमुद॒जयन्
बृह॑स्पतिर॒ष्टाक्ष॑रेण गाय॒त्रीमुद॑जयन्मि॒त्रो नवा॑क्षरेण त्रि॒वृत्तः॑
स्तोम॑मुद॒जयत् [43]

वरु॑णो दशा॑क्षरेण वि॒राज॑मुद॒जयदिन्द्र॑ एका॑दशाक्षरेण
त्रि॒ष्टुभ॑मुद॒जयद् विश्वे॑ दे॒वा द्वा॑दशाक्षरेण जग॑तीमुद॒जयन्
वस॑व॒स्त्रयो॑दशाक्षरेण त्रयो॑दशः॑ स्तोम॑मुद॒जयन् रु॒द्राश्चतु॑र्दशाक्षरे
चतु॑र्दशः॑ स्तोम॑मुद॒जयन्नादि॑त्याः प॒ञ्चद॑शाक्षरेण प॒ञ्चद॑शः॑
स्तोम॑मुद॒जयन्नादि॑ति॒ष्णोड॑शाक्षरेण षोड॑शः॑ स्तोम॑मुद॒जयत्
प्र॒जाप॑तिः स॒प्तद॑शाक्षरेण सप्त॑दशः॑ स्तोम॑मुद॒जयत्॥ [44]

(कोशंस्तनुवां त्रयोदश च)॥ 12॥

उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोऽसि नृ॒षदं॑ त्वा द्रु॒षदं॑ भुव॒न॒सद॑मिन्द्रा॒य
जुष्टं॑ गृ॒ह्णाम्ये॒ष ते योनि॑रिन्द्रा॒य त्वो॒प॒या॒मगृ॑हीतोऽस्यप्सु॒षदं॑
त्वा घृ॒त॒सदं॑ व्योम॒सद॑मिन्द्रा॒य जुष्टं॑ गृ॒ह्णाम्ये॒ष ते योनि॑रिन्द्रा॒य
त्वो॒प॒या॒मगृ॑हीतोऽसि पृथि॒वि॒षदं॑ त्वाऽन्तरि॒क्ष॒सदं॑

नाक॒सद॒मिन्द्रा॑य जुष्टं॑ गृह्णाम्येष ते॒ योनि॒रिन्द्रा॑य त्वा॥ ये
ग्रहाः॑ पञ्चज॒नीना॒ येषां॑ ति॒स्रः प॑रम॒जाः। दैव्यः॑ कोशः [45]

समु॑जितः। तेषां॑ विशि॑प्रियाणा॒मिष॒मूर्ज॑ꣳ सम॑ग्रभीमेष
ते॒ योनि॒रिन्द्रा॑य त्वा॥ अ॒पाꣳ रस॑मुद्वयसꣳ सूर्य॑रश्मिꣳ
स॒माभू॑तम्। अ॒पाꣳ रस॑स्य॒ यो रस॑स्तं वो॑ गृह्णाम्युत्त॒ममेष
ते॒ योनि॒रिन्द्रा॑य त्वा॥ अ॒या वि॒ष्टा ज॒नय॑न्कर्व॒राणि॒ स हि
घृणि॑रु॒रुर्वरा॑य गा॒तुः। स प्र॒त्युदै॑द्ध॒रुणो॒ मध्वो॒ अग्र॑ꣳ स्वायां॑
यत्त॑नुवां॑ त॒नूमैर॑यत। उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोऽसि प्र॒जाप॑तये त्वा
जुष्टं॑ गृह्णाम्येष ते॒ योनिः॑ प्र॒जाप॑तये त्वा॥ [46]

(ज॒रसा॒ मा तै ह॑र्यश्च सुवीर्यस्याध्येकं च)॥ 13॥

अन्व॑ह मासा॒ अन्वि॑द्वना॒न्यन्वोष॑धीरनु पर्व॒तासः॑।
अन्वि॑न्द्रꣳ रोद॑सी वावशा॒ने अन्वा॑पो अजि॒हत॒ जाय॑मानम्॥
अनु॑ ते दायि म॒ह इन्द्रि॑याय स॒त्रा ते॒ विश्व॑मनु वृत्र॒हत्यै॑। अनु॒
क्ष॒त्रमनु॑ सहो॑ यज॒त्रेन्द्र॑ दे॒वेभि॑रनु॒ ते नृ॑षह्यै॥ इन्द्रा॒णीमा॒सु
ना॒रिषु॑ सु॒पत्नी॑म॒हम॑श्रवम्। न ह्य॒स्या अ॒परं च॒न ज॒रसा॑
[47]

मर॑ते॒ पतिः॑॥ नाहमिन्द्राणि रा॒रण॒ सख्यु॑र्वृषाक॑पेर् ऋ॒ते।

यस्येदमप्य॑ ह॒विः प्रि॒यं दे॒वेषु॑ गच्छ॑ति॥ यो जा॒त ए॒व प्र॑थ॒मो
मन॑स्वान् दे॒वो दे॒वान् क्र॑तु॒ना प॑र्यभूषत्। यस्य॑ शुष्मा॒द्रोद॑सी
अभ्य॑सेतां नृ॒म्णस्य॑ म॒हा स ज॑नासु इन्द्रः॥ आ ते॑ म॒ह
इन्द्रो॒त्युग्र॑ सम॒न्यवो॑ यत् स॒मर॑न्तु सेनाः। पता॑ति दि॒द्युन्न॑र्यस्य
बाहु॑वोर्मा ते॑ [48]

मनो॑ विष्व॒द्रिय॑ग्विचारीत्॥ मा नो॑ म॒र्धीरा॑ भ॒रा द॒द्धि तन्नः॑
प्र दा॒शुषे॑ दा॒तवे॑ भूरि॒ यत् ते॑। नव्ये॑ दे॒ष्णे श॒स्ते अ॒स्मिन् ते॑
उ॒क्थे प्र ब्र॑वाम व॒यमिन्द्र॑ स्तुवन्तः॥ आ तू भ॑र॒ माकि॑रेतत्
परि॑ष्ठाद्विद्वा हि त्वा॒ वसु॑पतिं वसू॒नाम्। इन्द्र॑ यत् ते॒ माहि॑नं
द॒त्रम॑स्त्य॒स्मभ्यं॑ तद्ध॑र्यश्च [49]

प्र य॑न्धि॥ प्र॒दा॒तार॑ हवामह॒ इन्द्र॑मा ह॒विषां॑ व॒यम्। उ॒भा
हि ह॑स्ता॒ वसु॑ना पृ॒णस्वाऽऽप्र॑ यच्छ॒ दक्षि॑णा॒दोत॑ स॒व्यात्॥
प्र॒दा॒ता व॒ज्री वृष॑भस्तुरा॒षाढु॑ष्मी राजा॑ वृ॒त्रहा॑ सोम॒पावा॑।
अ॒स्मिन् य॒ज्ञे ब॒र्हिष्या॑ नि॒षद्या॑था भव॒ यज॑मानाय॒ शं योः॥
इन्द्रः॑ सु॒त्रामा॑ स्ववा॒ अवो॑भिः सुमृ॒डीको॑ भवतु वि॒श्ववै॑दाः।
बाध॑तां द्वेषो॒ अभ॑यं कृ॒णोतु॑ सु॒वीर्य॑स्य [50]

पत॑यः स्याम॥ तस्य॑ व॒यं सु॑म॒तौ य॒ज्ञिय॑स्यापि भ॒द्रे

सौमनसे स्याम। स सुत्रामा स्ववाꣳ इन्द्रो अस्मे आराचिद्वेषः
 सनुतर्युयोतु॥ रेवतीर्नः सधमाद् इन्द्रे सन्तु तुविवाजाः।
 क्षुमन्तो याभिर्मदेम॥ प्रो ष्वस्मै पुरोरथमिन्द्राय शूषमर्चत।
 अभीके चिदु लोककृत् सङ्गे समत्सु वृत्रहा। अस्माकं बोधि
 चोदिता नभन्तामन्यकेषाम्। ज्याका अधि धन्वसु॥ [51]

॥अष्टमः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे अष्टमः प्रश्नः॥

(अग्नीषोमीयं चतुस्त्रिंशच्च)॥ 1॥

अनुमत्यै पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपति धेनुर्दखिणा ये
 प्रत्यञ्चः शम्याया अवशीयन्ते तन्नैर्ऋतमेककपालं कृष्णं
 वासः कृष्णतूषं दखिणा वीहि स्वाहाऽऽहुतिं जुषाण
 एष ते निरऋते भागो भूते हविष्मत्यसि मुञ्चेममꣳहसः
 स्वाहा नमो य इदं चकाराऽऽदित्यं चरुं निर्वपति
 वरो दखिणाऽऽग्नावैष्णवमेकादशकपालं वामनो वृही
 दखिणाऽग्नीषोमीयम् [1]

एकादशकपालꣳ हिरण्यं दखिणैन्द्रमेकादशकपालमृषभो

व॒ही द॒खि॑णाऽऽग्ने॒यम॒ष्टाक॑पालमै॒न्द्रं द॒ध्यृष॑भो व॒ही
 द॒खि॑णैन्द्रा॒ग्रं द्वा॑द॒शक॑पालं वै॒श्वदे॑वं च॒रुं प्र॑थम॒जो व॒त्सो
 द॒खि॑णा सौ॒म्यः श्या॑मा॒कं च॒रुं वा॑सो द॒खि॑णा॒ सर॑स्वत्यै
 च॒रुः सर॑स्वते च॒रुं मि॑थुनौ गावौ द॒खि॑णा॥ [2]

(आग्नेयमष्टादश)॥ 2॥

आ॒ग्ने॒यम॒ष्टाक॑पालं निर्व॑पति सौ॒म्यं च॒रुः सा॑वि॒त्रं
 द्वा॑द॒शक॑पालः सार॑स्वतं च॒रुं पौ॒ष्णं च॒रुं मा॑रु॒तः
 स॒प्तक॑पालं वै॒श्वदे॒वीमा॒मि॒ख्यां द्या॒वापृ॑थि॒व्यमे॑क॒कपाल॑म्॥
 [3]

(वयं यद् विंशतिश्च)॥ 3॥

ऐ॒न्द्रा॒ग्रमे॑का॒दश॑कपालं मा॒रु॒तीमा॒मि॒ख्यां वा॒रु॒णीमा॒मि॒ख्यां
 का॒यमे॑क॒कपालं प्र॒घा॒स्यान् ह॒वाम॑हे म॒रुतो॑ य॒ज्ञवा॑हसः
 क॒र॒म्भेण॑ स॒जोष॑सः॥ मो षू णं इन्द्र पृथ्सु देवास्तु स्म ते
 शु॒ष्मिन्न॑व॒या। म॒ही ह्य॑स्य मी॒दुषो॑ य॒व्या। ह॒विष्म॑तो म॒रुतो॑
 व॒न्द॑ते॒ गीः॥ यद् ग्रामे यदरण्ये यत् स॒भायां यदि॑न्द्रि॒ये।
 यच्छू॒द्रे यद॑र्य ए॒नश्च॑कृ॒मा व॒यम्। यदे॒कस्या॑धि॒ धर्म॑णि॒
 तस्या॑व॒यज॑नमसि॒ स्वाहा॑॥ अ॒क्रन् क॑र्म क॒र्मकृ॑तः स॒ह वा॒चा

मयोभुवा॥ देवेभ्यः कर्म कृत्वाऽस्तं प्रेतं सुदानवः॥ [4]

(हरा निहारं त्रिंशच्च)॥ 4॥

अ॒ग्नयेऽनी॑कवते पुरो॒डाश॑म॒ष्टाक॑पालं निर्वपति सा॒क॑
सूर्ये॑णोद्यता म॒रुद्भ्यः॑ सान्तप॒नेभ्यो॑ म॒ध्यंदि॑ने च॒रुं म॒रुद्भ्यो॑
गृहमे॒धिभ्यः॑ सर्वा॑सां दुग्धे सा॒यं च॒रुं पूर्णा॑ द॒र्वि परा॑ पत॒
सुपूर्णा॑ पुनराप॑त। व॒स्त्रेव॑ वि क्री॒णावहा॑ इष॒मूर्ज॑ शत॒क्रतो॥
देहि॑ मे ददा॑मि ते॒ नि मे॑ धेहि॒ नि ते॑ दधे। नि॒हार॒मिन्नि मे॑
हरा नि॒हारम् [5]

नि ह॑रामि ते॥ म॒रुद्भ्यः॑ क्री॒डिभ्यः॑ पुरो॒डाश॑ स॒प्तक॑पालं
निर्वपति सा॒क॑ सूर्ये॑णोद्यताग्रेयम॒ष्टाक॑पालं निर्वपति
सौम्यं॑ च॒रुं सा॑वि॒त्रं द्वाद॑शकपालं सार॒स्वतं॑ च॒रुं पौष्णं॑
च॒रुमै॑न्द्रा॒ग्नमेका॑दशकपालमै॒न्द्रं च॒रुं वै॑श्वकर्मणमेक॑कपालम्॥
[6]

(हरी मन्मभिरा चतुश्चत्वारिंशच्च)॥ 5॥

सोमा॑य पि॒तृमते॑ पुरो॒डाश॑ षट्क॑पालं निर्वपति पि॒तृभ्यो॑
बर्हि॑षद्भ्यो॑ धा॒नाः पि॒तृभ्यो॑ऽग्नि॒ष्वात्तेभ्यो॑ऽभिवा॒न्यायै॑ दुग्धे
म॒न्थमे॒तत् ते॑ तत् ये च॒ त्वाम॑न्वे॒तत् ते॑ पितामह प्रपितामह

ये च त्वामन्वत्रं पितरो यथाभागं मन्दध्वः सुसंदृशं त्वा
वयं मघवन् मन्दिषीमहि॥ प्र नूनं पूर्णवन्धुरः स्तुतो यासि
वशाः अनु॥ योजा न्विन्द्र ते हरी॥ [7]

अक्षन्नमीमदन्त ह्यव प्रिया अधूषत॥ अस्तौषत स्वभानवो
विप्रा नविष्ठया मती॥ योजा न्विन्द्र ते हरी॥ अख्यन्
पितरोऽमीमदन्त पितरोऽतीतृपन्त पितरोऽमीमृजन्त
पितरः॥ परेत पितरः सोम्या गम्भीरैः पृथिभिः पूर्यैः॥ अथा
पितृन्सुविदत्राः अपीत यमेन ये सधमादं मदन्ति॥ मनो
न्वा हुवामहे नाराशः सेन स्तोमेन पितृणां च मन्मभिः॥
आ [8]

न एतु मनः पुनः क्रत्वे दख्याय जीवसे॥ ज्योक् च सूर्यं
दृशे॥ पुनर्नः पितरो मनो ददातु दैव्यो जनः॥ जीवं व्रातः
सचेमहि॥ यदन्तरिख्यं पृथिवीमुत द्यां यन्मातरं पितरं वा
जिहिःसिम॥ अग्निर्मा तस्मादेनसो गार्हपत्यः प्र मुञ्चतु
दुरिता यानि चकृम करोतु मामनेनसम्॥ [9]

(सुभेपजमिहि त्रीणि च)॥ 6॥

प्रतिपूरुषमेककपालान्निर्वपत्येकमतिरिक्तं यावन्तो गृह्याः

स्मस्तेभ्यः कर्मकरं पशूनां शर्मांसि शर्म यजमानस्य शर्म
 मे यच्छैकं एव रुद्रो न द्वितीयाय तस्थ आखुस्ते रुद्र पशुस्तं
 जुषस्वैष ते रुद्र भागः सह स्वस्त्राऽम्बिकया तं जुषस्व भेषजं
 गवेऽश्वाय पुरुषाय भेषजमथो अस्मभ्यं भेषजं सुभेषजम्
 [10]

यथाऽसति॥ सुगं मेषाय मेष्या अवाम्ब रुद्रमदिमह्यव
 देवं त्र्यम्बकम्॥ यथा नः श्रेयसः कर्द्यथा नो वस्यसः
 कर्द्यथा नः पशुमतः कर्द्यथा नो व्यवसाययात्॥
 त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम्॥ उर्वारुकमिव
 बन्धनान्मृत्योर्मुखीय माऽमृतात्॥ एष ते रुद्र भागस्तं जुषस्व
 तेनावसेन पुरो मूजवतोऽतीह्यवततधन्वा पिनाकहस्तः
 कृत्तिवासाः॥ [11]

(तेभ्यः पञ्चवत्वारिंशच्च)॥ 7॥

ऐन्द्राग्रं द्वादशकपालं वैश्वदेवं चरुमिन्द्राय शुनासीराय
 पुरोडाशं द्वादशकपालं वायव्यं पयः सौर्यमेककपालं
 द्वादशगवः सीरं दक्षिणाऽऽग्नेयमष्टाकपालं निर्वपति
 रौद्रं गावीधुकं चरुमैन्द्रं दधि वारुणं यवमयं चरुं वहिनीं

धेनुर्दखि॑ष्णा॒ ये दे॒वाः पु॒रःसदोऽग्नि॑ने॒त्रा दखि॑ष्ण॒सदो
य॒मने॑त्राः पश्चा॒त्सदः॑ सवि॒तृने॑त्रा उत्त॒रसदो॑ वरु॒णने॑त्रा
उपरि॑षदो बृह॒स्पति॑नेत्रा रख्यो॒हण॒स्ते नः॑ पान्तु ते नोऽव॑न्तु
तेभ्यः॑ [12]

नम॒स्तेभ्यः॑ स्वाहा॒ समू॒ढः रख्यः॑ संद॑ग्धः रख्य॑ इ॒दम॒हः
रख्योऽभि॑ सं द॑हाम्य॒ग्रये॑ रख्यो॒घ्ने स्वाहा॑ य॒माय॑ सवि॒त्रे
वरु॑णाय॒ बृह॒स्पत॑ये दु॒वस्व॑ते रख्यो॒घ्ने स्वाहा॑ प्र॒ष्टिवा॒ही रथो॑
दखि॑ष्णा दे॒वस्य॑ त्वा सवि॒तुः प्र॑स॒वेऽश्वि॑नो॒र्बाहु॑भ्यां पृ॒ष्णो
हस्ता॑भ्यां रख्य॑सो व॒धं जु॑होमि ह॒तः रख्योऽव॑धिष्म॒ रख्यो॑
यद्व॒स्ते तद॑खि॑ष्णा॥ [13]

(निर्घो च)॥ 8॥

धा॒त्रे पु॒रोडा॑शं द्वा॒दश॑कपालं निर्व॑प॒त्यनु॑म॒त्यै
च॒रुः रा॒कायै॑ च॒रुः सि॒नीवा॒ल्यै च॒रुं कु॒ह्वै च॒रुं
मि॒थुनौ॑ गा॒वौ दखि॑ष्णाऽऽ॒ग्रावै॑ष्णव॒मेका॑दशकपालं
निर्व॑प॒त्यैन्द्रा॑वैष्णव॒मेका॑दशकपालं वैष्ण॒वं त्रि॑कपालं
वा॒मनो॑ व॒ही दखि॑ष्णा ऽ॒ग्नीषो॑मीय॒मेका॑दशकपालं
निर्व॑प॒तीन्द्रा॑सो॒मीय॒मेका॑दशकपालः सौ॒म्यं च॒रुं ब॒भ्रुर्दखि॑ष्णा

सोमापौष्णं चरुं निर्वपत्यैन्द्रापौष्णं चरुं पौष्णं चरुः३ श्यामो
दखिषणा वैश्वानरं द्वादशकपालं निर्वपति हिरण्यं दखिषणा
वारुणं यवमयं चरुमश्वो दखिषणा॥ [14]

(सावित्रं द्वादशकपालमाश्वत्यै त्रयस्त्रिंशच्च)॥ 9॥

बारुहस्पत्यं चरुं निर्वपति ब्रह्मणो गृहे शितिपृष्ठो
दखिषणेन्द्रमेकादशकपालः५ राजन्यस्य गृह ऋषभो
दखिषणा ऽऽदित्यं चरुं महिष्यै गृहे धेनुर्दखिषणा नैर्ऋतं
चरुं परिवृत्तयै गृहे कृष्णानां व्रीहीणां नखनिर्भिन्नं कृष्णा
कूटा दखिषणा ऽऽग्नेयमृष्टाकपालः५ सेनान्यो गृहे हिरण्यं
दखिषणा वारुणं दशकपालः५ सूतस्य गृहे महानिरष्टो
दखिषणा मारुतः५ सप्तकपालं ग्रामण्यो गृहे पृश्निर्दखिषणा
सावित्रं द्वादशकपालं [15]

खत्तुर्गृह उपध्वस्तो दखिषणा ऽऽश्विनं द्विकपालः५
संग्रहीतुर्गृहे संवात्यो दखिषणा पौष्णं चरुं भागदुघस्य गृहे
श्यामो दखिषणा रौद्रं गावीधुकं चरुमख्यावापस्य गृहे शबल
उद्धारो दखिषणेन्द्राय सुत्राम्णो पुरोडाशमेकादशकपालं प्रति
निर्वपतीन्द्रायाः५ होमुचेऽयं नो राजा वृत्रहा राजा भूत्वा

वृत्रं वध्यान्मैत्राबारहस्पत्यं भवति श्वेतायै श्वेतवत्सायै दुग्धे
स्वयंमूर्ते स्वयंमथित आज्य आश्वत्थे [16]

पात्रे चतुःसक्तौ स्वयमवपुत्रायै शाखायै कर्णाश्चाकर्णाश्च
तण्डुलान् वि चिनुयाद्ये कर्णाः स पर्यसि बारहस्पत्यो
येऽकर्णाः स आज्ये मैत्रः स्वयंकृता वेदिर्भवति स्वयंदिनं
बर्हिः स्वयंकृत इध्मः सैव श्वेता श्वेतवत्सा दखिषणा॥
[17]

(पशूनां प्राताः पञ्चविंशतिश्च)॥ 10॥

अग्रये गृहपतये पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपति कृष्णानां
व्रीहीणां सोमाय वनस्पतये श्यामाकं चरुं सवित्रे
सत्यप्रसवाय पुरोडाशं द्वादशकपालमाशूनां व्रीहीणां
रुद्राय पशुपतये गावीधुकं चरुं बृहस्पतये वाचस्पतये नैवारं
चरुमिन्द्राय ज्येष्ठाय पुरोडाशमेकादशकपालं महाव्रीहीणां
मित्राय सत्यायाऽऽम्बानां चरुं वरुणाय धर्मपतये यवमयं
चरुं सविता त्वां प्रसवानां सुवतामग्निर्गृहपतीनां सोमो
वनस्पतीनां रुद्रः पशूनां [18]

बृहस्पतिर्वाचामिन्द्रो ज्येष्ठानां मित्रः सत्यानां वरुणो

धर्मपतीनां ये देवा देवसुवः स्थ त इममांमुष्यायुणम-
 नमित्राय सुवध्वं महते क्षत्राय महत आधिपत्याय
 महते जानराज्यायैष वो भरता राजा सोमोऽस्माकं
 ब्राह्मणानां९ राजा प्रति त्यन्नाम राज्यमधायि स्वां
 तनुवं वरुणो अशिश्चेच्छुचैर्मित्रस्य व्रत्या अभूमामन्महि
 महत ऋतस्य नाम सर्वे व्राता वरुणस्याभूवन्वि मित्र
 एवैररातिमतारीदसूषुदन्त यज्ञिया ऋतेन व्यु त्रितो
 जरिमाणं न आनङ् विष्णोः क्रमोऽसि विष्णोः क्रान्तमसि
 विष्णोर्विक्रान्तमसि॥ [19]

(अत्येकांश च)॥ 11॥

अर्थेतः स्थाऽपां पतिरसि वृषास्यूर्मिर्वृषसेनोऽसि
 व्रजखितः स्थ मरुतामोजः स्थ सूर्यवर्चसः स्थ सूर्यत्वचसः
 स्थ मान्दाः स्थ वाशाः स्थ शक्ररीः स्थ विश्वभृतः स्थ
 जनभृतः स्थाऽग्नेस्तैजस्याः स्थाऽपामोषधीनां९ रसंस्थाऽपो
 देवीर्मधुमतीरगृह्णन्नूर्जस्वती राजसूयाय चितानाः।
 याभिर्मित्रावरुणावभ्यषिश्चन् याभिरिन्द्रमनयन्नत्यरातीः॥
 राष्ट्रदाः स्थ राष्ट्रं दत्त स्वाहा राष्ट्रदाः स्थ राष्ट्रमुष्मै दत्त॥

[20]

(शिशुरिन्द्रस्यैकं चत्वारिंशच्च)॥ 12॥

देवीरापः सं मधुमतीर्मधुमतीभिः सृज्यध्वं महि वर्चः
 क्षत्रियाय वन्वाना अनाधृष्टाः सीदतोर्जस्वतीर्महि वर्चः
 क्षत्रियाय दधतीरनिभृष्टमसि वाचो बन्धुस्तपोजाः सोमस्य
 दात्रमसि शुक्रा वः शुक्रेणोत्पुनामि चन्द्राश्चन्द्रेणामृता अमृतेन
 स्वाहा राजसूयाय चितानाः॥ सधमादौ द्युम्निनीरूर्ज एता
 अनिभृष्टा अपस्युवो वसानः। पस्त्यासु चक्रे वरुणः
 सधस्थमपां शिशुः [21]

मातृतमास्वन्तः॥ रक्षत्रस्योल्बमसि रक्षत्रस्य
 योनिरस्याविन्नो अग्निर्गृहपतिराविन्न इन्द्रो वृद्धश्रवा
 आविन्नः पूषा विश्ववेदा आविन्नो मित्रावरुणावृतावृधावाविन्ने
 द्यावापृथिवी धृतव्रते आविन्ना देव्यदितिर्विश्वरूप्याविन्नो
 ऽयमसावामुष्यायणोऽस्यां विश्वस्मिन् राष्ट्रे महते रक्षत्राय
 महत आधिपत्याय महते जानराज्यायेष वो भरता राजा
 सोमोऽस्माकं ब्राह्मणानां राजेन्द्रस्य [22]

वज्रोऽसि वार्त्रघ्नस्त्वयायं वृत्रं वेध्याच्छत्रुबाधनाः स्थ

पा॒त मा॑ प्र॒त्यञ्च॑ पा॒त मा॑ ति॒र्यञ्च॑म॒न्वञ्च॑ मा पा॒त दि॒ग्भ्यो॑
 मा॑ पा॒तु वि॒श्वा॑भ्यो मा ना॒ष्ट्राभ्यः॑ पा॒तु हि॒र॑ण्यवर्णावुषसा॑
 वि॒रो॒केऽयः॑ स्थू॒णावु॑दि॒तौ सूर्य॑स्याऽऽरो॒हतं॑ वरुण मि॒त्रं ग॒तं
 तत॑श्च॒ख्याथा॒मदि॑तिं दि॒तिं च॥ [23]

(अनुष्टुप्स्वर्तपाश्च सरीसृपेभ्यः स्वाहा)॥ 13॥

स॒मिध॒मा ति॑ष्ठ गा॒य॒त्री त्वा॒ छ॒न्द॑सामवतु त्रि॒वृ॒थ्स्तोमो॑
 रथ॑न्त॒रꣳ सा॒माग्नि॑र्दे॒वता॒ ब्रह्म॒ द्रवि॑णमु॒ग्रामा ति॑ष्ठ त्रि॒ष्टुप् त्वा॒
 छ॒न्द॑सामवतु प॒ञ्चद॑शः स्तोमो॑ बृ॒हत्सामेन्द्रो॑ दे॒वता॑ र॒ख्यत्रं॑
 द्रवि॑णं वि॒राज॒मा ति॑ष्ठ जग॑ती त्वा॒ छ॒न्द॑सामवतु स॒प्तद॑शः
 स्तोमो॑ वैरू॒पꣳ सा॒मं म॒रुतो॑ दे॒वता॒ वि॒द्भ्रवि॑णमु॒दीची॒मा
 ति॑ष्ठानु॒ष्टुप् त्वा॑ [24]

छ॒न्द॑सामवत्वेकवि॒ंशः॑ स्तोमो॑ वैरा॒जꣳ सा॒मं मि॒त्रावरु॑णौ
 दे॒वता॒ बलं॑ द्रवि॑णमूर्ध्वा॒मा ति॑ष्ठ प॒ङ्क्ति॑स्त्वा॒ छ॒न्द॑सामवतु
 त्रि॒णव॑त्रयस्त्रि॒ंशो॑ स्तोमो॑ शा॒क्रर॑रैव॒ते सा॒मं नी॒ बृ॒हस्प॑तिर्दे॒वता॒
 वर्चो॑ द्रवि॑णमी॒दृङ् चान्या॑दृङ् चै॒तादृङ् च॑ प्र॒तिदृङ् च॑ मि॒तश्च॒
 संमि॑तश्च॒ सभ॑राः। शु॒क्रज्यो॑तिश्च चि॒त्रज्यो॑तिश्च स॒त्यज्यो॑तिश्च
 ज्योति॑ष्माꣳश्च स॒त्यश्च॑र्त॒पाश्च॑ [25]

अत्य॑हाः। अ॒ग्नये॑ स्वाहा॒ सोमा॑य॒ स्वाहा॑ सवि॒त्रे स्वाहा॑
 सर॑स्वत्यै॒ स्वाहा॑ पू॒ष्णे स्वाहा॑ बृह॒स्पत॑ये॒ स्वाहेन्द्रा॑य॒ स्वाहा॑
 घोषा॑य॒ स्वाहा॑ श्लोका॑य॒ स्वाहा॑ऽ॒शांय॒ स्वाहा॑ भगा॑य॒ स्वाहा॑
 र॒ख्वेत्र॑स्य॒ पत॑ये॒ स्वाहा॑ पृथि॒व्यै स्वाहा॑ ऽन्तरि॑ख्याय॒ स्वाहा॑
 दि॒वे स्वाहा॑ सू॒र्याय॒ स्वाहा॑ च॒न्द्रम॑से॒ स्वाहा॑ न॒ख्वेत्रे॑भ्यः
 स्वाहा॑ऽद्भ्यः॒ स्वाहौष॑धीभ्यः॒ स्वाहा॑ वन॒स्पति॑भ्यः॒ स्वाहा॑
 चरा॑चरेभ्यः॒ स्वाहा॑ परि॒प्लवे॑भ्यः॒ स्वाहा॑ सरी॒सृपे॑भ्यः॒ स्वाहा॑॥
 [26]

(अ॒ग्नेस्तैका॑दश च)॥ 14॥

सोम॑स्य॒ त्विषि॑रसि॒ तवे॑व मे॒ त्विषि॑र्भूयाद॒मृत॑मसि॒ मृत्यो॑र्मा
 पाहि॑ दि॒द्योन्मा॑ पा॒ह्यवै॑ष्टा द॒न्दशू॒का नि॑र॒स्तं न॑मु॒चेः शि॑रः॥
 सोमो॑ रा॒जा वरु॑णो दे॒वा ध॑र्म॒सुव॑श्च॒ ये। ते ते॒ वाच॑ः सुव॒न्तां
 ते ते॑ प्रा॒णः सु॑व॒न्तां ते ते॒ च॒ख्षुः सु॑व॒न्तां ते ते॒ श्रोत्र॑ः
 सुव॒न्ताः सोम॑स्य॒ त्वा द्यु॒म्नेना॑भिषि॒श्चाम्य॑ग्नेः [27]

तेज॑सा॒ सूर्य॑स्य॒ वर्च॑सेन्द्र॒स्येन्द्रि॑येण॒ मि॒त्रावरु॑णयोर्वी॒र्येण॑
 म॒रुता॑मोज॑सा॒ र॒ख्वत्रा॑णां॒ र॒ख्वत्र॑प॒तिर॑स्यति॒ दि॒वस्पा॑हि
 स॒माव॑वृ॒त्रन्न॑ध॒रागु॑दी॒चीर॑हि॒ बु॒ध्रिय॑मनु॒ स॒चर॑न्ती॒स्ताः पर्व॑तस्य

वृषभस्य॑ पृष्ठे॑ नाव॑श्चरन्ति॒ स्व॒सिचं॑ इया॒नाः॥ रुद्र॑ यत्ते॒
 क्रयी॑ परं॒ नाम॒ तस्मै॑ हुतम॑सि य॒मेष्ट॑मसि। प्रजा॑पते॒ न
 त्वदे॒तान्य॒न्यो वि॒श्वा जा॒तानि॑ परि॒ ता ब॑भूव। यत्का॑मास्ते
 जुहु॑मस्तन्नो॑ अस्तु व॒यः॑ स्या॑म॒ पत॑यो रयी॒णाम्॥ [28]

(हि॒ः॒सिषं॑ म॒त॒जाम्नीणि॑ च)॥ 15॥

इन्द्र॑स्य॒ वज्रो॑ऽसि॒ वार्त्रघ्न॑स्त्वया॒ऽयं वृ॒त्रं व॑ध्यान्मि॒त्रावरु॑णयोऽसि॒
 प्रशा॑स्त्रोः प्र॒शिषा॑ युनज्मि॒ यज्ञ॑स्य॒ योगे॑न॒ विष्णोः॑ क्रमो॑ऽसि॒
 विष्णोः॑ क्रा॒न्तम॑सि॒ विष्णोर्वि॑क्रा॒न्तम॑सि म॒रुता॑ प्रस॒वे
 जैष॑मा॒प्तं मनः॒ सम॑हमिन्द्रि॒येण॑ वी॒र्ये॑ण पशू॒नां म॒न्युर॑सि॒
 तवे॑व मे म॒न्युर्भू॑या॒न्नमो॑ मा॒त्रे पृ॑थि॒व्यै माऽहं॑ मा॒तरं॑ पृथि॒वीः॑
 हि॒ः॒सिषं॑ मा [29]

मां मा॒ता पृ॑थि॒वी हि॒ः॒सी॒दिय॑द॒स्यायु॑र॒स्यायु॑र्मे धे॒ह्यूर्ग॒स्यूर्जं॑
 मे धेहि॑ यु॒ङ्क्षि॑सि॒ वर्चो॑ऽसि॒ वर्चो॑ मयि॑ धे॒ह्यग्र॑ये गृ॒हप॑तये
 स्वाहा॑ सोमा॑य॒ वन॑स्पत॑ये स्वाहेन्द्र॑स्य॒ बला॑य॒ स्वाहा॑
 म॒रुता॑मोज॑से स्वाहा॑ ह॒ः॒सः शु॑चिष॒द्वसु॑रन्तरि॒ख्य- स॑द्धोता॑
 वेदि॑षदति॒थिर्दु॑रोण॒सत्। नृ॑षद्व॒रस॑द॒तस॑द्यो॒मस॑द॒जा गो॑जा
 ऋ॒त॒जा अ॑द्रि॒जा ऋ॒तं बृ॑हत्॥ [30]

(सत्यौजांश्चत्वारिंशच्च)॥ 16॥

मित्रोऽसि वरुणोऽसि समहं विश्वैर्देवैः ख्यत्रस्य नाभिरसि
 ख्यत्रस्य योनिरसि स्योनामा सीद सुषदामा सीद मा
 त्वा हिंसीन्मा मां हिंसीन्निषंसाद धृतव्रतो वरुणः
 पस्त्यास्वा साम्राज्याय सुक्रतुर्ब्रह्मा ३ न त्वं राजन्
 ब्रह्माऽसि सविताऽसि सत्यसंवो ब्रह्मा ३ न त्वं राजन्
 ब्रह्माऽसीन्द्रोऽसि सत्यौजाः [31]

ब्रह्मा ३ न त्वं राजन् ब्रह्माऽसि मित्रोऽसि सुशेवो
 ब्रह्मा ३ न त्वं राजन् ब्रह्माऽसि वरुणोऽसि सत्यधर्मेन्द्रस्य
 वज्रोऽसि वार्त्रघ्नस्तेन मे रध्य दिशोऽभ्ययं राजाऽभूत्
 सुश्लोकां 4 सुमङ्गलां 4 सत्यराजा ३ न अपां नष्ट्रे
 स्वाहोर्जो नष्ट्रे स्वाहाऽग्नये गृहपतये स्वाहा॥ [32]

(आग्नेयं द्विचत्वारिंशत्)॥ 17॥

आग्नेयमष्टाकपालं निर्वपति हिरण्यं दक्षिणा सारस्वतं
 चरुं वत्सतरी दक्षिणा सावित्रं द्वादशकपालमुपध्वस्तो
 दक्षिणा पौष्णं चरुः श्यामो दक्षिणा बार्हस्पत्यं चरुः
 शितिपृष्ठो दक्षिणैन्द्रमेकादशकपालमृषभो दक्षिणा वारुणं
 दशकपालं महानिरष्टो दक्षिणा सौम्यं चरुं बभ्रुर्दक्षिणा

त्वाष्ट्रमुष्टाकपालं शुण्ठो दखिण्णा वैष्णवं त्रिकपालं वामनो
दखिण्णा॥ [33]

(वारवन्तीयं चत्वारि च)॥ 18॥

सद्यो दीर्खयन्ति सद्यः सोमं क्रीणन्ति पुण्डरिस्रजां
प्र यच्छति दशभिर्वथ्सतरैः सोमं क्रीणाति दशपेयो
भवति शतं ब्राह्मणाः पिबन्ति सप्तदशः स्तोत्रं
भवति प्राकाशावध्वर्यवे ददाति स्रजमुद्रात्रे रुक्मः
होत्रेऽश्वं प्रस्तोतृप्रतिहर्तृभ्यां द्वादश पष्ठौहीर्ब्रह्मणे वशां
मैत्रावरुणायर्षभं ब्राह्मणाच्छुःसिने वाससी नेष्टापोतृभ्यां
स्थूरिं यवाचितमच्छावाकायानङ्वाहमग्नीधे भार्गवो होता
भवति श्रायन्तीयं ब्रह्मसामं भवति वारवन्तीयमग्निष्टोमसामं
सारस्वतीरपो गृह्णाति॥ [34]

(आग्नेयं सप्तचत्वारिंशत्)॥ 19॥

आग्नेयमुष्टाकपालं निर्वपति हिरण्यं दखिणैन्द्रमेकादशकपालं
दखिण्णा वैश्वदेवं चरुं पिशङ्गी पष्ठौही दखिण्णा
मैत्रावरुणीमामिख्यां वशा दखिण्णा बार्हस्पत्यं चरुं
शितिपृष्ठो दखिण्णाऽऽदित्यां मल्हां गर्भिणीमा लभते

मारुतीं पृश्निं पष्ठौहीम॒श्विभ्यां॑ पू॒ष्णे पु॒रोडा॑शं द्वा॒दश॑कपालं
 निर्व॑पति सर॑स्वते स॒त्यवा॑चं च॒रुः॑ स॒वित्रे॑ स॒त्यप्र॑सवाय
 पु॒रोडा॑शं द्वा॒दश॑कपालं तिसृ॑ध॒न्वः॑ शु॒ष्कदृ॒तिर्द॑खि॒णा॥
 [35]

(आग्नेयं चतुस्त्रिंशत्)॥ 20॥

आ॒ग्नेय॑म॒ष्टाक॑पालं निर्व॑पति सौ॒म्यं च॒रुः॑ सा॒वित्रं॑
 द्वा॒दश॑कपालं बा॒र्हस्प॑त्यं च॒रुं त्वा॒ष्ट्रम॒ष्टाक॑पालं वै॒श्वान॑रं
 द्वा॒दश॑कपालं द॒खि॒णो र॑थवा॒हनवा॑हो द॒खि॒णा सा॒रस्व॑तं
 च॒रुं निर्व॑पति पौ॒ष्णं च॒रुं मै॒त्रं च॒रुं वा॑रु॒णं च॒रुं ख॒वैत्र॑प॒त्यं
 च॒रुमा॑दित्यं च॒रुमु॑त्त॒रो र॑थवा॒हनवा॑हो द॒खि॒णा॥ [36]

(भोजनानि षड्विंशतिश्च)॥ 21॥

स्वा॒द्वीं त्वा॑ स्वा॒दुना॑ ती॒व्रां ती॒व्रेणा॑मृता॒ममृ॑तेन सृ॒जामि॑
 स॒ सोमे॑न॒ सोमो॑ऽस्य॒श्विभ्यां॑ प॒च्यस्व॒ सर॑स्व॒त्यै प॒च्यस्वेन्द्रा॑य
 सु॒त्राम्णे॑ प॒च्यस्व पु॑नातु ते परि॒स्रुतः॑ सोमः॒ सूर्य॑स्य
 दु॒हिता॑ वा॒रेण॑ श॒श्वता॑ तना॑॥ वा॒युः पू॒तः प॒वित्रे॑ण
 प्र॒त्यङ्ख॑सोमो अति॑द्रुतः। इन्द्र॑स्य यु॒ज्यः स॒खा॑॥ कु॒विद॑ङ्ग
 यव॑मन्तो॒ यव॑ चि॒द्यथा॑ दा॒न्त्यनु॑पूर्वं वि॒यूय॑। इ॒हेहै॑षां कृणुत॒

भोजनानि॒ ये ब॒र्हिषो॒ नमो॑वृत्तिं॒ न ज॒ग्मुः॥ आ॒श्विनं॒ धूम्र॑मा
ल॑भते॒ सार॑स्वतं॒ मेष॑मैन्द्रमृ॒षभ॑मैन्द्रमेका॑दशकपालं॒ निर्व॑पति
सावि॒त्रं द्वा॑दशकपालं॒ वारु॑णं॒ दश॑कपालं॒५ सोम॑प्रतीकाः
पित॑रस्तृ॒ष्णुत॒ वड॑बा॒ दखि॑णा॥ [37]

(बृह॒तः शर्व॑सा॒ रथः॒ पयु॑रिं॒ च दि॒वो ज॑नना॒ पञ्च॑वि॒ंशति॑श्च)॥ 22॥

अ॒ग्रावि॑ष्णू॒ महि॑ तद्वा॑॑ महि॒त्वं वी॒तं घृ॒तस्य॒ गुह्या॑नि॒ नाम॑।
दमे॑दमे॒ सप्त॒ रत्ना॒ दधा॑ना॒ प्रति॑ वां जि॒ह्वा घृ॒तमा॑ च॒र॒ण्येत्॥
अ॒ग्रावि॑ष्णू॒ महि॑ धामं॒ प्रियं॑ वां वी॒थो घृ॒तस्य॒ गुह्या॑ जुषा॒णा।
दमे॑दमे॒ सुष्टु॑तीर्वा॒वृधा॑ना॒ प्रति॑ वां जि॒ह्वा घृ॒तमुच्च॑र॒ण्येत्॥ प्र
णो॑ दे॒वी सर॑स्वती॒ वाजे॑भिर्वा॒जिनी॑वती। धी॒नाम॑वि॒त्र्यं व॑तु।
आ नो॑ दि॒वो बृ॑ह॒तः [38]

पर्व॑ता॒दा सर॑स्वती॒ यज॑ता॒ गन्तु॑ य॒ज्ञम्। हव॑ दे॒वी
जु॑जुषा॒णा घृ॒ताची॑ श॒ग्मां नो॒ वाच॑मु॒शती॑ शृ॒णोतु॑॥ बृह॑स्पते
जुष॑स्व॒ नो ह॒व्यानि॑ वि॒श्वदे॒व्य। रास्व॒ रत्ना॑नि॒ दा॒शुषे॑॥
ए॒वा पि॒त्रे वि॒श्वदे॑वाय॒ वृष्णे॑ य॒ज्ञैर्वि॑धेम॒ नम॑सा॒ ह॒विर्भिः॑।
बृह॑स्पते॒ सुप्र॒जा वी॒रव॑न्तो॒ वय॑ः॒ स्याम॑ पत॑यो रयी॒णाम्॥

बृहस्पते॒ अति॒ यद॒र्यो अर्हा॑द्युमद्विभाति॒ क्रतु॑म॒ञ्जनै॑षु।
यद्दी॒दय॒च्छव॑सा [39]

ऋ॒त॒प्र॒जा॒त॒ तद॒स्मा॒सु द्रवि॑णं धेहि चि॒त्रम्॥ आ नो॑
मि॒त्राव॑रुणा घृ॒तैर्गव्यू॑तिमु॒ख्यत॑म्। मध्वा॒ रजा॑सि सु॒क्रतू॑॥
प्र बा॒हवा॑ सि॒सृतं जी॒वसे॑ न॒ आ नो॑ गव्यू॒तिमु॒ख्यतं॑ घृ॒तेन॑।
आ नो॑ जने॑ श्रवयतं यु॒वाना॑ श्रु॒तं मे॑ मि॒त्राव॑रुणा हवे॒मा॥
अ॒ग्निं वः॑ पू॒र्व्यं गि॒रा दे॒वमी॑डे वसू॒नाम्। स॒प॒र्यन्तः॑ पु॒रुप्रि॑यं
मि॒त्रं न॒ र्व्ये॑त्रसाध॑सम्॥ म॒ख्यू दे॒वव॑तो॒ रथः॑ [40]

शू॒रो वा पृ॒थ्सु का॒सु चि॒त्। दे॒वानां॑ य इ॒न्मनो॑ यज॑मान॒
इय॑र॒ख्यत्य॒भीद॑य॒ज्वनो॑ भुवत्॥ न य॑ज॒मान रि॒ष्यसि॑ न
सु॒न्वान॒ न दे॑वयो॥ अ॒स॒दत्र॑ सु॒वीर्य॑मु॒त त्यदा॒श्वश्चि॑यम्॥
नकि॑ष्टं क॒र्मणा॑ न॒शन्न॑ प्र योष॒न्न योष॑ति॥ उ॒पं र॒ख्यर॑न्ति
सिन्ध॑वो म॒योभुव॑ ई॒जानं॑ च॒ यक्ष्य॑माणं च धे॒नवः॑। पृ॒णन्त॑
च॒ पपु॑रिं च [41]

श्रव॑स्यवो घृ॒तस्य॑ धा॒रा उ॒पं य॑न्ति वि॒श्वतः॑॥ सोमा॑रु॒द्रा
वि वृ॑हतं वि॒षूची॑ममी॒वा या नो॑ गय॑मावि॒वेश। आ॒रे बा॑धेथां
नि॒र्ऋ॑तिं प॒राचैः॑ कृ॒तं चि॒देनः॑ प्रमु॑मु॒क्तम॒स्मत्॥ सोमा॑रु॒द्रा

युवमे॒तान्य॒स्मे वि॒श्वा त॒नूषु॑ भे॒ष॒जानि॑ धत्तम्। अ॒व॒ स्य॒तं
मु॒ञ्च॒तं य॒न्नो अ॒स्ति त॒नूषु॑ ब॒द्धं कृ॒तमे॒नो अ॒स्मत्॥ सोमा॑पूषणा
ज॒न॒ना र॒यीणां॑ ज॒न॒ना दि॒वो ज॒न॒ना पृ॒थि॒व्याः। जा॒तौ वि॒श्वस्य॑
भु॒व॒नस्य॑ गो॒पौ दे॒वा अ॑कृ॒ण्वन्न॒मृत॑स्य॒ नाभिम्॥ इ॒मौ दे॒वौ
जा॒य॒मानौ॑ जुष॒न्तेमौ॑ तमा॒ंसि गू॒हता॒मजु॑ष्टा। आ॒भ्यामि॒न्द्रः
प॒क्वमा॒मास्व॒न्तः सो॒मापू॒षभ्या॑ जनदु॒स्त्रिया॑सु॥ [42]

वा॒य॒व्यं प्र॒जाप॑ति॒स्ता वरु॑ण॒न्देवा॑सुरा ए॒ष्वंसा॒वा॒दित्यो॑ दश॒र्षभा॑मि॒न्द्रो ब॒लस्य॑ बा॒र्हस्प॑त्यवै॒ष॒ढ्वारोऽसौ॑ सौ॒रीवै॑रु॒णमा॑श्वि॒नमि॒न्द्रं॒वौ

नर् ए॒का॒दश॑॥ 11॥ वा॒य॒व्यंमा॒ग्नेयी॑ङ्कृ॒ष्णग्री॒वीम॑सा॒वा॒दित्यो॑ वा अ॒होरा॑त्राणि व॒ष॒ढ्वारः प्र॑ज॒नयि॑ता हु॒वे तुरा॑णां पञ्च॑षष्टिः॥

65॥ वा॒य॒व्यं प्र॒मोषीः॑॥ —————॥ प्रथ॒मः प्रश्नः॑ समा॒प्तः॥ —————॥

॥ हरिः ओम्॥॥ तैत्तिरीयसंहिता द्वितीयकाण्डे प्रथमप्रश्नः॥